

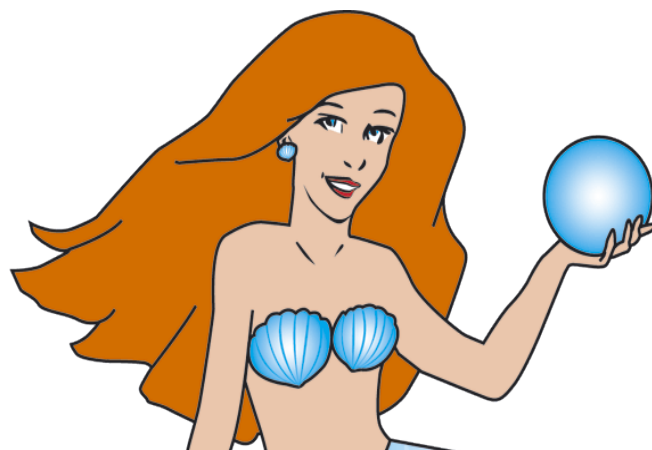

Hogeschool

VAN HALL
LARENSTEIN

ONDERDEEL VAN WAGeningen UR

29/8/2012

VERA ODIJK
FEMKE ROELOFSMA

EDUCATIEVE MOGELIJKHEDEN OP
DELTAPARK NEELTJE JANS

NEELTJE JANS

Een onderzoek naar hoe men op Deltapark Neeltje Jans kennis kan delen en houding kan veranderen van 4 tot 12 jarigen kinderen met betrekking tot het zeeleven.

Educatieve mogelijkheden op Deltapark Neeltje Jans

*Een onderzoek naar hoe men op Deltapark Neeltje Jans kennis kan delen en
houding kan veranderen van 4 tot 12 jarigen kinderen met betrekking tot het
zeeleven*

Hogeschool van Hall Larenstein
Leeuwarden, augustus 2012

Vera Odijk 870122003
Femke Roelofsma 830831002

Opdrachtgever
Britta Wolff, Deltapark Neeltje Jans

Begeleidende docenten
Hilde Wierenga
Theo de Wit

Afstudeeronderzoek Diermanagement & Kust- en Zee Management
Projectnummer 594000

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven in het kader van ons afstudeeronderzoek voor de opleidingen 'Diermanagement' en 'Kust & Zee management' aan het Van Hall Larenstein te Leeuwarden.

Omdat wij het afstudeerproces erg belangrijk vonden en wij elkaar goed aanvullen in samenwerking, hebben wij gekeken of het niet mogelijk was om samen een afstudeeronderzoek te doen en beide studies te combineren. Doordat één van ons al stage heeft gelopen op Deltapark Neeltje Jans ontstond het idee om te informeren of het mogelijk was om een afstudeeronderzoek te doen voor het park.

Na verscheidene gesprekken met Britta de Wolff (Deltapark Neeltje Jans) en afstudeercoördinatoren op het Van Hall Larenstein gingen we de educatieve mogelijkheden op Deltapark Neeltje Jans uitzoeken.

We willen graag van de gelegenheid gebruik maken om Deltapark Neeltje Jans te bedanken voor de mogelijkheid die zij ons geboden hebben om deze afstudeeropdracht uit te voeren. Hiernaast willen we onze begeleiders van het Van Hall Larenstein, H. Wierenga en T. de Wit bedanken voor de energie en tijd die ze in onze opdracht hebben gestopt.

Femke Roelofsma & Vera Odijk

Leeuwarden, augustus 2012

Samenvatting

Deltapark Neeltje Jans is ontstaan na de watersnoodramp in 1953. Na deze ramp werd het duidelijk dat er iets gedaan moest worden om Nederland te beschermen tegen het water. In Zeeland werd de waterkering gebouwd. Voor dit grote project werd onder andere werkeiland Neeltje Jans gecreëerd. Na de bouw van de waterkering werd het werkeiland bewaard. In 1986 opende Deltapark Neeltje Jans haar deuren en konden bezoekers de waterkering van binnen bekijken en meer hierover leren. Vanaf 1997 werd het park uitgebreid met enkele diersoorten en meerdere attracties. Het park heeft ongeveer 300.000 bezoekers per jaar.

De missie van het park is om educatie te verlenen over de watersnoodramp, de waterkering, de Noordzee en het zeeleven. Sinds de opening van het park is er al educatie over de watersnoodramp en de waterkering. Het park wil zich nu vooral richten op educatie over het zeeleven. De doelgroep die Deltapark Neeltje Jans voor ogen heeft zijn 4 tot 12 jarige kinderen die het park bezoeken in schoolverband. Deltapark Neeltje Jans wil graag weten wat de mogelijkheden zijn qua educatie op het park.

Om dit te onderzoeken zijn er enkele onderzoeksvragen opgesteld.

De hoofdvraag luidt: 'Hoe kan op Deltapark Neeltje Jans kennis gedeeld worden met-, en houding veranderd worden van 4 tot 12 jarigen, over het zeeleven?'

Hier zijn twee subvragen bij opgesteld, namelijk:

- Wat is er bekend over de educatieve middelen en hun effectiviteit op het gebied van kennis, houding en gedrag bij 4 tot 12 jarigen?
- Wat wil de doelgroep zien ten opzichte van de educatie over het zeeleven op Deltapark Neeltje Jans?

Om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag zijn er drie onderzoeksmethoden gehanteerd. Allereerst is er een enquête opgesteld waarin gevraagd werd naar de wensen van de scholen. Deze enquête is gestuurd naar alle scholen in een straal van 100 km rond het bedrijf. Deltapark Neeltje Jans heeft aangegeven dat ongeveer 25.000 scholieren het park bezoeken en dat deze uit een straal van 100 km rond het park komen. Binnen deze straal liggen 985 basisscholen, waarvan 49 leraren de enquête hebben ingevuld. Dit aantal voldoet niet aan de vereiste steekproefgrootte en dus is het onderzoek statistisch niet representatief.

Daarnaast zijn de educatieve medewerkers van enkele bedrijven geïnterviewd. Deze bedrijven hebben allemaal een educatief programma voor kinderen.

En als laatste is er een literatuuronderzoek gedaan naar hoe kinderen leren, welke leervormen effectief zijn, wat de waarde is van schoolreisjes en waar natuur- en milieu educatie uit bestaat.

Uit de enquêtes bleek dat de basisscholen het belangrijk vinden dat er een educatief programma wordt aangeboden op Deltapark Neeltje Jans en dat zij bereid zijn om 60-90 minuten te spenderen hieraan. De scholen willen graag de algemenere onderwerpen terugzien, zoals de Noordzee of het Nederlands kustgebied. Deze onderwerpen slaan ook terug op de kerndoelen van het onderwijs. Specifieke lessen over bijvoorbeeld de zeeleeuw zijn minder gewenst.

Uit de enquêtes bleek ook dat scholen het liefst praktische opdrachten zien. Vragen beantwoorden via pen en papier is niet meer gewenst. Een educatieve les op het strand valt in goede aarde. Ook vinden scholen het belangrijk dat het onderwerp van de educatieve les op Deltapark Neeltje Jans ook terugkomt op school.

Uit de interviews met de bedrijven bleek dat ze voornamelijk verwondering willen creëren bij kinderen, waardoor de kinderen met meer zorg met het milieu zullen omgaan. De bedrijven zijn niet bewust bezig met de begrippen kennis, houding en gedrag. De bedrijven proberen wel allemaal hun educatief programma zoveel mogelijk aan te passen aan de kerndoelen die zijn opgesteld voor het

onderwijs. De bedrijven geven ook aan dat praktische opdrachten meer in de smaak vallen dan simpelweg vragen invullen op papier. Enkele bedrijven proberen zoveel mogelijk te werken met een drieluik, wat bestaat uit een voorbereidende les op school, een educatieve les op het bedrijf en een afsluitende les op school.

Drijfveren van kinderen zijn nieuwsgierigheid en verwondering. Met al hun zintuigen ontdekken zij de wereld. Ontdekkend leren is een krachtig middel in het leerproces van kinderen. Als zij hun doen verwoorden, gaan doen en denken hand in hand. Dit kan verder gestimuleerd worden door samenwerken. Bij een goede samenwerking verwoorden kinderen hun gedachten naar elkaar, worden zich bewust van elkaars denkbeelden en gaan daardoor nadenken over hun eigen gedachten. Samenwerken wordt gezien als een krachtige leerbron.

Ook moet er rekening worden gehouden met het feit dat de kinderen van nu opgroeien met computers en internet. Zij zijn heel goed in multitasking en scannen naar informatie. Informatieborden met heel veel tekst zal niet gebruikt worden door hen. Nieuwe media, zoals digitale opdrachten, wekken hun interesse.

Schoolreisjes kunnen heel leerzaam zijn, mits de educatieve medewerker op de hoogte is van de voorkennis van de kinderen. Eventueel dient de leraar de voorkennis tot een bepaald niveau te brengen.

Basisscholen zijn verplicht om onderwijs te verzorgen over natuur. Hier zijn een aantal kerndoelen voor opgesteld. Hoe basisscholen dit onderwijs inrichten is aan henzelf, zij kunnen gebruik maken van excursies als deze voldoen aan de kerndoelen.

Natuur en milieu educatie is het effectiefst als het voldoet aan een aantal eisen. Het programma moet lang genoeg zijn. Een voorbereidende les versterkt het effect van het programma en een afsluitende les zorgt ervoor dat dit effect langer stand houdt. Leerlingen moeten aangemoedigd worden om direct contact te maken met de natuur.

Hoe kan op Deltapark Neeltje Jans kennis gedeeld worden met, en houding veranderd worden van 4 tot 12 jarigen, over het zeeleven?

Dit kan door een educatief programma op te stellen dat aan bovenstaande eisen voldoet. Een praktische les op het strand zal hier op veel punten aan kunnen voldoen. Door kennis te delen zal de houding van de kinderen langzaam veranderen.

Summary

Deltapark Neeltje Jans originated after the Flood in 1953. After this disaster it was clear that something had to be done to protect the Netherlands against the water from the Northsea. To do that, they build the Deltaworks in Zeeland. For this project they created work island Neeltje Jans. When de Deltaworks were finished, the province kept the work island. Deltapark Neeltje Jans opened its doors in 1986 and visitors could take a look inside of the Deltaworks and learn more about it. Since 1997 the park became bigger, they added more attractions and some animals. The theme park attracts around 300,000 visitors a year.

The mission of the park is to give education about the Flood of '53, the Deltaworks, the North sea and the sea life. Since the opening of the park there has been education about the flood and the Deltaworks. Deltapark Neeltje Jans wants to focus on the education about the sea life. The target audience they have in mind are children in the age of 4 to 12 years who visit the park with their school. Deltapark Neeltje Jans wants to know what the possibilities are with education on the park.

To research this, a couple of research questions were set up. The main question is: 'How can knowledge be shared and attitude and behaviour be changed of 4 to 12 year old children with relations to the sea life on Deltapark Neeltje Jans?'

Two sub questions were set up:

- What is known about the educational tools and the effectiveness on knowledge, attitude and behaviour with 4 to 12 year old children?
- What does the target audience want to see on Deltapark Neeltje Jans concerning the education about the sea life?

To give an answer to the main question, three research methods were used. First, there was a survey which asked for the needs of the schools. This survey was send to all schools that are in a radius of 100 km. According to Deltapark Neeltje Jans approximately 25,000 students visit the park. Within this radius, 985 elementary schools are placed and 49 teachers answered the survey.

This number does not suffice with the needed sample size. This makes the research statistically not representative.

The educational staff of a couple of companies were interviewed. All these companies have an educational programme for children.

The last research method was a literature study on how children learn, which learning methods are most effective, if children learn something on fieldtrips and about nature and environmental education.

The surveys revealed that the schools think an educational program in Deltapark Neeltje Jans is important. They would like to spend 60-90 minutes on such a programme. The schools would like to see more general subjects such as the North sea or the Dutch coast. These subjects are from the attainment targets school have to acquire.

The surveys also showed that schools want to have practical assignments for their students.

Answering questions with pen and paper is not wanted anymore. An educational lesson on the beach is well liked by the teachers. The schools wants the subject of the educational programme to come back in the lessons in school.

From the interviews with the companies it was clear that they want to create wonderment with the children, so they will care more for the environment. The companies aren't consciously working with the terms knowledge, attitude and behaviour. The educational programme of most companies is adapted with the attainment targets. Practical assignments are more liked then answering questions with pen and paper. A few companies try to work with a trinity, which consist of a preparatory lesson on school, an educational lesson in the company and a concluding lesson on school.

Children are driven by curiosity and wonderment. With all their senses they discover the world. Discovery learning is a powerful tool in the learning process of children. If they articulate their doings, then do and think go hand in hand. This can be further stimulated by working together. With a good collaboration the children articulate their thoughts to each other. They will be aware of their own thoughts and the ones of each other, which makes them think more about the subject. Working together is a very powerful learning tool.

Also, it must be taken into account that nowadays children grow up with computers and the internet. This makes them different than the generations before them. They are very good in multitasking and scan quickly for information. Information signs with a lot of information on it, shall not be used by them. New media, such as digital assignments, rouse their interest.

Fieldtrips can be very educational, but only when the educational employee is aware of the knowledge about the subject of the children. The teacher can bring the knowledge to a certain level.

Elementary schools are required to give education about nature. The government made attainment targets for this purpose. How schools establish this education is for themselves to decide, but they can use a fieldtrip.

Nature and environmental education is effective when it meets some standards. The programme should not be too short. A preparatory lesson enhances the effects of the programme, a concluding lesson makes sure the effect works longer. Students should be encouraged to make direct contact with nature.

How can knowledge be shared and attitude and behaviour be changed of 4 to 12 year old children with relations to the sea life on Deltapark Neeltje Jans? This is possible by designing an educational programme that meets the requirements mentioned above. A practical lesson on the beach will suffice on many ways. By reaching knowledge with the children, their attitude will slowly change.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	9
2. Onderzoeksmethoden.....	10
2.1 Type onderzoek.....	10
2.2 Keuze onderzoekspopulatie.....	10
2.3 Betrouwbaarheid	10
2.4 Dataverzamelmethode.....	11
2.4.1 De literatuurstudie	11
2.4.2 De interviews	11
2.4.3 De enquête.....	12
2.5 Verwerking van data	12
3. Wensen van de scholen	13
3.1 Gebruik educatief lesmateriaal	13
3.2 Tijdbesteding	14
3.3 Onderwerpen educatieve lessen	14
3.4 Gewenste werkvormen	15
3.5 Bekendheid lesmateriaal	16
3.6 Lesmateriaal WalvisWereld	16
3.7 Conclusie.....	16
4. Ervaringen experts	18
4.1 Kennis, houding en gedrag	18
4.2 Educatief materiaal	18
4.3 Conclusie.....	19
5. Leerprocessen bij kinderen van 4 tot 12 jaar	20
5.1 De ontwikkeling van het kind.....	20
5.2 Sociaalconstructivisme	20
5.3 “Nieuwe” media	21
5.4 Schoolreisjes en hun effect op educatie.....	22
5.5 Conclusie.....	22
6. Natuur- en milieu educatie bij kinderen	23
6.1 NME.....	23
6.2 De effectiviteit van NME.....	24

6.3 Didactisch model Margadant.....	24
6.4 Positieve effecten van natuur op de ontwikkeling van het kind.....	25
6.5 Conclusie.....	26
7. Discussie	27
8. Conclusie	28
9. Aanbevelingen	30
Bijlage I Interviews.....	I
Interview Natuurmuseum Fryslân	I
Interview Muzee-aquarium Delfzijl.....	III
Interview Scheepvaartmuseum	IV
Interview Ecomare	VI
Interview Natuurschool.....	VIII
Interview Biesbosch museum Werkendam.....	IX
Interview Natuurhistorisch museum Rotterdam.....	XII
Interview Naturalis.....	XIV
Bijlage II Enquête basisscholen.....	XVI
Bijlage III Basisscholen	XVIII

1. Inleiding

Dit adviesrapport is bedoeld om Deltapark Neeltje Jans te adviseren over hoe ze hun educatieve mogelijkheden in het park zo goed mogelijk aan kunnen passen aan de doelgroep 4 tot 12 jarigen.

Sinds 1986 heeft Deltapark Neeltje Jans de deuren opengezet voor bezoekers die de waterkering (Oosterscheldekering) van dichtbij willen bekijken. Vanaf 1997 is het park uitgebreid met de thema's deltawerken, zeedieren en waterplezier en sinds 2004 is er een bassin met vier zeehonden. Vanaf 2004 tot op heden (2012) zijn nog een aantal attracties bijgeplaatst. In augustus 2008 is Deltapark Neeltje Jans overgenomen door Aspro. Aspro is een Spaanse multinational die in zeven Europese landen recreatieparken en centra exploiteert. (Redacteuren NRC, 2008) In 2010 had Deltapark Neeltje Jans 304.000 bezoekers. (Redacteuren PZC, 2011)

Deltapark Neeltje Jans verstaat onder de term educatie het volgende: het informeren van bezoekers, het veranderen van houding en gedrag met betrekking tot het kust- en zeeleven in Nederland en internationaal. (Delft b, 2012)

De missie van Deltapark Neeltje Jans is educatie verlenen aan bezoekers over de watersnoodramp, de waterkering en de Noordzee en het zeeleven. Vanuit Aspro is de missie van het park uitgebreid naar een internationaal zeepark. (Wolff, 2012) De doelstellingen van Deltapark Neeltje Jans zijn gericht op de natuur, veiligheid en visserij binnen Nederland. Sinds het bedrijf onderdeel is gemaakt van Aspro is de doelstelling verbreed met bescherming van zeedieren internationaal. De doelstelling voor de toekomst vanuit het bedrijf is een internationaal zeepark te worden met als belangrijkste aspect de educatie over het zeeleven.

Deltapark Neeltje Jans wil zich met de educatie vooral richten op 4 tot 12 jarige kinderen die het park bezoeken in schoolverband of met het eigen gezin. Op het park is een ruim educatief aanbod aanwezig over de deltawerken. Het educatief aanbod over het zeeleven is nog miniem en dit wil Deltapark Neeltje Jans uitbreiden. (Wolff, 2012)

Tijdens dit onderzoek is onderzocht wat de wensen van basisscholen zijn voor educatieve lessen op Deltapark Neeltje Jans en op welke manier kinderen van 4 tot 12 jaar leren. Het doel van dit rapport is Deltapark Neeltje Jans te adviseren over welke educatieve middelen geschikt zijn voor de doelgroep 4 tot 12 jarigen en welke educatieve middelen basisscholen terug willen zien op het park. Om antwoord te krijgen op deze vragen zijn enquêtes afgenomen bij basisscholen rondom Deltapark Neeltje Jans, zijn er experts op het gebied van educatie geïnterviewd en is er een literatuuronderzoek gedaan naar de leerprocessen van kinderen.

Het rapport begint na de inleiding met de onderzoeksmethoden, waarin beschreven wordt hoe het onderzoek is uitgevoerd. De onderzoeksmethoden worden gevolgd door de resultaten uit enquêtes. Daarna volgt de informatie die verkregen is uit de interviews met de experts. De hoofdstukken 5 & 6 bevatten vervolgens de resultaten op het gebied van de literatuurstudie over hoe kinderen van 4 tot 12 jaar leren. Vervolgens wordt er in hoofdstuk 7 een discussie gehouden over de resultaten en methoden van dit onderzoek. In hoofdstuk 8 worden de conclusies uit het onderzoek beschreven die gevolgd worden door de aanbevelingen in hoofdstuk 9.

2. Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk zal stapsgewijs toegelicht worden hoe het onderzoek is uitgevoerd. De onderzoeksvragen die gebruikt zijn in het onderzoek zijn:

De hoofdvraag: *‘Hoe kan op Deltapark Neeltje Jans kennis gedeeld worden met-, en houding veranderd worden van 4 tot 12 jarigen, over het zeeleven?’*

Subvragen:

- *Wat is er bekend over de educatieve middelen en hun effectiviteit op het gebied van kennis, houding en gedrag bij 4 tot 12 jarigen?*
- *Wat wil de doelgroep zien ten opzichte van de educatie over het zeeleven op Deltapark Neeltje Jans?*
 - *Welk educatief programma over het zeeleven willen scholen zien op Deltapark Neeltje Jans?*

2.1 Type onderzoek

Het onderzoek bestaat uit een deel kwantitatief onderzoek (enquêtes) waarbij o.a. onderzocht wordt hoeveel basisscholen tevreden zijn met de aangeboden educatie. De resultaten uit de enquête wordt weergegeven in tabellen.

Naast een kwantitatief onderzoek wordt gebruik gemaakt van een kwalitatief onderzoek bij de literatuurstudie. In het kwalitatieve onderzoek wordt o.a. onderzocht wat de motieven, achtergronden en beweegredenen zijn om kinderen van 4 tot 12 jarigen op een bepaalde manier les te geven.

Tijdens het onderzoek zijn meningen, ervaringen, wensen en feiten onderzocht bij basisscholen waarvan de uitkomst moet leiden tot een verandering in de manier waarop Deltapark Neeltje Jans verschillende educatieve mogelijkheden aanbiedt aan scholen.

Deze meningen, ervaringen en feiten zijn onderzocht tijdens de interviews met bedrijven. Dit betekent dat tijdens het gedeelte van de interviews gebruik is gemaakt van een exploratief onderzoek. Naast de interviews is gebruik gemaakt van een exploratief onderzoek tijdens de enquête. In de enquête voor de basisscholen is, net als bij de interviews, gevraagd naar meningen, ervaringen en wensen.

2.2 Keuze onderzoekspopulatie

Het onderzoek is gericht op het onderzoeken van de educatieve mogelijkheden voor kinderen van 4 tot 12 jarigen voor Deltapark Neeltje Jans. Er is gekozen voor een onderzoekseenheid van basisscholen in een straal van 100km. Er is gekozen voor deze afstand door verkregen gegevens van de heer Delft. In deze straal van 100 km zijn er 985 basisscholen via de e-mail benaderd met een link naar www.thesistools.nl waar de enquêtes op geplaatst zijn.

2.3 Betrouwbaarheid

Voor de betrouwbaarheid is tijdens het onderzoek uitgegaan van 95% betrouwbaarheid en maximaal 5% foutmarge. Uitgaande van dit percentage is het van belang voor het onderzoek om 278 volledig ingevulde enquêtes teruggestuurd te krijgen van basisscholen.

In de loop van het onderzoek zijn er 49 ingevulde enquêtes teruggekomen waarvan 40 compleet ingevuld en bruikbaar voor het onderzoek. Dit houdt in dat er niet aan de norm van 95% betrouwbaarheid en 5% foutmarge voldaan wordt.

Door de lage respons op de enquête vervalt het gebruik van toetsen, er zullen in het rapport conclusies getrokken worden aan de hand van frequenties.

Dat er geen statistische toetsen gebruikt kunnen worden tijdens het onderzoek wordt met de onderstaande corrigerende formule aangetoond.

Zodra een populatie uit minder dan 10.000 respondenten bestaat kan er een corrigerende formule gebruikt worden. Deze correctie heeft geen invloed op de onnauwkeurigheid van de steekproef. De betreffende formule bestaat uit:

$$N = n : (1 + (n : N))$$

n = minimale steekproef

N = gehele populatie

Als deze formule ingevuld wordt met de betreffende populatie tijdens dit onderzoek wordt de volgende uitkomst geboekt.

$$N = 278 : (1 + (278 : 985)) \quad N = 217$$

$$278 = n$$

$$985 = N$$

Dit betekent dat er 61 enquêtes minder afgenomen kunnen worden zonder dat de correctie invloed heeft op de onnauwkeurigheid van de steekproef. Echter zijn er tijdens dit onderzoek 40 scholen geweest die de enquête ingevuld hebben, wat inhoudt dat de corrigerende formule niet van toepassing is tijdens dit onderzoek.

2.4 Dataverzamelmethode

In het onderzoek zijn drie dataverzamelmethoden gebruikt: een literatuurstudie, interviews met bedrijven en een enquête.

2.4.1 De literatuurstudie

Om antwoord te vinden op de volgende subvraag is er een literatuurstudie uitgevoerd.

- Wat is er bekend over de educatieve middelen en hun effectiviteit op het gebied van kennis, houding en gedrag bij 4 tot 12 jarigen?

Voor de literatuurstudie is er online gezocht naar tijdschriften, boeken, rapporten en artikelen via de website scholar.google.nl. Hiernaast is de website van de library gebruikt. Er is gebruik gemaakt van de volgende zoektermen: pedagogiek, schoolpedagogiek, didactiek basisonderwijs, hoe leren kinderen, educatie dierentuinen, education zoos, onderwijsvormen basisonderwijs, leermethodes basisonderwijs, school field trips, effectiveness zoo education children, environmental education effectiveness children, natuur en milieu educatie basisonderwijs. Er is heel breed gezocht naar informatie. Na het verzamelen van de informatie is gekeken welke informatie antwoord geeft op de subvraag en deze informatie is gebruikt voor het literatuuronderzoek.

2.4.2 De interviews

Naast de gegevens uit de literatuurstudie om de subvraag *‘Wat is er bekend over de educatieve middelen en hun effectiviteit op het gebied van kennis, houding en gedrag bij 4 tot 12 jarigen’* te beantwoorden, zijn er interviews afgenomen bij experts op verschillende bedrijven in Nederland en België.

De bedrijven die gekozen zijn voor een interview zijn:

- Het Biesbosch museum
- Ecomare
- Muzee aquarium Delfzijl
- Naturalis
- Natuurhistorisch museum Rotterdam
- Natuurmuseum Fryslân
- De Natuurschool
- Het Scheepvaartmuseum

Bij alle bedrijven is er contact gezocht met de educatieve afdeling. De interview vragen zijn bij de bedrijven telefonisch en via de e-mail afgenomen. Er is voor de e-mail gekozen omdat, veel bedrijven aangaven de vragen liever in hun eigen tijd te beantwoorden. Hiernaast is gekozen voor een telefonische aanpak zodat door gevraagd kon worden op de antwoorden van de bedrijven. De bovenstaande bedrijven zijn benaderd doordat ze educatie aanbieden met als onderwerp zee of water, ze in de straal van 100 km vanaf het bedrijf liggen of omdat ze educatie aanbieden aan de doelgroep die van toepassing is in het onderzoek. De interviews die afgenomen zijn, zijn niet via een bepaalde methode afgenomen. De verschillende redenen hiervoor zijn terug te lezen in hoofdstuk 7. Discussie. De volledige interviews zijn terug te vinden in Bijlage I Interviews.

2.4.3 De enquête

De enquête is verstuurd naar 985 basisscholen in een omtrek van 100km vanaf Deltapark Neeltje Jans. De enquête bestaat uit een korte introductie, gevolgd door meerkeuze vragen en een enkele open vraag. Zie Bijlage II Enquête basisscholen voor de enquête. Via een aangemaakt Gmail account zijn de e-mails verstuurd naar alle basisschool adressen in een omtrek van 100km vanaf Deltapark Neeltje Jans (Bijlage III Basisscholen) De adressen van de basisscholen zijn opgezocht via online gemeentegidsen. In de e-mail naar de betreffende scholen staat een korte introductie en de link naar thesistools.nl waarin de enquête gemaakt is.

De resultaten van de ingevulde enquêtes waren te vinden op de website van Thesistools, die daar 6 maanden ter beschikking bleven staan. Vanuit de website zijn de gegevens overgebracht en verwerkt in SPSS.

Om een zo hoog mogelijk respons te behalen op de enquête is er tweemaal een e-mail verstuurd naar de scholen. Hierna zijn de scholen steekproefsgewijs gebeld met de vraag de enquête in te vullen. Vervolgens is de e-mail met daarin de betreffende link naar thesistools nogmaals verstuurd naar de scholen.

Tijdens het opbellen van de scholen werd er vaak geantwoord dat ze niet wilden meewerken aan het onderzoek. De volgende redenen werden hiervoor aangegeven:

- De betreffende school had geen weet van de educatieve lessen die Deltapark Neeltje Jans aanbiedt;
- De scholen in Zeeland gaven aan dat gezinnen vaak met hun eigen kinderen het park bezochten, de school zag dan ook geen meerwaarde van het bezoeken van het park met de gehele klas;
- Scholen waren van mening dat het park geen dagvullend programma kan aanleveren;
- De scholen richting België gaven aan zich liever te willen oriënteren op parken in België;
- Scholen hadden het idee dat Deltapark Neeltje Jans geen passend educatief programma kon aanbieden;
- Scholen vonden de entree van het park te duur;
- Scholen vonden het te ver reizen naar Deltapark Neeltje Jans.

2.5 Verwerking van data

De antwoorden die uit de enquête zijn gekomen, zijn verwerkt met het programma SPSS waarin de gegevens verwerkt zijn in frequentietabellen en geordend zijn op educatieonderwerpen en werkvormen.

Uit het literatuuronderzoek is informatie verzameld. Deze is verwerkt tot een samengevat geheel die te vinden is in de hoofdstukken 5. Leerprocessen bij kinderen van 4 tot 12 jaar & 6. Natuur- en milieu educatie bij kinderen.

De interviews die afgenomen zijn bij de bedrijven staan verwerkt in het hoofdstuk 4. , waarin de gegevens gegroepeerd worden weergegeven op onderwerp.

3. Wensen van de scholen

In het onderstaande hoofdstuk worden de resultaten besproken vanuit de opgestelde enquête voor basisscholen. Met deze gegevens zal de subvraag 'welk educatief programma over het zeeleven willen scholen zien op Deltapark Neeltje Jans' beantwoord kunnen worden.

Van de 985 scholen die een e-mail gekregen hebben, hebben 49 scholen gereageerd. Van deze 49 enquêtes zijn er 40 volledig ingevuld en konden daadwerkelijk gebruikt worden voor het onderzoek. Door de lage respons op de enquête vervalt het gebruik van toetsen. In de onderstaande paragrafen worden er gegevens weergegeven aan de hand van frequentietabellen.

3.1 Gebruik educatief lesmateriaal

In de enquête is er gevraagd naar de interesse en het gebruik van educatief lesmateriaal op Deltapark Neeltje Jans. Uit Tabel 1 is af te lezen dat 41 van de 47 respondenten het belangrijk of zelfs geheel belangrijk vindt dat er een educatief programma aangeboden wordt door Deltapark Neeltje Jans.

Tabel 1. Mate van belangrijkheid van educatieve programma's

Hoe belangrijk vindt u het aanbieden van educatieve programma's aan uw school op Deltapark Neeltje Jans

	Frequency
Valid onbelangrijk	6
belangrijk	23
geheel belangrijk	18
Total	47

Als er gekeken wordt hoe vaak basisscholen het park bezocht hebben in de afgelopen 5 jaar, is uit Tabel 2 af te lezen dat het merendeel van de basisscholen 1 tot 3 keer het park bezocht hebben. Uit deze gegevens is echter niet op te merken of scholen toevallig over Deltapark Neeltje Jans hebben gehoord of dat de scholen bewust het park hebben uitgezocht. Opvallend is dat van de 47 scholen die aan de vraag uit Tabel 2 hebben meegewerkt, slechts 1 school het park meer dan 6 keer heeft bezocht in de afgelopen 5 jaar.

Tabel 2. Mate van bezoek in de afgelopen 5 jaar

Hoe vaak heeft u Deltapark Neeltje Jans met een groep leerlingen bezocht in de afgelopen vijf jaar

	Frequency
Valid 1-3	36
4-6	10
>6	1
Total	47

In Tabel 3 wordt weergegeven hoeveel van de basisscholen het lesmateriaal van de WalvisWereld in de afgelopen 5 jaar gebruikt hebben. Uit de tabel is duidelijk af te lezen dat het merendeel van de basisscholen het lesmateriaal van de WalvisWereld niet gebruikt heeft. De reden hiervoor is onduidelijk en is niet via de enquête naar voren gekomen.

Tabel 3. Lesmateriaal WalvisWereld

Heeft u met de leeftijdsklasse waar u op dit moment les aan geeft in de afgelopen vijf jaar gebruik gemaakt van het aangeboden lesmateriaal over de WalvisWereld op de website van Deltapark Neeltje Jans

	Frequency
Valid 0	39
ja	8
Total	47

3.2 Tijdbesteding

In de vorige paragraaf 3.1 Gebruik educatief lesmateriaal is er naar voren gekomen dat de helft van de basisscholen het belangrijk vindt dat Deltapark Neeltje Jans educatieve programma's aanbiedt. Als er gekeken wordt naar het tijdbestek dat scholen bereid zijn om te besteden aan een educatief programma op het park, zijn er in deze case 18 scholen bereid om 60-90 minuten aan een daadwerkelijk educatief programma te besteden.

Een opvallend gegeven uit Tabel 4 is dat 3 van de 47 scholen alsnog bereid is meer dan 60 minuten te besteden aan een educatief programma op het park, ondanks dat deze scholen het aanbieden van een educatief programma onbelangrijk vindt.

Tabel 4. Verband tussen de belangrijkheid & het aantal minuten dat scholen aan een educatief programma willen besteden

	0 minuten	30-60 minuten	60-90 minuten	90-120 minuten	> 120 minuten
Onbelangrijk	1	2	2	0	1
Belangrijk	2	4	11	2	4
Geheel belangrijk	5	3	7	3	0

Tabel 5 laat zien dat 27 scholen van de 47 de onderwerpen die in de lesprogramma's van Deltapark Neeltje Jans aan bod komen terug laten komen in de lesstof op school.

Tabel 5. Verband tussen de belangrijkheid van het aanbieden van educatieve programma's & het terug laten komen van de onderwerpen in de lessen op school

	ja	nee	n.v.t.
Onbelangrijk	3	2	1
Belangrijk	17	4	2
Geheel belangrijk	7	5	6

3.3 Onderwerpen educatieve lessen

In de enquête zijn verschillende onderwerpen genoemd waar de basisscholen uit konden kiezen betreft welke onderwerpen ze graag terug zouden willen zien in de educatieve programma's op Deltapark Neeltje Jans.

De onderwerpen die in de enquête geplaatst zijn, zijn gekozen aan de hand van welke onderwerpen er bij Deltapark Neeltje Jans passen.

De gegevens over welke onderwerpen scholen willen zien in het educatieve programma staan verwerkt in de Tabel 6.

Tabel 6. Keuze voor onderwerp educatieve programma's

Onderwerp	Aantal keer benoemd
Zeeleeuwen	1
Roggen	2
Het aquarium	3
Zeehonden	9
De Noordzee	20
Natuur- & soortbehoud	21
Het kustgebied van Nederland	24
Het strand en zijn dieren	30

Van de 49 respondenten van de basisscholen die de enquête hebben ingevuld, zijn er 47 respondenten die de betreffende vraag over welk onderwerp basisscholen in het educatief programma terug zouden willen zien op Deltapark Neeltje Jans hebben ingevuld.

Met in achtneming dat de respondenten bij de betreffende vraag maximaal 4 mogelijkheden konden aankruisen is er een uitkomst vanuit de scholen dat het onderwerp 'het strand en zijn dieren' het meest gekozen is om te verwerken in een educatief programma op Deltapark Neeltje Jans.

Naast het onderwerp 'het strand en zijn dieren' is er door scholen veel gekozen voor de bredere onderwerpen zoals 'de Noordzee' en 'het kustgebied van Nederland'. Het onderwerp 'zeehonden' is minder gekozen door scholen.

De 4 onderwerpen die het laagst scoren voor een educatief programma zijn de onderwerpen die tot op heden terug te vinden zijn in het park.

Naast de aangegeven onderwerpen heeft één school aangegeven graag een educatieve les met als onderwerp 'schelpen en strandjutten' te willen volgen en één school heeft als onderwerp 'deltawerken' opgegeven.

3.4 Gewenste werkvormen

In de enquête hebben de basisscholen hun voorkeur kunnen aankruisen wat betreft de werkvormen die ze graag terug zouden willen zien in educatieve programma's op Deltapark Neeltje Jans.

In Tabel 7 staat een overzicht met welke werkvormen het meest benoemd zijn door basisscholen.

Tabel 7. Keuze voor werkvorm educatieve programma's

Werkvorm	Aantal keer benoemd
Vragenlijst op papier	2
Expert op afstand	5
Rijdende kraam	9
Leskist	9
Opdracht via koptelefoons	12
Digitale opdrachten	18
Horen-zien-ruiken-voelen muur	20
Educatieve les op het strand	22
Speurtocht met kleine opdrachten	25
Sleepnet	25

Uit de enquête is op te maken dat basisscholen voor dezelfde werkvormen kiezen die ze terug zouden willen zien in de educatieve lessen. Moderne werkvormen worden naast de ouderwetse werkvormen ongeveer evenveel benoemd. Onder ouderwetse werkvormen worden bijvoorbeeld de 'vragenlijst op papier' en 'speurtocht met kleine opdrachten' verstaan. De digitale opdrachten en opdrachten via koptelefoons zijn materialen die van de afgelopen aantal jaren zijn.

In het algemeen hebben basisscholen vaak voor digitale opdrachten en de educatieve les op het strand gekozen. De scholen hebben zelf geen alternatieven aangegeven bij de verschillende werkvormen.

3.5 Bekendheid lesmateriaal

Uit de enquêtes is naar voren gekomen dat het aanbod van educatieve lessen op Deltapark Neeltje Jans niet bij alle scholen bekend is. Voornamelijk bij de laatste 2 vragen uit de enquête 'Wat zou er veranderd moeten worden aan de aangeboden educatie op Deltapark Neeltje Jans' en 'Heeft u nog tips of aanbevelingen over de educatie en het lesprogramma op Deltapark Neeltje Jans' kwam naar voren dat scholen niet op de hoogte zijn van bijvoorbeeld het lesmateriaal over de WalvisWereld.

Een paar losse opmerkingen vanuit de enquête zijn:

'Misschien in het begin van het schooljaar meer bekendheid, zodat het ingeroosterd kan worden.'

'meer actief bezig zijn met de kinderen, bijvoorbeeld met hands-on materiaal'

'aangeboden educatie is mij niet geheel bekend'

'nooit gebruikt dus meer reclame voor educatie op Neeltje Jans is nodig'

Uit de bovenstaande opmerkingen is op te merken dat scholen naast dat ze niet geheel op de hoogte zijn van de aangeboden educatieve lessen, graag meer interactie willen zien bij de programma's.

3.6 Lesmateriaal WalvisWereld

In de enquête is een aantal vragen gesteld over de WalvisWereld. In totaal hebben 8 basisscholen gebruik gemaakt van het lesmateriaal op de website over de WalvisWereld. De overige 39 scholen hebben het lesmateriaal over de WalvisWereld niet gebruikt.

Van de 8 basisscholen die het lesmateriaal over de WalvisWereld gebruikt hebben, vonden ze het lesmateriaal allemaal begrijpelijk. Er was 1 school waarbij de kinderen niet enthousiast waren over het lesmateriaal en 2 scholen waarbij de kinderen niets geleerd hebben over het lesmateriaal van de WalvisWereld.

Van de 8 basisscholen zijn er maar twee basisscholen die de onderwerpen uit het lesmateriaal van de WalvisWereld terug laten komen in de lesstof op school. Dit is te zien in Tabel 8.

Tabel 8. Mate van behandeling onderwerpen WalvisWereld in de lessen op school

Worden de onderwerpen uit het lesmateriaal over de WalvisWereld behandeld in de lessen op school?

	Frequency
Valid ja	2
nee	6
n.v.t.	39
Total	47

3.7 Conclusie

Bijna alle scholen vinden het belangrijk dat Deltapark Neeltje Jans een educatief programma aanbiedt. Het merendeel van de scholen die de enquête heeft ingevuld, heeft het park 1 tot 3 keer bezocht. Slechts 8 basisscholen hebben het lesmateriaal van de WalvisWereld wel eens gebruikt. De leerlingen zijn er niet altijd enthousiast over, het is niet altijd begrijpelijk en de stof komt bijna niet terug in het lesmateriaal op school. De helft van de scholen wil 60-90 minuten besteden aan een educatief programma op Deltapark Neeltje Jans en tevens vinden ze het belangrijk dat het onderwerp van het educatieve programma terug komt in de lessen op school. Scholen verkiezen de onderwerpen de Noordzee, natuur- & soortbehoud, het kustgebied van Nederland en het strand en zijn dieren boven de onderwerpen die gaan over één diersoort (zoals zeeleeuw). De scholen zien het

liefst praktische werkvormen terug waarbij de leerlingen bezig zijn. Vooral een educatieve les op het strand valt in goede aarde. Ook vallen nieuwe media zoals digitale opdrachten in de smaak. De scholen zijn niet op de hoogte van het educatieve programma op Deltapark Neeltje Jans.

4. Ervaringen experts

Om antwoord te krijgen op de subvraag “*Wat is er bekend over de educatieve middelen en hun effectiviteit op het gebied van kennis, houding en gedrag bij 4 tot 12 jarigen?*” is er een literatuuronderzoek gedaan. De uitkomsten hiervan zullen te vinden zijn in de volgende twee hoofdstukken. Daarnaast zijn er enkele mensen uit het vakgebied geïnterviewd. De volledige interviews zijn te vinden in Bijlage I Interviews.

4.1 Kennis, houding en gedrag

Bij de vraag of de bedrijven rekening houden met de termen ‘kennis, houding en gedrag’ bij het ontwikkelen van de educatie komt het begrip ‘verwondering’ naar boven. Ecomare, het Scheepvaartmuseum, Biesbosch museum en de Natuurschool proberen allen verwondering te kweken bij de leerlingen, om ze zo betrokken te krijgen bij het educatief programma. Het Biesbosch museum probeert verwondering voor de natuur te creëren zodat kinderen met zorg met het milieu zullen omgaan.

Daarnaast melden meerdere bedrijven dat ze bekend zijn met de begrippen en dat deze wel verweven zijn in het educatief programma. Echter, de begrippen zijn nogal abstract en dus wordt hier niet heel bewust rekening mee gehouden. “Om de leerlingen dichter te betrekken bij de natuur en verwondering over de natuur te veroorzaken. We willen het gedrag van kinderen graag veranderen (bijvoorbeeld dat ze geen plastic zakjes meer op de grond gooien) en dat ze meer respect voor de natuur krijgen. Dit doen we door het overbrengen van kennis over de natuur.” aldus de Natuurschool.

4.2 Educatief materiaal

Het verschilt enorm of scholen behoefte hebben aan een educatief programma op de bedrijven. Bij Ecomare bijvoorbeeld zijn er heel veel scholen die langs komen voor een schoolreisje. “Schoolreisje is voor de meeste scholen ook een beetje vakantie, wel leuk en niet te moeilijk dus...”, Ria Wagemakers, Ecomare. Bij de Natuurhistorische musea volgen de scholen juist zeer graag een gericht programma. Of er veel behoefte is aan educatief materiaal is dus heel divers. Wel meldt bijna elke geïnterviewde dat er bij het ontwikkelen van het educatief materiaal rekening is gehouden met de kerndoelen van het onderwijs. Scholen moeten immers verantwoorden waarom ze schoolreisjes naar bepaalde bedrijven doen. Deze schoolreisjes of excursies worden eerder goedgekeurd als zij ook daadwerkelijk een vervanging of toevoeging zijn van de lesstof.

De scholen rond Deltapark Neeltje Jans geven aan dat ze een educatief programma op het park erg belangrijk vinden. Ook vinden veel scholen het belangrijk dat de stof van het educatief programma terug komt in de lesstof op school. Wij concluderen hieruit dat scholen het dus belangrijk vinden dat het educatief programma aansluit op de kerndoelen voor het onderwijs.

Daarnaast meldt elk bedrijf dat de praktische opdrachten die kinderen kunnen uitvoeren, altijd het beste bevallen bij de leerlingen. De leerlingen zijn graag bezig met hun handen en hersenen. Zij willen dingen aanraken, onderzoeken, weten en berekenen. Ingeborg Meutgeert van Natuurmuseum Fryslân vertelt dat kinderen niet met pen en papier willen werken, dat doen zij immers op school al genoeg. Toch merkt zij wel dat de papieren opdrachtboekjes nog steeds het meeste aangevraagd worden, ook al heeft Natuurmuseum Fryslân een uitgebreid educatief programma dat gebruik maakt van zeer veel verschillende materialen.

De geënquêteerde scholen geven ook aan dat zij de praktische opdrachten het liefst zien. Opdrachten met pen en papier doen scholen liever niet.

Michelle Kind van het Scheepvaartmuseum vertelt dat “ons doel is dat de projecten meer een 3-luik worden: een voorbereidende les op school als oriëntatie, een verdieping door het museumbezoek en dan een afsluitende opdracht op school. Hier zijn we momenteel druk mee bezig.”

Scholen zien graag dat het onderwerp terug komt in de lesstof. In het hoofdstuk over natuur- en milieu educatie zal verder worden ingegaan op een voorbereidende en afsluitende les.

Het merendeel van de bedrijven werkt met opdrachttochten door het bedrijf. Er is bijvoorbeeld het Ganzenpad in Natuurmuseum Fryslân voor groep 1-4, waarbij er gansjes in het museum staan en bij elke gans kan een opdracht worden uitgevoerd. Muzee-aquarium Delfzijl heeft een museumspeurtocht. Het Scheepvaartmuseum heeft een piratentocht voor de onderbouw, waarbij de kinderen door piratenopdrachten puzzelstukjes kunnen verzamelen van een schatkaart. Natuurhistorisch museum Rotterdam en Naturalis werken beide met praktische lessen waarbij veel gebruik wordt gemaakt van de eigen collectie en zelf doen. De Natuurschool en Ecomare werken met excursies buiten, in bijvoorbeeld de duinen of op het strand.

Alle bedrijven hebben gemeen dat ze kinderen dingen willen leren door zelf te doen en zelf te ontdekken. Ook werken ze allemaal in groepjes of als gehele groep. De opdrachten die uitgevoerd moeten worden, verschillen per bedrijf maar wel willen ze het allen zo praktisch mogelijk houden. Uit de enquêtes blijkt dat de scholen graag een speurtocht met opdrachten zien.

Natuurmuseum Fryslân meldt dat ze co-educatie heel belangrijk vinden; dit wil zeggen dat ouders/begeleiders meedoen aan de opdrachten en de kinderen begeleiden en samen dingen leren. Ecomare meldt dat “dat er over het algemeen verwonderd en enthousiast wordt gereageerd, vooral als de leerkrachten positief gestemd zijn. Met dat laatste valt of staat een programma eigenlijk. Als de leerkracht negativiteit uitstraalt, is het moeilijk er iets van te maken”.

4.3 Conclusie

Uit de interviews met de experts blijkt dat er in de praktijk niet bewust rekening wordt gehouden met de termen kennis, houding en gedrag. De bedrijven proberen verwondering bij kinderen te creëren, en hopen hiermee kinderen betrokken te krijgen bij de natuur. Op deze manier veranderen ze de houding van de kinderen. Ook delen ze kennis met de kinderen door hun educatief programma af te stellen op de kerndoelen van het onderwijs.

De bedrijven maken veel gebruik van praktische opdrachten die het liefst worden uitgevoerd in een speurtocht. Scholen hebben in de enquête ook al aangegeven dat zij dit graag zien.

5. Leerprocessen bij kinderen van 4 tot 12 jaar

Wat is bekend over de educatieve middelen en hun effectiviteit op het gebied van kennis, houding en gedrag bij 4 tot 12 jarigen?

Om te kunnen weten welke educatieve middelen Deltapark Neeltje Jans kan toepassen op het bedrijf, is het nuttig om basiskennis te hebben over hoe kinderen van 4 tot 12 jaar leren en welke onderwijsvormen het meeste effect hebben. Dat zal in dit hoofdstuk besproken worden. Daarnaast wordt nog besproken wat de waarde is van schoolreisjes, kunnen kinderen er iets van leren of zien zij het alleen als plezieruitje?

5.1 De ontwikkeling van het kind

De sociale leefwereld van een kind van 4-5 jaar wordt steeds groter. De grove motoriek is goed ontwikkeld. De fijne motoriek begint zich te ontwikkelen. Ook neemt de kleuter steeds meer personen, objecten en situaties waar en leert de namen/woorden daarvoor kennen. Het denken van het kind wordt steeds logischer en op realiteit gebaseerd. Het kind maakt zich ook de normen en waarden van de omgeving eigen.

Vanaf 6 jaar is de grove en fijne motoriek volledig ontwikkeld. Het kind is dan ook in staat om in zijn geest met (abstracte) woorden (concrete) objecten of personen aan te duiden. Het denken is realistischer geworden. Taal is het communicatiemiddel bij uitstek. (Verhulst, 2006)

Baby's en peuters leren de wereld heel letterlijk te begrijpen, door dingen vast te pakken. Hiermee bouwen ze ervaringen op, waarbij de indrukken van verschillende zintuigen met elkaar in verband komen te staan. Jonge kinderen hebben een actieve onderzoekende houding. Dit sluit aan op en loopt parallel met het verwerken van min of meer toevallige indrukken. Drijfveren om de omgeving te willen begrijpen zijn nieuwsgierigheid en verwondering. Ook hebben ze de wil om dingen naar hun eigen hand te zetten en dit motiveert ze om te zoeken naar samenhangen die ze kunnen gebruiken. Ze kunnen belevenissen ervaren als nieuwe ervaringen en als iets dat hoort bij eerdere ervaringen. Langzamerhand ontdekken ze regelmaat in de omgeving.

Kinderen 'denken met hun handen'. Al doende leert men. Als er een luisterend oor aanwezig is, verwoorden zij hun bezigheden en gedachten. Het is belangrijk om de wisselwerking tussen doen en denken te stimuleren. Dit staat bekend als *ontdekkend leren*. Waarnemen is hier een belangrijk onderdeel in. Het is van groot belang voor de ontwikkeling van een kind dat het niet wordt belemmerd in zijn behoefte om de omgeving te verkennen en ervaringen op te doen. Dit zullen zij doen met alle zintuigen en hun hele lijf. Ontdekkend leren neemt de interesses van kinderen serieus en moedigt hen aan om hun omgeving te onderzoeken. Samen met de leerkracht komen zij tot een bevredigend antwoord.

Kinderen zijn betrokken bij goed natuuronderwijs. De activiteiten zeggen hun iets want de kinderen beleven er iets, daarnaast passen de onderwerpen bij hun alledaagse ervaringen en die krijgen daardoor meer betekenis. Kinderen zijn doeners en bij natuuronderwijs gaan doen en denken hand in hand. (de Vaan & Marell, 2006)

Uit de interviews met de experts blijkt dat zij ontdekkend leren actief in hun programma opnemen. Natuurhistorisch Museum Rotterdam vindt dit bijvoorbeeld heel belangrijk (zie Bijlage I Interview Natuurhistorisch museum Rotterdam). De bedrijven maken gebruik van praktische opdrachten waar kinderen bezig zijn met hun zintuigen. Ze mogen voelen, doen, ruiken en dus het museum (bedrijf) letterlijk ontdekken.

5.2 Sociaalconstructivisme

Volgens de theorie van het (sociaal-)constructivisme is het verwerven van kennis en vaardigheden niet het gevolg van kennisoverdracht door de docent maar het resultaat van de denkactiviteit van de leerling zelf. De leerling ziet een verschil tussen zijn eigen denkbeeld en die van een ander. De leerling zal nieuwe informatie verbinden aan wat we al weten. (Natuurlijk leren, 2012)

Sociale processen spelen hierbij een belangrijke rol. Samenwerkingsvormen stimuleren dit en helpen daardoor mee aan de opbouw van kennis. Samenwerkend leren heeft in elk geval de volgende kenmerken: er zijn minstens twee personen die iets van en met elkaar (moeten) proberen te leren. Daarnaast moet er sprake zijn van een complexe situatie waar verwacht van wordt dat er een leerbevorderende samenwerking en interactie zal zijn. (Boogaard, et al., 2004)

Hoe zorgt het samenwerken dan voor de opbouw van kennis? Om te kunnen samenwerken moeten de leerlingen communiceren over het onderwerp en dus hun kennis onder woorden brengen. Dit zet een aantal processen in werking, namelijk bewustwording, reflectie, (re)organisatie, differentiatie, verfijning en uitbreiding van kennis. (Boxtel, 2000) Samenwerkend leren wordt gezien als een krachtige leerbron. Diversiteit in de groepssamenstelling is hierbij gewenst. (Ros, 2007)

Samenwerken is een vaardigheid die geleerd dient te worden, maar die het leren ook bevordert. Van alleen taken verdelen en resultaten 'aan elkaar nieten' leren de leerlingen niets. Het is belangrijk dat zij ook gesprekken voeren over de inhoudt. Kinderen kunnen ook veel leren door imitatie (door af te kijken hoe anderen het doen), door het vergelijken van antwoorden en door oplossingsstrategieën te kopiëren. (Ros, 2007)

Alle geïnterviewde bedrijven werken met educatievormen die in groepsverband moeten worden uitgevoerd.

Als iets uit het hoofd is geleerd, kan de stof min of meer letterlijk herhaald worden, maar het kan niet gebruikt worden als een cognitief hulpmiddel. Onderzoeken hebben aangetoond dat stof beter geleerd kan worden door het te begrijpen dan door het uit je hoofd te leren, de stof blijft dan ook langer hangen en kan beter worden toegepast bij nieuwe taken. (Fitz-Gibbon, 1996)

De leerinhoud moet voor de leerling een duidelijke betekenis hebben voor zijn heden en toekomst. Het moet de leerling nieuwe inzichten en handelingsmogelijkheden geven die hem in staat stellen zich op de toekomst voor te bereiden en op actuele levenssituaties in te spelen. Het proces van begripvorming moet dus samengaan met een inlevende houding naar het onderwerp. (Alblas, 1999)

5.3 “Nieuwe” media

De huidige generatie jongeren is opgegroeid met computers en internet. Zij zijn gewend om meerdere dingen tegelijk te doen op de computer, zij zijn opgegroeid met veel contacten leggen op het virtuele gebied. Dit zorgt ervoor dat ze andere kenmerken bezitten als de generaties voor hen.

De huidige generatie jongeren heeft 4 kenmerken:

- Ze kunnen omgaan met discontinue informatie. Zij kunnen verschillende informatiebronnen samenvoegen tot voor hen bruikbare informatie.
- Ze zijn gewend aan 'multitasking'. Ze zijn gewend om meerdere dingen tegelijk te doen, zoals computerspelletje, sms'en en een tv-programma kijken.
- Ze lezen teksten niet maar scannen de informatie op het scherm. Door de vele informatie die op het internet te vinden is, is deze groep erg goed in het scannen naar bruikbare informatie.
- Ze gebruiken niet-lineaire aanpakken om kennis te verwerven. Als men iets niet weet, zal men eerder een vriend bellen dan bijvoorbeeld een gebruiksaanwijzing lezen. (Veen, 2000)

Door de opkomst van nieuwe media en internet zijn er andere communicatiemethoden beschikbaar gekomen. Communicatie vindt sneller plaats en is korter van duur. Grote stukken tekst en rondleidingen alleen zijn niet meer toereikend om de aandacht van het publiek vast te houden en om de boodschap van een museum over te brengen. De meeste musea zijn hier intensief mee bezig. De zogenaamde 'nieuwe' media, zoals film, televisie en fotografie, worden al veel gebruikt in musea. Er is echter wel een sterk communicatiebeleid nodig om succesvol met deze media om te gaan. (Brok, 2010) (Hooper-Greenhill, 2000)

In de enquêtes hebben de scholen aangegeven dat ze graag werken met de nieuwe media. Pen en papier staan helemaal onderaan het wensenlijstje. Ook de bedrijven werken veel met nieuwe media, ter vervanging van de traditionele pen en papier. Filmpjes worden veel gebruikt in de bedrijven. Bij Naturalis kun je een online les volgen waar een dier geprepareerd wordt en de bouw van het dier

bekeken en vergeleken wordt. Deze les volgt de klas via internet in hun eigen lokaal. Zij kunnen dan ook vragen stellen (Naturalis, 2012)

5.4 Schoolreisjes en hun effect op educatie

Uit discussies met leerlingen blijkt dat ze het meeste leren van een tentoonstelling in een museum als ze al iets afweten van het onderwerp dat gepresenteerd wordt. De hoeveelheid voorkennis van een leerling beslist hoeveel de leerling leert van de tentoonstelling. De museummedewerkers weten meestal niet hoeveel voorkennis de leerlingen hebben. De leraar speelt hier dus een belangrijke bemiddelende rol in, aangezien hij wel op de hoogte is van de voorkennis. (DeWitt & Storsdieck, 2008) Om het maximale te behalen uit hoeveel een leerling kan leren op een schoolreis moet de leraar duidelijk leerdoelen hebben, die verbonden zijn aan activiteiten in het klaslokaal. De educatiemedewerker van het museum of dierentuin moet dus nauw samenwerken met de docent, zodat hij op de hoogte is van de leerdoelen en wat er vooraf en na het schoolreisje nog wordt gedaan met dit onderwerp. De activiteiten voor en na de schoolreis vormen een belangrijk onderdeel en onderzoek heeft uitgewezen dat deze activiteiten de cognitieve en affectieve leerprocessen verhogen. (Davidson, et al., 2009) (DeWitt & Storsdieck, 2008)

Scholen vinden het belangrijk dat het educatief programma aansluit op de kerndoelen van het onderwijs. De bedrijven geven ook allemaal aan dat hun programma hierop is aangepast. Op die manier hebben de leerlingen op school de stof ook behandeld of behandelen zij deze na het volgen van het educatief programma. Sommige bedrijven werken ook heel specifiek met deze drieluik “voorbereiding-verdieping-afsluiting”. Het Scheepvaartmuseum is nu druk bezig met een drieluik ontwikkelen voor elke les, zodat de leerlingen op school een voorbereidende les kunnen volgen, daarna een verdieping hebben van de stof in het museum en op school weer een afsluitende les hebben.

Veel dierentuinen hebben shows met dieren waarin de diervverzorgers of trainers laten zien hoe de dieren zich hebben aangepast aan hun omgeving. De shows gaan vaak gepaard met een praatje van de verzorger, trainer of educatiemedewerker. Deze shows zijn extreem populair in dierentuinen en worden gezien als een onderdeel van het educatief programma omdat ze, met de juiste inhoud, heel veel educatieve waarde hebben. (Andersen, 1992)

5.5 Conclusie

Kinderen worden gedreven door nieuwsgierigheid en verwondering. Dit drijft hen om de wereld te ontdekken. Dit ontdekken doen ze met al hun zintuigen en ze ‘denken met hun handen’. De wisselwerking tussen doen en denken moet gestimuleerd worden. Dit ontdekken leren is een krachtig middel in het leerproces.

Kinderen leren door middel van hun eigen denkactiviteit. Samenwerken stimuleert dit, doordat leerlingen met elkaar moeten communiceren. Zij brengen kennis onder woorden en worden zich bewust van elkaars en eigen denkbeelden.

De huidige generatie kinderen is opgegroeid met computers en internet. Zij zijn heel goed in het scannen naar informatie en meerdere informatiebronnen samenvoegen tot voor hen bruikbare informatie.

Schoolreisjes kunnen effectief zijn in iets leren, mits de leerlingen al voorkennis over het onderwerp bezitten.

6. Natuur- en milieu educatie bij kinderen

Natuur- en milieu educatie bevat alle vormen van leeractiviteiten over natuur, ecologie, milieu, landschap en duurzaamheid. Bekendheid met deze onderwerpen en kennis ervan zal leiden tot meer betrokkenheid. Dit heeft als gevolg dat de houding van de leerlingen zal veranderen en er meer respect zal zijn voor natuur en milieu. Ook zal het handelen milieuvriendelijker worden.

In dit hoofdstuk zal besproken worden wat NME inhoudt en hoe het zijn doelen wil bereiken, daarnaast wordt besproken hoe effectief NME is en waar rekening mee moet worden gehouden.

6.1 NME

In de Wet op het Basisonderwijs staat benoemd dat basisscholen verplicht zijn om onderwijs te verzorgen over de natuur. Zij moeten hiervoor een doorlopende leerlijn opstellen voor het vak waarmee ze kunnen voldoen aan de meest recente kerndoelen. Deze kerndoelen geven aan wat leerlingen aan het eind van hun schooltijd moeten kennen en kunnen. Dit stoomt ze klaar voor participatie in de samenleving. In het leergebied “Oriëntatie op jezelf en de wereld” oriënteren kinderen zich op de natuurlijke omgeving en op verschijnselen die zich daarin voordoen. In dit leergebied zijn de kerndoelen verwerkt die betrekking hebben op natuur- en milieu. De basisscholen worden vrij gelaten in hoe ze de NME willen toepassen in hun onderwijs. (Greven & Letschert, 2006)

In de NME-nota is de primaire doelstelling van NME als volgt geformuleerd:

“...Zoveel mogelijk kinderen en jongeren (weer) in contact te brengen met natuur en wel zodanig dat dit: zorgt voor kennis en inzicht in natuur en milieu; doorwerkt in houding en gedrag; bijdraagt aan ontplooiing, welbevinden en gezondheid van mensen; een basis legt voor een natuur- en milieubewuste levensstijl; bijdraagt aan draagvlak voor natuur.’

De speerpunten uit de NME-nota zijn:

- Ieder kind minimaal één natuurervaring per jaar;
- De werkvormen moeten de leerlingen aanspreken. ICT en moderne media sluiten daarbij aan bij de moderne informatiesamenleving, scholen geven ook aan dat ze graag met moderne media werken;
- Al doende leren: de beleving van de natuur. Dagelijkse praktijkervaringen in de directe leefomgeving en handelingsperspectieven staan centraal.
- Vraagsturing: de financiële ondersteuning gaat eerder naar vragende partijen dan naar de aanbieders van NME. (Ministerie van LNV, OCW en VROM, 2008)

NME wil bij leerlingen de volgende effecten bereiken:

- 1) Het verwerven van kennis en ervaring. Hiermee wordt basiskennis van natuur en milieu bedoeld, waarbij het gaat om inzicht in de ecologische processen (wereldwijd), de betekenis van natuur en milieu voor de mens en de invloed die de mens hierop heeft.
- 2) Het herkennen van handelingsperspectieven, houding, gedrag en levensstijl. Denk hierbij aan het herkennen van mogelijke oplossingen bij natuur- en milieuproblemen, bewustwording van de eigen mogelijkheden, omgaan met de onzekerheden die hierbij horen en het ontwikkelen van een natuur- en milieubewuste levensstijl. Uiteindelijk moet dit leiden tot betrokkenheid bij en draagvlak voor natuur en milieu en ook voor het beleid op deze terreinen.
- 3) Ontplooiing, welbevinden en gezondheid. (Vreke, et al., 2011)

NME wordt gegeven om een specifiek leerdoel te realiseren. Dit kan gaan om kennis, ervaring, vaardigheden of (toekomstig) handelen. Ook kan dit eventueel een doorwerking hebben in de houding en/of de levensstijl. Daarnaast kunnen fysieke en mentale leerdoelen worden opgesteld, die (in)direct bijdragen aan ontplooiing, het welbevinden en/of de gezondheid van de leerlingen. Bij fysieke leerdoelen kan men denken aan de ontwikkeling van de grove en fijne motoriek, het evenwichtsgevoel en de algemene fysieke gesteldheid. Deze werken door in de toekomstige

gezondheid, bijvoorbeeld in het voorkomen van obesitas. Bij mentale leerdoelen kan men denken aan het vergroten van het concentratievermogen en van het zelfvertrouwen. Dit zorgt voor betere leerprestaties en een beter zelfbeeld. Deze dragen positief bij aan het welbevinden en de ontplooiing van leerlingen. Dit type leerdoel zal meestal niet specifiek als leerdoel voor NME worden opgesteld, maar het zijn wel bijeffecten van NME, voornamelijk bij (klassikale) recreatieve activiteiten in de natuur. (Vreke, et al., 2011)

Om een leerdoel te kunnen realiseren, moeten verschillende ontwikkelingsgebieden worden aangesproken. De ontwikkelingsgebieden die voor NME-leerdoelen van belang zijn, zijn de volgende:

- Verwondering
- Zorg
- Inzicht
- Onderzoeksvaardigheid (waarnemen, onderzoek doen)
- Handelingsvaardigheid (besluitvaardigheden). (Vreke, et al., 2011)

6.2 De effectiviteit van NME

Een NME-programma is het effectiefst als het aan de volgende kenmerken voldoet:

- Duur van het programma: als het programma langer duurt zijn de effecten over het algemeen sterker. Scholen hebben aangegeven hier 60-90 minuten aan te willen spenderen.
- Voorbereiding en follow-up: om de effecten te versterken moet het programma een goede voorbereiding hebben. Een goede follow-up zorgt ervoor dat de effecten langer stand houden. Sommige bedrijven zijn hier al mee bezig. Scholen zien graag dat de stof terugkomt in de lesstof op school.
- Zorgvuldig opgezette lesprogramma's: programma's moeten niet te gestructureerd zijn, leerlingen moeten aangemoedigd worden om direct contact te maken met de natuur. De natuur ontdekken vinden veel bedrijven belangrijk. Scholen zien graag dat de leerlingen praktisch bezig zijn.
- Ondersteuning en aanmoediging door instructeurs en onderwijzers: begeleiders spelen een uitermate belangrijke rol in de effectiviteit van de activiteiten. Daarnaast geven sommige bedrijven aan dat het educatief programma staat of valt met de houding van de begeleiders.
- De structuur en opzet van het programma moeten aansluiten bij de beoogde doelen. Als een programma gericht is op het verbeteren van de samenwerking of de zelfontwikkeling, moeten we mogelijkheden worden geboden tot samenwerken of zelfreflectie. (Vreke, et al., 2011)

Onderzoek naar de langetermijn effecten van NME heeft laten zien dat NME-onderwijs een significant effect teweeg brengt in houding en gedrag van leerlingen. Ook liet het een positieve relatie zien op het gebied van kennis over de natuur. (Smit, et al., 2006)

6.3 Didactisch model Margadant

M. Margadant ontwikkelde een didactisch model voor NME waarbij de betrokkenheid van kinderen meer tot zijn recht kan komen. Dit model bestaat uit 4 lesfasen die ieder weer zijn verdeeld in enkele stadia. In Tabel 9 is dit model te vinden. Dit kan gebruikt worden als leidraad voor een educatief programma.

Tabel 9. Didactisch model volgens Margadant

I Introductiefase	
a. Het stadium van de verkenning	De leerkracht toont het materiaal of introduceert het lesonderwerp. De kinderen mogen het lesmateriaal verkennen (aanrromelen) of vrij associëren op het lesonderwerp in de vorm van een kringgesprek.
b. Het stadium van interpretatie	In een leergesprek moet voor iedere leerling glashelder worden wat het onderwerp van de les is. Indien nodig baken je het lesonderwerp duidelijk af.
c. Het stadium van de inventarisatie	Individueel of collectief vragen de kinderen zich af wat ze al weten van het lesonderwerp, wat ze hierover graag zouden willen leren of waarover ze zich verbazen.
II Activiteitenfase	
d. Het stadium van de opdrachttuitvoering	De kinderen krijgen opdrachten die ze op een bepaalde manier moeten uitvoeren. Het betreft enkelvoudige opdrachten waarin telkens één aspect aan de orde komt. Of: de kinderen bespreken met de leerkracht een zelfbedacht onderzoek naar aanleiding van hun eigen vragen en voeren dat vervolgens uit.
e. Het stadium van de voorlopige verslaglegging	(Vooral nodig als je de les na de activiteitenfase onderbreekt.) De kinderen leggen voor zichzelf hun bevindingen vast (werkblad tekening, uitstalling, et cetera).
III Ordeningsfase	
f. Het stadium van verslaglegging	In een verslagkring vertellen de kinderen elkaar de resultaten van de opdrachten. Tijdens deze discussie kunnen de kinderen in taalnood komen staan zij open voor het leren van nieuwe woorden of begrippen.
g. Het stadium van de explicitering	Samen met de kinderen probeert de leerkracht tot overeenstemming te komen wat betreft resultaten. Belangrijk daarbij is dat de leerkracht de uiteindelijke conclusie(s) nadrukkelijk formuleert, onder andere met behulp van de zojuist geleerde nieuwe woorden of begrippen. Dit stadium biedt tevens gelegenheid kennis opnieuw te ordenen.
IV Afrondingsfase	
h. Het stadium van de concretisering	Iedere leerling legt voor zichzelf vast wat er geleerd is. Afhankelijk van de leeftijd kan dit een verslag zijn in een projectschrift, het inrichten van een tentoonstelling of het uitbeelden door middel van dramatische en vrije expressie. In de bovenbouw kun je streven naar de volgende inhoud van het verslag: de opdracht, de onderzoeksvraag of de probleemstelling, de gevolgde werkwijze en de resultaten.
i. Het stadium van de evaluatie	Gezamenlijk of individueel reflecteren de kinderen op het leerproces: wat heb ik (hebben wij) geleerd? Waarom is dat belangrijk? Waarvoor zou deze nieuwe kennis nog meer te gebruiken zijn? Wat zou ik hierbij aansluitend willen leren?

Met dit model stimuleer je betekenisvol leren, integratie van de stof in de persoonlijke kennisstructuur en herkenning in het dagelijks leven. (de Vaan & Marell, 2006)

6.4 Positieve effecten van natuur op de ontwikkeling van het kind

Uit onderzoeken in binnen- en buitenland blijkt dat buiten spelen en in contact komen met natuur goed is voor de geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van kinderen. Het stimuleert het ontstaan van een band met de natuur.

Kinderen kunnen buiten veel meer, gevarieerder en intensiever bewegen dan binnen. Hierdoor ontwikkelen kinderen een betere motoriek. Ook helpt dit in het voorkomen van overgewicht. Er zijn aanwijzingen dat kinderen die veel in de natuur zijn zich beter ontwikkelen op het sociale vlak dan leeftijdsgenoten die niet tot nauwelijks buiten spelen. Ze helpen elkaar vaker, hebben minder conflicten en accepteren hun eigen grenzen. Doordat de buitenspelende kinderen zelfstandig de omgeving verkennen en ontdekken en erop reageren, ontwikkelen ze een gevoel van controle over die omgeving en daarmee worden ze zelfverzekerder in het omgaan met die omgeving.

Natuur heeft een gunstige invloed op de concentratie en zelfdiscipline. Ook herstellen kinderen die veel in contact komen met de natuur beter van stress. (Vreke, et al., 2011)

6.5 Conclusie

Voor het onderwijs over de natuur zijn een aantal kerndoelen opgesteld. Dit moeten de leerlingen na hun schooltijd kennen en kunnen. NME heeft als doel om kinderen kennis en inzicht te geven in natuur en milieu, waardoor houding en gedrag verandert. Een NME-programma is effectief als het niet te kort is, een goede voorbereiding en follow-up heeft, kinderen contact kunnen maken met de natuur en begeleiders de leerlingen aanmoedigen en ondersteunen.

7. Discussie

Gedurende het onderzoek is het verzamelen van gegevens anders gelopen dan op voorhand vastgesteld was.

De adressen van de basisscholen in een omtrek van 100 km vanaf Deltapark Neeltje Jans zijn opgezocht met behulp van digitale gemeentegidsen via internet. Het opzoeken van de juiste adresgegevens heeft meer tijd in beslag genomen dan gepland was, wat tot gevolg had dat de basisscholen de enquête 2 tot 2,5 week later opgestuurd kregen. Hierdoor was er minder tijd en konden niet alle basisscholen nagebeld worden. Mogelijk had het tot meer ingevulde enquêtes geleid als alle basisscholen gebeld waren.

Als gevolg van te weinig respondenten uit het onderzoek kan er geen conclusie getrokken worden die geldig is voor alle scholen in de omtrek van 100 km. Doordat de steekproefgrootte te klein is, kan er geen representatieve statistische conclusie getrokken worden over de gegevens van de scholen. De conclusies die getrokken zijn, moeten gezien worden als een casestudy.

8. Conclusie

Bijna alle scholen vinden het belangrijk dat Deltapark Neeltje Jans een educatief programma aanbiedt. Het merendeel van de scholen die de enquête heeft ingevuld, heeft het park 1 tot 3 keer bezocht. Slechts 8 basisscholen hebben het lesmateriaal van de WalvisWereld wel eens gebruikt. De leerlingen zijn er niet altijd enthousiast over, het is niet altijd begrijpelijk en de stof komt bijna niet terug in het lesmateriaal op school. De helft van de scholen wil 60-90 minuten besteden aan een educatief programma op Deltapark Neeltje Jans en tevens vinden ze het belangrijk dat het onderwerp van het educatieve programma terug komt in de lessen op school. Scholen verkiezen de onderwerpen de Noordzee, natuur- & soortbehoud, het kustgebied van Nederland en het strand en zijn dieren boven de onderwerpen die gaan over één diersoort (zoals zeeleeuw). De scholen zien het liefst praktische werkvormen terug waarbij de leerlingen bezig zijn. Vooral een educatieve les op het strand valt in goede aarde. Ook vallen nieuwe media zoals digitale opdrachten in de smaak.

Uit de interviews met de experts blijkt dat er in de praktijk niet bewust rekening wordt gehouden met de termen kennis, houding en gedrag. De bedrijven proberen verwondering bij kinderen te creëren, en hopen hiermee kinderen betrokken te krijgen bij de natuur. Op deze manier veranderen ze de houding van de kinderen. Ook delen ze kennis met de kinderen door hun educatief programma af te stellen op de kerndoelen van het onderwijs.

De bedrijven maken veel gebruik van praktische opdrachten die het liefst worden uitgevoerd in een speurtocht. Scholen hebben in de enquête ook al aangegeven dat zij dit graag zien.

Kinderen worden gedreven door nieuwsgierigheid en verwondering. Dit drijft hen om de wereld te ontdekken. Dit ontdekken doen ze met al hun zintuigen en ze 'denken met hun handen'. De wisselwerking tussen doen en denken moet gestimuleerd worden. Dit ontdekkend leren is een krachtig middel in het leerproces. Uit de interviews met de experts blijkt dat zij ontdekkend leren actief in hun programma opnemen. De bedrijven maken gebruik van praktische opdrachten waar kinderen bezig zijn met hun zintuigen. Ze mogen voelen, doen, ruiken en dus het museum (bedrijf) letterlijk ontdekken.

Kinderen leren door middel van hun eigen denkactiviteit. Samenwerken stimuleert dit, doordat leerlingen met elkaar moeten communiceren. Zij brengen kennis onder woorden en worden zich bewust van elkaars en eigen denkbeelden. Alle geïnterviewde bedrijven werken met educatievormen die in groepsverband moeten worden uitgevoerd.

De huidige generatie kinderen is opgegroeid met computers en internet. Zij zijn heel goed in het scannen naar informatie en meerdere informatiebronnen samenvoegen tot voor hen bruikbare informatie. In de enquête hebben de scholen aangegeven dat ze graag werken met de nieuwe media. Pen en papier staan helemaal onderaan het wensenlijstje. Ook de bedrijven werken veel met nieuwe media, ter vervanging van de traditionele vorm van pen en papier. Filmpjes worden veel gebruikt in de bedrijven.

Schoolreisjes kunnen effectief zijn in iets leren, mits de leerlingen al voorkennis over het onderwerp bezitten. Scholen vinden het belangrijk dat het educatief programma aansluit op de kerndoelen van het onderwijs. De bedrijven geven ook allemaal aan dat hun programma hierop is aangepast. Op die manier hebben de leerlingen op school de stof ook behandeld of behandelen zij deze na het volgen van het educatief programma. Sommige bedrijven werken ook heel specifiek met het drieluik "voorbereiding-verdieping-afsluiting". De leerlingen volgen op school een voorbereidende les, hebben daarna een verdieping van de stof in het museum en hebben op school weer een afsluitende les.

Voor het basisonderwijs zijn een aantal kerndoelen opgesteld over de natuur. Dit moeten de leerlingen na hun schooltijd kennen en kunnen. NME heeft als doel om kinderen kennis en inzicht te geven in natuur en milieu, waardoor houding en gedrag verandert. Een NME-programma is effectief als het niet te kort is, een goede voorbereiding en follow-up heeft, kinderen contact kunnen maken met de natuur en begeleiders de leerlingen aan moedigen en ondersteunen.

Hoe kan op Deltapark Neeltje Jans kennis gedeeld worden met en houding veranderd worden van 4 tot 12 jarigen, over het zeeleven?

Dit kan met doen door kennis te delen door middel van een educatief programma. Als dit programma aan een aantal eisen voldoet, zal de houding van de kinderen veranderen. De eisen waaraan het programma moet voldoen zijn de volgende:

- Een les moet 60 tot 90 minuten duren;
- Kinderen moeten de natuur ontdekken;
- Kinderen moeten samenwerken;
- Het programma moet veel praktische opdrachten bevatten zodat kinderen 'doen';
- Er moet gebruikt gemaakt worden van de nieuwe media;
- Het programma moet een voorbereidende les en afsluitende les hebben voor op school;
- Het programma moet voldoen aan de kerndoelen voor het basisonderwijs.

De WalvisWereld is nu onderdeel van het educatief programma voor het basisonderwijs (bovenbouw). De WalvisWereld voldoet echter niet aan alle eisen. Het programma sluit niet aan op de kerndoelen, daarnaast kunnen kinderen er niet veel doen. De opdracht die erbij hoort is een vragenlijst, de antwoorden zijn te vinden in de WalvisWereld en te verkrijgen door middel van de informatieborden en filmpjes. Er wordt dus wel iets aan nieuwe media gebruikt.

Kinderen kunnen ook niet veel ontdekken in de WalvisWereld. Ze kunnen alleen kijken naar dolfijnen, stromend water, informatieborden. En er valt niet veel te doen en te ontdekken. Ook zit er geen voorbereidende les of afsluitende les in het programma. Kinderen kunnen de vragenlijst alleen of in groepsverband maken.

Doordat de WalvisWereld op de meeste punten niet voldoet aan de eisen voor een educatief programma, zal er niet veel kennis gedeeld worden. Hierdoor zal de houding minimaal veranderen.

9. Aanbevelingen

Het advies is om de WalvisWereld uit het educatief programma te halen. Er kan een educatieve les ontwikkeld worden op het strand. Hierbij kan gedacht worden aan een les met een sleepnet.

Kinderen kunnen hiermee dieren en planten uit zee halen, deze determineren en natuurlijk weer terugzetten. Dit sluit aan op de kerndoelen omdat kinderen dan iets leren over de planten en dieren uit hun omgeving. Tevens leren ze iets over de bouw van de dieren en leren ze zorg dragen voor het milieu.

Bij een dergelijke les valt er volop te ontdekken, er zitten immers heel veel bijzondere dingen in het sleepnet. Daarnaast zijn ze ook praktisch bezig.

Deltapark Neeltje Jans kan dan nog een voorbereidende en/of afsluitende les ontwikkelen die de kinderen in de klas kunnen doen via internet. Op deze manier wordt gebruikt gemaakt van de nieuwe media.

Doordat de steekproefgrootte in het onderzoek vrij klein was, kan het nuttig zijn voor Deltapark Neeltje Jans om nog een uitgebreider onderzoek te doen naar de wensen van de scholen, zodat het educatief programma daar nog beter op afgestemd kan worden. De gegevens die nu verkregen zijn uit het programma zijn immers niet representatief voor de hele populatie basisscholen.

Daarnaast moet er een plan worden gemaakt hoe Deltapark Neeltje Jans de scholen wil informeren over hun educatieve programma. Uit het onderzoek blijkt dat de scholen niet op de hoogte zijn van het educatieve programma. Tevens zijn ze niet op de hoogte van het feit dat Deltapark Neeltje Jans een dagvullend schoolreisje kan bieden. Deltapark Neeltje Jans zal zichzelf meer moeten promoten bij de basisscholen in de omgeving.

Bibliografie

Alblas, A., 1999. *Onderwijzen voor een natuurbetrokken bestaan: Didactische uitgangspunten voor natuur- en milieu-educatie*, Wageningen: Landbouwwuniversiteit.

Andersen, L., 1992. Informatie Animal Shows. *Journal of the International Association of Zoo Educators*, Issue 25, pp. 1-4.

Baarda en de Goede, 2006. *Basisboek Methoden en Technieken*. Houten: Wolters-Noordhof.

Biesbosch Museum, 2012. *Biesbosch Museum*. [Online]

Available at:

<http://www.biesboschmuseum.nl/biesboschmuseum/index.php?sub1=Schoolprogramma>
[Geopend 31 mei 2012].

Boogaard, M., Blok, H., van Eck, E. & Schoonenboom, J., 2004. *Ander onderwijs, minder leraren*, Amsterdam: SCCO-Kohnstamm Instituut.

Boxtel, C. v., 2000. Sociale interactie die bijdraagt aan begripsontwikkeling. In: J. van der Linden & E. Roelofs, red. *Leren in dialoog*. Groningen: Wolters Noordhoff, pp. 65-88.

Brok, L. d., 2010. *Denken, dromen of doen? Educatietheorieën en hun belang voor de onderbouwing van het educatiebeleid in musea*, sl: sn

Davidson, S. K., Passmore, C. & Anderson, D., 2009. Learning on Zoo Field Trips: The Interaction of the Agendas and Practices of Students, Teachers, and Zoo Educators. *Science Education*, pp. 122-141.

de Vaan, E. & Marell, J., 2006. *Praktische didactiek voor het natuuronderwijs*. 6e herziene druk red. Bussum: Uitgeverij coutinho.

Delft b, E. v., 2012. *Telefoongesprek met medewerker Sales & Marketing* [Interview] (29 februari 2012).

DeWitt, J. & Storsdieck, M., 2008. A Short Review of Schoold Field Trips: Key Findings from the Past and Implications for the Future. *Visitor Studies*, XI(2), pp. 181-197.

Fitz-Gibbon, C. T., 1996. *Monitoring Education - Indicators, Quality and Effectiveness*. 1e red. London: Continuum.

Greven, J. & Letschert, J., 2006. *Kerndoelen Primair Onderwijs*, Den Haag: DeltaHage.

Hooper-Greenhill, E., 2000. *Museums and the interpretation of visual culture*. London: sn

Ministerie van LNV, OCW en VROM, 2008. *Rijksnota NME 2008-2011 - "Kiezen, Leren en Meedoen"*, Den Haag: Rijksoverheid.

Ministerie van LNV, OCW & VROM, 2008. *Rijksnota NME 2008-2011 - "Kiezen, Leren en Meedoen"*, sl: sn

Naturalis, 2012. *Beest binnenste buiten / bo.* [Online]
Available at: www.naturalis.nl
[Geopend 28 augustus 2012].

Natuurhistorisch Museum Rotterdam, 2012. *Natuurhistorisch Museum Rotterdam.* [Online]
Available at: www.nmr.nl
[Geopend 31 mei 2012].

Natuurlijk leren, 2012. *Sociaal Constructivisme.* [Online]
Available at: http://www.natuurlijkleren.net/?page_id=249
[Geopend 18 juni 2012].

Redacteuren NRC, 2008. Neeltje Jans in Spaanse handen. *NRC*, 20 augustus.

Redacteuren PZC, 2011. Neeltje Jans net in Top 50 dagattracties. *Provinciale Zeeuwse Courant*, 16 september.

Ros, A. A., 2007. *Kennis en leren in het basisonderwijs*, Eindhoven: Fontys Hogescholen.

Smit, W. et al., 2006. *Hoe duurzaam is NME? Een explorerend kwantitatief onderzoek naar langetermijn-effecten van Natuur en Milieueducatie op scholen.*, sl: Veldwerk Nederland en Universiteit Utrecht.

Veen, W., 2000. *Flexibel onderwijs voor nieuwe generaties studerenden*, Delft: Docvision.

Verhulst, J., 2006. *Psychologie voor de gezondheidszorg*. 6e editie red. Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V..

Vreke, J., Langers, F. & van den Berg, A., 2011. *Witte vlekken in het bereik van NME? Raamwerk voor het meten van het gebruik en de effecten van NME in het primair onderwijs*, Wageningen: Alterra, onderdeel van Wageningen UR.

Wolff, B. d., 2012. *Interview met begeleider Deltapark Neeltje Jans* [Interview] (13 februari 2012).

Bijlage I Interviews

Interview Natuurmuseum Fryslân

Locatie: Natuurmuseum Fryslân

Mondeling interview met Ingeborg Meutgeert, afdeling Educatie

10 mei 2012

Houding/kennis/gedrag zijn begrippen die belangrijk zijn in educatie, maar het zijn wel abstracte begrippen. Ingeborg meldt dat ze in het achterhoofd wel meespelen maar bij het ontwikkelen van educatieve programma's is ze er niet bewust mee bezig.

Er zijn verschillende educatieve materialen in het museum te vinden. Er is een museumexpeditie. Kinderen krijgen dan een opdrachtenboekje mee, de antwoorden kunnen ze vinden in het museum. Ganzenpad is voor groep 1 t/m 4. In het museum staan dan kleine gansjes, kinderen moeten die zoeken en bij die gansjes kunnen ze dan opdrachtjes uitvoeren. Museumles. In een leslokaal gaat het over 1 thema. Daarna gaan ze zelf doen en ontdekken. In het weeshuisje geven ze een les in 1900-stijl. De kinderen krijgen kleren aan uit die tijd en krijgen les zoals het in die tijd ging. Daarnaast zijn er projecten, zoals nu het Leeuwarder Bos project. De kinderen krijgen in het museum les en dan gaan ze het veld doen. Er zijn veel rondleidingen, bijvoorbeeld in de Walviszaal. De kinderen voeren zelf veel uit en er wordt ze niet verteld wat te doen. Ingeborg heeft zelf een hekel aan het concept 'pen en papier' maar het opdrachtenboekje wordt juist heel veel gebruikt door groepen die het museum zelf bezoeken. Dit opdrachtenboekje is ook het enige dat gezinnen kunnen doen.

Aan Kunstmenu doen verschillende instellingen in Leeuwarden aan mee. Dit is voor basisscholen. Natuurmuseum doet ook mee, voor groep 7-8. Enkele zalen zijn vernieuwd. Daar is nu Verwonderland. De kinderen krijgen dan, in groepjes, een koffertje mee met daarin opdrachten. Co-educatie is heel belangrijk bij het Natuurmuseum. Dit houdt in dat ouders meedoen aan de opdrachten en zij de kinderen begeleiden. Samen leren ze dan dingen.

Ook hebben ze opdrachten in doosjes, waarbij ze met muntjes het goede antwoord moeten aangeven. Dit gebeurt in tweetallen, voor groep 3-4, 5-6 en 7-8. Er ontstaat een soort strijd tussen groepjes. Alle kinderen vonden dit ook heel erg leuk om te doen.

Bij de BIG-expo hebben ze magneetborden. Hier staan dan vragen/opdrachten op en met magneten kunnen ze de goede antwoorden plaatsen. Ook is er een terugkommomment: na elk magneetbord met opdrachten moeten ze terugkomen naar de begeleider, die kijkt het na en als het goed is krijgen ze het volgende magneetbord.

Bij groep 7-8 kun je dieper ingaan op de stof. Groep 3-4 heeft meer begeleiding nodig en ook gebruik je hier minder tekst. Ook moet je deze groep meer meenemen, i.p.v. zelfstandig rond laten lopen. Die kinderen kunnen naar de draak, waar ze een sprookjesverhaal krijgen te horen.

Afwisseling is heel belangrijk. Dus wisselen tussen puzzel/rebus/vraag/etc. Kinderen willen iets anders doen dan op school: op papier vragen beantwoorden doen ze daar al.

Scholen komen vaak terug naar het Natuurmuseum. De doelgroep is de hele provincie Friesland. De meeste scholen die een bezoek brengen, komen niet uit Leeuwarden zelf.

E-nieuwsbrief wordt verstuurd naar alle scholen in Friesland en ook naar scholen in Groningen. Dit gebeurt 4x per jaar. Sommige scholen melden zich af en sommige docenten geven hun privémail. Om scholen te bereiken staan ze nog op markten (bijvoorbeeld de kunstmarkt of de markt van de Protestant Christelijke Ouderenbond). Als docenten eenmaal zien wat het Natuurmuseum kan

bieden, raken ze vanzelf enthousiast. Vooral als ze de materialen zien die gebruikt worden. Heel af en toe adverteert het Natuurmuseum ook in schoolbladen en een enkele keer worden scholen ook persoonlijk benadert. Persoonlijk contact werkt hierin het beste. In vergelijking met andere musea heeft Natuurmuseum Fryslân heel erg veel educatieve programma's te bieden aan scholen.

Het Natuurmuseum heeft ook een NME-centrum. Dit is van de gemeente en zat eerst gehuisvest in de bibliotheek. Dit is een uitleencentrum waar een klas een leskist kan lenen. Dit bevat dan ook een handleiding voor een docent. De leskisten sluiten niet altijd aan op wat er te zien is in het Natuurmuseum, dat moet nog aangepast worden. Leskisten uitleenen levert geen inkomsten op voor het Natuurmuseum maar het bouwt wel een band op met de docenten. Als docenten de leskist komen ophalen, kan er nog wat van het educatieve programma gezien laten worden aan de docent en daar raken ze dan ook enthousiast van.

Het educatieve programma sluit wel aan op de lesprogramma's van de scholen, het Natuurmuseum kijkt naar de kerndoelen van de scholen. Als het niet aansluit op het lesprogramma zullen scholen niet meer langskomen, zij moeten hun excursies natuurlijk ook verantwoorden.

Als er een nieuwe tentoonstelling komt, worden er grootste ideeën bedacht. Pas als die ideeën er zijn, wordt er gekeken naar wat financieel wel en niet mogelijk is.

Stagiaires zijn erg belangrijk. Ze helpen o.a. bij de educatieve afdeling. Zonder stagiaires zou het Natuurmuseum het niet redden qua mankracht.

Ook hebben ze vrijwilligers. Zij geven rondleidingen in het museum op de zaterdag.

Interview Muzee-aquarium Delfzijl

Muzee-aquarium Delfzijl

Telefonisch interview met Theije van der Linden, afdeling Educatie.

10 mei 2012

Er zijn rondleidingen in het museum voor scholen. Dit is een museumspeurtocht met leerzame dingen om te ontdekken. Rondleidingen zijn op alle afdelingen of alleen een specifieke afdeling als de school dat wenst. De verschillende afdelingen die er zijn: zeeaquarium, archeologie, geologie, schelpen en scheepvaart. Gidsen leiden de kinderen rond. De gidsen zijn vrijwilligers, het museum heeft er 60. Dit zijn bijvoorbeeld amateurarcheologen of amateurgeologen.

In samenwerking met IVAK (cultuurfabriek) is er een educatief programma "Waar is de koffer" ontwikkeld. Iemand van het IVAK gaat naar de school met de koffer. Die vertelt daar iets over het onderwerp. De school doet de opdrachten en komt paar weken later naar het museum en gaat dan opdrachten uitvoeren.

Scholen komen uit de hele provincie Groningen. Het museum staat ook op culturele beurzen om scholen te trekken. Een medewerker van het museum heeft contacten met basisscholen. Daarnaast trekken ze via de website scholen en via mond-tot-mondreclame. Het IVAK zorgt ook voor contacten met scholen.

Er zijn nog mini-exposities waarin 1 onderwerp wordt uitgelicht. Het staat ook op de planning om een programma voor het voortgezet onderwijs te ontwikkelen. Het educatieve programma voor de basisscholen loopt goed. Het museum trekt 20.000 bezoekers per jaar.

Interview Scheepvaartmuseum

Scheepvaartmuseum

Interview via de mail van Michelle Kind van het Scheepvaartmuseum.

Mail ontvangen op 16 mei 2012

1. Via de site is te zien dat jullie aan educatie doen bij kinderen/basisscholen. Jullie bieden voornamelijk speurtochten aan voor in het museum. Hoe zijn jullie hierop gekomen en kunt u iets vertellen over hoe de bezoekers/kinderen hierop reageren.

We hebben een aantal educatieve projecten. Voor de individuele kinderen hebben we inderdaad een aantal speurtochten. Hier hebben we voor gekozen omdat ze op deze manier een beeld krijgen van de collectie en dus van de geschiedenis. We hebben daarom ook specifiek onderwerpen gekozen die interessant zijn voor kinderen. Deze speurtochten worden ook wel eens door scholen gebruikt, maar in principe hebben we voor scholen ook andere programma's, zoals het Hanzestad-project voor het VO en het middeleeuwenproject voor het PO. Deze projecten zijn specifiek gericht op de kerndoelen die van belang zijn in het onderwijs en sluiten dus goed aan bij het lesprogramma op school. Ons doel is dat de projecten meer een 3-luik worden: een voorbereidende les op school als oriëntatie, een verdieping door het museumbezoek en dan een afsluitende opdracht op school. Hier zijn we momenteel druk mee bezig.

2. Op de site is ook te zien dat jullie educatieve projecten aanbieden aan het primair en voortgezet onderwijs. Kunt u wat meer vertellen over de projecten die aangeboden worden aan het primair onderwijs?

Zoals ik hier boven al aangaf proberen wij onze projecten aan te laten sluiten bij de kerndoelen van het PO/VO. Op die manier zijn de programma's in het museum dus lesstofvervangend. Voor het primair onderwijs zijn er een aantal programma's"

Voor kinderen van 4-6 jaar hebben we een plaatsjesspeurtocht, aan de hand van detailfoto's moeten ze op zoek naar bepaalde voorwerpen in een zaal. Op de achterkant van de foto staat vervolgens uitgelegd wat het voorwerp is en waar het voor dient.

Voor de onderbouw hebben we daarnaast een leuke piratentocht, waarbij ze door allerlei piratenopdrachten puzzelstukjes kunnen verzamelen van een schatkaart. In de schatkist zit dan een echt piratendiploma voor de leerlingen.

Voor de middenbouw hebben we het project met vlag en wimpel, waar de kinderen opnieuw door vragen te beantwoorden een puzzel kunnen oplossen. Bij dit project staan vlaggen centraal.

Daarnaast hebben we in samenwerking met een BIK'er een project over het maken van kaarten, een museumbezoek is dan onderdeel van een lessenserie waarin de kinderen een eigen kaart gaan maken.

Voor de bovenbouw hebben we een middeleeuwenproject, dat gekoppeld is aan de bewoningsgeschiedenis van onze middeleeuwse panden. In het project staat vooral het dagelijks leven in de middeleeuwen centraal, daarnaast kijken de leerlingen onze animatiefilm Groningen in 1470.

Tot slot hebben we dan nog keuze van de klas, een project waarbij de leerlingen zelf een tentoonstelling gaan maken aan de hand van collectiestukken uit ons depot.

3. Merkt u dat er vanuit scholen veel behoefte is aan educatief materiaal? Zo ja, hoe/waaraan merkt u dit?

Scholen vinden het altijd erg fijn als we ze iets kunnen aanbieden, dat scheelt de leraren natuurlijk veel tijd. Alle groepen die in ons museum komen worden in ieder geval ontvangen door een museummedewerker en doen in ieder geval een speurtocht. Ons streven is om ook andere educatieve programma's (de bestaande en de nieuwe die we momenteel aan het ontwikkelen zijn) meer onder de aandacht te brengen.

4. Op welke manier informeert u scholen over het door u aangeboden materiaal?

Mail/website/folder/etc.

Sinds september vorig jaar ben ik werkzaam als hoofd educatie, de nadruk heeft de afgelopen periode erg gelegen op het organisatorisch op de rit van de afdeling en het aanbod. De komende maanden zal de communicatie meer prioriteit krijgen. Momenteel bieden we onze programma's dus alleen aan via de website en via advertenties.

5. Merkt u dat bepaald educatief materiaal vaker aangevraagd wordt? Bijv. materiaal dat scholen doormiddel van een leskist kunnen lenen of de educatieve materialen die in het museum zelf toegepast worden.

Zoals ik al zei doet elke schoolgroep in ieder geval een speurtocht of een educatief project. Ook hebben we diverse speurtochten die regelmatig door individuele kinderen worden gedaan. Daarnaast hebben wij in de vakanties regelmatig knutselactiviteiten die goed bezocht worden. Momenteel werken we nog niet standaard met leskisten, die zit echter wel in de planning.

6. De begrippen kennis/houding en gedrag komen vaak terug als mensen over educatieve mogelijkheden praten. Kunt u ons vertellen of jullie als scheepvaartmuseum bekend zijn met deze begrippen en op welke manier deze begrippen worden geïmplementeerd in jullie programma's.

Deze begrippen implementeren we niet standaard in onze programma's, wij gaan uit van twee andere begrippen: verwonderen en verbazen. In onze programma's staat de verwondering over alles wat nog steeds hetzelfde is en de verbazing over alles wat juist heel anders was vroeger centraal. De leerlingen beleven het verleden, waarbij we zoveel mogelijk herkenningpunten voor hun proberen te creëren. We gaan er dus vanuit dat de programma's moeten aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen (in stijl van Vygotski dus).

7. Kunt u iets vertellen over hoe de kinderen op de projecten reageren?

Het is natuurlijk altijd ontzettend afhankelijk van het type leerlingen, de houding van de leerkracht en het tijdstip waarop de leerlingen komen (vrijdagmiddag om 14:00 is altijd erg lastig). De meeste kinderen vinden altijd wel iets wat ze interessant vinden, omdat we veel verschillende invalshoeken in onze collectie hebben.

8. Hebben jullie een vaste medewerker voor de projecten die deze ook afneemt bij de kinderen of moeten scholen zelf met bijv. een leskist het museum in?

Ik werk als Hoofd Educatie en ben ook in dienst van het museum. Ik regel vooral de organisatorische en beleidsmatige zaken. Verder heb ik een team van 12 vrijwillige medewerkers die programma's ontwikkelen en de groepsbezoeken begeleiden. De schoolgroepen worden dus altijd begeleid. Hier kiezen we bewust voor, i.v.m. de persoonlijke aandacht.

Interview Ecomare

Ecomare

Interview via de mail van Ria Wagemakers van Ecomare.

Ontvangen op 16 mei 2012

1. Jullie bieden als bedrijf natuurgerichte educatie programma's aan, aan scholen. Merkt u dat er vanuit scholen veel behoefte is aan educatief materiaal? Zo ja, hoe/waaraan merkt u dit?

Wij geven vooral natuurprogramma's aan scholen die op schoolreisje komen. Sommigen willen echt overal materiaal over hebben, maar veruit de meesten niet. Schoolreisje is voor de meeste scholen ook een beetje vakantie, wel leuk en niet te moeilijk dus...

2. Wat voor soort materiaal bieden jullie aan, aan de scholen en bezoekers op het park?

Dit kun je vinden op onze website www.ecomare.nl onder het kopje op stap!

3. Op welke manier informeert u scholen over het door u aangeboden materiaal?

Mail/website/folder/etc.

Via de website, en via een jaarlijkse mailing via de post in september aan onze klanten.

4. Merkt u dat bepaald educatief materiaal vaker aangevraagd wordt? Bijv. materiaal dat scholen doormiddel van een leskist kunnen lenen of de educatieve materialen die in het park zelf toegepast worden.

Sommige natuurprogramma's lopen beter dan andere, zo loopt Krassekeet, een wadprogramma beter dan vogels kijken bij de Mokbaai.

Leskisten hebben we wel gehad, maar dat was veel werk en er was weinig vraag naar, want dat is niet voor schoolreisjesgroepen, maar voor de scholen die op Texel zitten, Dat zijn er maar 12 of 13! Dus dat is er niet meer.

5. Merkt u dat scholen materiaal/programma's kiezen waar veel tijd mee gevuld kan worden of juist niet?

Sommige scholen willen alleen Ecomare bezoeken met een inleiding, andere vullen hun hele werkweek met natuurprogramma's. Het is echt heel verschillend. Realiseer je wel dat het overgrote deel van ons werk voor schoolreisjesscholen is!

6. De begrippen kennis, houding en gedrag komen vaak terug als mensen over educatieve mogelijkheden praten. Kunt u ons vertellen of jullie bekend zijn met deze begrippen en op welke manier deze begrippen worden geïmplementeerd in jullie programma's.

Natuurlijk zijn deze begrippen bij ons bekend, en werken we er ook mee. Als kennis willen we vooral algemene kennis overdragen, zodat daardoor houding en gedrag beïnvloed kunnen worden, hopelijk, op den duur...

Een ecologische benadering is voor ons belangrijk, dus oorzaak en gevolg, en relaties tussen verschillende planten en dieren en de plaats en verantwoordelijkheid van de mens in de natuur.

We proberen ook verwondering te kweken.

7. Kunt u iets vertellen over hoe de kinderen reageren op de programma's en hoe de verschillende leeftijdsklasse reageren op de verschillende materialen die gebruikt worden binnen de educatie.

Alle groepen reageren goed op doe-programma's. Dat geldt voor alle niveaus. De opdrachten moeten natuurlijk wel passen bij de leeftijd.

Over het algemeen wordt er verwonderd en enthousiast gereageerd, vooral als de leerkrachten

positief gestemd zijn. Met dat laatste valt of staat een programma eigenlijk. Als de leerkracht negativiteit uitstraalt, is het moeilijk er iets van te maken. Het weer maakt niet al te veel uit.

8. Houden jullie rekening met de lesprogramma's die op school gegeven worden zodat bepaalde lespakketten bijvoorbeeld beter aansluiten op de stof die op school gegeven wordt? Zo ja, op welke manier houden jullie hier rekening mee?

Ja, vooral voor wat betreft manier van werken, bijvoorbeeld zoals dat ineens ging in de tweede fase, eigen onderzoek. De inhoud is meer afhankelijk van wat er op Texel is.

9. Uit welke omtrek krijgen jullie scholen over de vloer die de lessen volgen? Zijn dit bijvoorbeeld voornamelijk de basisscholen uit Texel zelf of ook van het vaste land?

Uit Nederland, Duitsland, Engeland, België en Luxemburg. De Texelse scholen vormen een aparte doelgroep, waarvoor we voor elke groep elk jaar een speciaal programma ontwikkelen. Daar mogen ze gratis voor komen. Daarnaast staat het de Texelse scholen vrij om extra natuurprogramma's te boeken, wat sommige scholen ook doen, vooral ter gelegenheid van een speciale gebeurtenis, als uitje, of als het bij speciale lesstof aansluit.

10. Zien jullie een duidelijk verschil tussen deze 2 aspecten? (basisscholen Texel en vaste land) zo ja, waaraan denkt u dat het verschil ligt en hoe springen jullie hierop in?

Ja, Texelse scholen verschijnen doorgaans goed voorbereid. Daar is Ecomare ook gewoon lesstof, en niet gekoppeld aan een vakantie/werkweek

11. Geven jullie naast de geplande excursies ook leskisten te leen aan scholen? Waarom wel/waarom niet? Zo ja, wat voor lespakketten zijn dit?

Niet meer, zie vraag 4

12. Krijgen docenten een uitleg bij de lespakketten of is er een medewerker vanuit Ecomare die mee gaat om uitleg te geven en te helpen bij de opdrachten?

De natuurprogramma's worden door Ecomare gidsen gegeven, we hebben alleen wel een GPS wandeling, die door de leerkracht zelf wordt begeleid. Bij de GPS zit een instructie van iemand van de receptie.

Interview Natuurschool

Natuurschool

Telefonisch interview met Natuurschool

Gehouden op 31 mei 2012

De visie is om basisschoolkinderen en kinderen t/m de 3^e klas van het voorgezet onderwijs een excursie te geven in de natuur. Om ze dichterbij de natuur en verwondering over de natuur te veroorzaken. Ze willen het gedrag van kinderen graag veranderen (bijvoorbeeld dat ze geen plastic zakjes meer op de grond gooien) en dat ze meer respect voor de natuur krijgen. Dit doen ze door het overbrengen van kennis over de natuur.

De Natuurschool is dus wel bezig met de begrippen kennis/houding/gedrag maar niet heel diep. Scholen komen als schoolreisjes, dit is maar 1 dag en het moet ook leuk zijn.

Voor iedere leeftijdscategorie is er een ander programma. De grootste doelgroep is groep 3 t/m 7. Voor de kleuterklas is de hele dag best veel. Groep 8 is meestal op kamp en gaat dan niet nog op schoolreis.

Ze hebben verschillende locaties. De straal waaruit scholen komen is meestal 75 tot 100 km rond elke locatie. De straal rond Lauwersoog is ongeveer 200 km, aangezien bij Lauwersoog wadlopen gebeurt en dat is vrij uniek en gebeurt nergens anders.

Reacties van kinderen zijn heel verschillend. De programma's zijn opgebouwd uit theorie en praktijk. De meeste groepen vinden de praktijk het leukste. Het sluit niet perse aan bij het lesmateriaal van de scholen.

Ze maken gebruik van mond tot mond reclame. Ze sturen geen speciale mailings naar scholen. De meeste scholen kiezen ook voor een programma van de hele dag (is 5 uur).

Interview Biesbosch museum Werkendam

Biesbosch museum

interview via de mail van Peter van Beek

ontvangen op 1 juni 2012

Het Biesbosch museum te Werkendam heeft een kleinschalig programma voor basisscholen. Het museum is bekend met de begrippen kennis/houding en gedrag. Door de educatieve programma's wil het museum de kinderen activeren en motiveren om aan de slag te gaan met natuurkundige, geografische en historische aspecten. Ze sluiten hun programma's dan ook aan op de lesstof van de kinderen op school.

De programma's van de Biesbosch bestaan uit een rondvaart op de fluisterboot door de Biesbosch, het bezoek aan het museum zelf en het maken van een wandeling op de Pannenkoek.

Bezoek museum:

Bij aankomst krijgen de groepen een introductie op het bezoek doormiddel van een audiovisuele presentatie van ongeveer 20 minuten. Hierna worden de kinderen aan de hand van een speurtocht door het museum geleid.

Fluisterboot:

Met dit bezoek gaan de kinderen mee op een fluisterboot die ongeveer 1 ¼ uur duurt. Via een opdrachtenvel kunnen de kinderen aankruisen wat voor flora en fauna ze onderweg tegen gekomen zijn.

Pannenkoek:

Tijdens dit bezoek gaan de kinderen naar de Pannenkoek. De kinderen gaan in het buitenmuseum aan de slag met kleine opdrachten op papier. De verschillende onderwerpen die aan bod komen tijdens deze educatieve les zijn:

- De vriend
- Zoogdieren
- Vogels
- Wilgen
- Eendenkooi
- Insecten
- En planten en kruiden

Het museum richt zich voornamelijk op de groepen 6/7 met de leeftijdscategorie 9, 10 en 11 jaar. De vormen respect, ontspanning, educatie en inspiratie zijn de kernbegrippen van het museum waar uit ze hun kennis willen delen. Bij het educatief programma gaat het museum uit dat kinderen zelf op zoek gaan naar verschillende oplossingen en motiveert het museum de kinderen hier hun mening te formuleren. Doordat de kinderen tijdens de opdrachten veel met elkaar moeten samenwerken leren ze dat zij elkaar nodig hebben.

Het museum richt zich voornamelijk op de basisscholen uit de omgeving, doordat de Biesbosch aardig centraal ligt, is het voor omliggende scholen een mooie gelegenheid om een educatieve les in de natuur te houden.

Een van de begrippen die het museum ook gebruikt is 'verwondering'. Door verwondering voor de natuur te creëren bij de leerlingen probeert het museum de leerlingen met zorg om te gaan met het milieu. Het museum werkt met de kerndoelen 47/ 48 en 51.

Scholen kunnen zelf beslissen of ze het gehele programma willen volgen, audiovisuele presentatie, fluisterboot en de Pannenkoek. Scholen kunnen er ook voor kiezen om een van de onderdelen te volgen. (Biesbosch Museum, 2012)

Antwoorden interviewvragen

1. Jullie bieden als bedrijf natuurgerichte educatie programma's aan, aan scholen. Merkt u dat er vanuit scholen veel behoefte is aan educatief materiaal? Zo ja, hoe/waaraan merkt u dit?

Scholen zijn eerder geneigd te komen als er een educatief aspect aan het bezoek toegevoegd wordt dus als er raakvlakken zijn met leer- en kennisdoelen op terrein van biologie/geschiedenis/aardrijkskunde e.d.

2. Wat voor soort materiaal bieden jullie aan, aan de scholen en bezoekers in en om het museum?

We hebben een eigen educatief programma en materiaal van bv. Staatsbosbeheer (Dierenvriendjespad)

3. Op welke manier informeert u scholen over het door u aangeboden materiaal?

Mail/website/folder/etc.

Dat gebeurt nu vooral wanneer ze informatie aanvragen of een bezoek willen bespreken en via de website. We hebben nog niet actief scholen benaderd

4. Merkt u dat bepaald educatief materiaal vaker aangevraagd wordt?

Nee, onze keus is niet zo groot

5. Merkt u dat scholen materiaal/programma's kiezen waar veel tijd mee gevuld kan worden of juist niet?

n.v.t.

6. De begrippen kennis, houding en gedrag komen vaak terug als mensen over educatieve mogelijkheden praten. Kunt u ons vertellen of jullie bekend zijn met deze begrippen en op welke manier deze begrippen worden geïmplementeerd in jullie programma's.

We proberen in de programma's heel gericht kennis op te nemen over verleden, heden en toekomst van de Biesbosch

7. Kunt u iets vertellen over hoe de kinderen reageren op de programma's en hoe de verschillende leeftijdsklasse reageren op de verschillende materialen die gebruikt worden binnen de educatie.

De reacties zijn positief. Vaak worden een heleboel dingen voor het voetlicht gebracht waar men absoluut geen weet van heeft

8. Houden jullie rekening met de lesprogramma's die op school gegeven worden zodat bepaalde lespakketten bijvoorbeeld beter aansluiten op de stof die op school gegeven wordt? Zo ja, op welke manier houden jullie hier rekening mee?

Nee, bij het opstellen van het programma is wel een pabo-studente betrokken geweest.

Op het moment niet. Programma's die we hebben zijn voornamelijk gericht op onder- en bovenbouw van het basisonderwijs

9. Uit welke omtrek krijgen jullie scholen over de vloer die de lessen volgen? Zijn dit bijvoorbeeld scholen uit een straal van 100 km of verder?

Het merendeel van de scholen (80%) komt uit de omgeving (binnen straal van 50 km)

10. Geven jullie naast de geplande excursies ook leskisten te leen aan scholen? Waarom wel/waarom niet? Zo ja, wat voor lespakketten zijn dit?

Ja, we hebben een educatief project genaamd Jet en Jan waarvoor lespakketten verstrekt worden die op school behandeld

11. Krijgen docenten een uitleg bij de lespakketten of is er een medewerker vanuit het museum die mee gaat om uitleg te geven en te helpen bij de opdrachten?

Ja, er zit begeleidende documentatie voor de leraar bij

Interview Natuurhistorisch museum Rotterdam

Natuurhistorisch museum Rotterdam

Interview via de mail van Shirley Jaarsma

Ontvangen op 4 juni 2012

Het Natuurhistorisch museum biedt educatieve programma's aan voor basisscholen en het voortgezet onderwijs.

Het museum werkt met de kerndoelen 40, 41 en 56, zie (Greven & Letschert, 2006)

Ze bieden programma's aan per leeftijdscategorie echter zijn alle programma's erop gericht om de kerndoelen denken en doen te combineren in het spel/ speurtocht. Voor de groepen 7 en 8 biedt het museum ook een programma via een leskist in het museum zelf.

Alle lessen duren ongeveer 75 minuten wat goed te doen is voor de scholen.

Het museum vindt het belangrijk om de lessen in een praktische vorm aan te bieden aan de leerlingen, op deze manier nemen de leerlingen meer stof op dan als ze een educatief praatje krijgen. Doordat het museum werkt met kerndoelen, zijn de lessen goed aansluitend op de lesstof van scholen. Het museum ligt centraal in de Randstad, waardoor scholen uit een brede straal naar het museum komen. Wat er op te maken is vanuit de website werkt het museum niet met leskisten die scholen kunnen huren voor in de klas, alle educatieve lessen worden in het museum zelf gegeven. (Natuurhistorisch Museum Rotterdam, 2012)

Antwoorden interviewvragen

1. Jullie bieden natuurgerichte educatie programma's aan, aan scholen. Merkt u dat er vanuit scholen veel behoefte is aan educatief materiaal? Zo ja, hoe/waaraan merkt u dit?

Als scholen naar het museum komen, doen ze graag een gericht programma, in plaats van dat de leerlingen vrij door de zalen lopen. Op deze manier kijken de leerlingen beter en leren ze iets van het bezoek. Dat er behoefte is merken we ook aan het feit dat de scholen blijven komen. In 2011 kwamen er 2607 leerlingen uit het basisonderwijs en 1013 leerlingen uit het voortgezet onderwijs voor een museumles.

2. Jullie hebben zeer veel verschillende lessen op Het Natuurhistorisch Museum Rotterdam voor het basisonderwijs waarin jullie gebruik maken van verschillende materialen. Welke materialen worden er gebruikt door de kinderen, naast pen en papier?

Na een introductie, waarbij ook educatief collectiemateriaal getoond wordt wat vaak aangeraakt mag worden, gaan de kinderen aan de slag met opdrachten behorend bij het thema van de les, in de diverse museumzalen. Deze opdrachten zijn zeer praktisch. Behalve collectiemateriaal wat aangeraakt mag worden, zoals huiden, gebitten, schedels, opgezette dieren, fossielen etc., gebruiken de kinderen ook een weegschaal, liniaal, zoekkaart en/of zeef.

3. Op welke manier informeert u scholen over het door u aangeboden materiaal?

Mail/website/folder/etc?

Aan het begin van het schooljaar sturen we een folder. Verder hebben we een website met ons aanbod en staan we genoemd op diverse sites als ckplus.nl, kinderactiviteitenzoeker.nl, scienceout.nl en kcr.nl.

4. Merkt u dat bepaald educatief materiaal vaker aangevraagd wordt? Worden bijvoorbeeld praktische lessen vaker aangevraagd dan lessen met meer theorie? Of vragen bepaalde leeftijdsgroepen vaker een les aan dan andere?

De lessen voor het basisonderwijs zijn allemaal opgebouwd volgens een vaststaand principe (inhoudelijk zijn ze natuurlijk wel divers en verschillen ze enorm). We beginnen meestal met een kort introductie van ongeveer 10 – 15 minuten. Hierbij wordt uitgelegd dat alles wat ze zien echt is, dat de

dieren geleefd hebben, hoe we eraan komen en, zeer belangrijk, dat wij geen dieren dood maken. Vervolgens aan de leerlingen met praktische opdrachten aan de slag. Elke les is voor een bepaalde leeftijdsgroep. We hebben lessen voor groep 1 t/m 8 van het basisonderwijs, waarbij elke les wel met enige regelmaat gegeven wordt. Er zijn wel jaren dat bepaalde lessen populairder zijn, maar dat wisselt erg.

5. Merkt u dat scholen materiaal/programma's kiezen waar veel tijd mee gevuld kan worden of juist niet?

Al onze lessen voor het basisonderwijs duren 75 of 90 minuten. Met de reistijd die scholen hebben is dat vaak ook genoeg, het vult dan een ochtend of middag.

6. De begrippen kennis, houding en gedrag komen vaak terug als mensen over educatieve mogelijkheden praten. Kunt u ons vertellen of jullie bekend zijn met deze begrippen en op welke manier deze begrippen worden geïmplementeerd in jullie programma's.

Wij gaan uit van het principe dat kinderen willen en kunnen leren en dit op een actieve manier willen doen. Wij besteden daarom niet veel tijd aan uitleg en gepraat over het museum, maar laten de kinderen tijdens onze lessen zelf het museum ontdekken. De kinderen maken de opdrachten altijd in groepjes. Deze opdrachten staan verspreid over het museum waardoor de kinderen alle zalen van het museum bezoeken. Bijna alle opdrachten zijn praktisch van aard, zo kunnen de kinderen al ontdekkend leren.

Door het werken in groepjes komt ook samenwerken aan bod. Daarnaast wordt er van de leerlingen een bepaalde houding verwacht omdat ze in een museum zijn, dus niet rennen, niet schreeuwen en de collectiestukken niet aanraken, tenzij ze bij de opdrachten horen.

We gebruiken de drie begrippen dus niet direct in onze programma's, maar indirect zijn ze er wel in verweven.

7. Kunt u iets vertellen over hoe de kinderen reageren op de programma's en hoe de verschillende leeftijdsklasse reageren op de verschillende materialen die gebruikt worden binnen de educatie.

Hoewel kinderen nog wel eens binnen willen komen met het idee dat een museum saai is (voornamelijk wat oudere kinderen), gaan ze bijna altijd positief het museum uit. De kinderen vinden het heel leuk de dieren hier van heel dichtbij te kunnen bekijken, de skeletten vinden ze vaak indrukwekkend en spannend en ze vinden het leuk om actief met opdrachten in het museum bezig te zijn. Een enkele leerling vindt het nog wel eens eng of vies om een schedel of huid aan te raken, maar over het algemeen vinden ze dat hartstikke leuk en bijzonder.

8. Op uw site is te lezen dat de lesprogramma's aansluiten bij de kerndoelen die zijn opgesteld door het Ministerie van OC&W. Kunt u ons vertellen om welke kerndoelen het dan gaat?

Bij de ontwikkeling van de programma's gaan we uit van de kerndoelen zoals opgesteld vanuit de overheid voor het vak natuuronderwijs. Deze zijn te vinden op hun website (kerndoelenboekje). Op deze manier is elke les te bezien als lesvervangend schoolmateriaal en voldoen we aan de norm van een volwaardige onderwijsles. De lessen zijn interactief en creatief en sluiten aan bij de belevingswereld. Omdat we gebruik maken van de kerndoelen sluit ook de les aan bij het juiste niveau van het kind. Om welke kerndoelen het gaat verschilt per les. Op onze website is bij elke les te lezen bij welke kerndoelen deze aansluit.

9. Uit welke omtrek krijgen jullie scholen over de vloer die de lessen volgen?

De scholen komen voornamelijk uit Rotterdam en de omliggende gemeenten als Ridderkerk, Portugaal, Rhoon, Capelle ad IJssel en Krimpen ad IJssel. Voortgezet onderwijs scholen komen nog wel eens van iets verder, zoals Schiedam en Oudenbosch.

Interview Naturalis

Naturalis

Interview via de e-mail met de heer J. van Schoor

Ontvangen op 5 juni 2012

1. Jullie bieden natuurgerichte educatie programma's aan, aan scholen. Merkt u dat er vanuit scholen veel behoefte is aan educatief materiaal? Zo ja, hoe/waaraan merkt u dit?

Naturalis biedt het B.O. aardrijkskunde en biologie programma's. Deze programma's gaan veelal gepaard met te downloaden voorbereiding en verwerking. Zie; www.naturalis.nl > educatie > basis onderwijs. Dit materiaal is schriftelijk maar met o.a. praktische opdrachten. Er zijn scholen die daarnaast wel eens om voorwerpen te leen of te koop vragen. In de meeste gevallen stellen we geen voorwerpen beschikbaar. Dit wordt scholen bekend als zij bij het boeken hiernaar vragen.

2. Jullie hebben zeer veel verschillende lessen op Naturalis voor het basisonderwijs waarin jullie gebruik maken van verschillende materialen. Welke materialen worden er gebruikt door de kinderen, naast pen en papier?

Zoveel mogelijk zijn alle voorwerpen in de programma's echt: aanraak, doorgeef, onderzoek en ordeningsvoorwerpen.

Er zijn gereedschap, schrijfbenodigdheden, onderzoeksverslagen, speurspellen, stickervellen en er zijn voorwerpen toestellen en computers in de tentoonstelling ter beschikking.

3. Op welke manier informeert u scholen over het door u aangeboden materiaal?

Mail/website/folder/etc?

Mail en schoolgids aan onze vaste klanten, website, advertenties, onderwijsbeurzen, promotie door samenwerkingsverband Museumgroep Leiden: MGL.

4. Merkt u dat bepaald educatief materiaal vaker aangevraagd wordt? Worden bijvoorbeeld praktische lessen vaker aangevraagd dan lessen met meer theorie? Of vragen bepaalde leeftijdsgroepen vaker een les aan dan andere?

Onze lessen voor het B.O. zijn voor een belangrijk deel handelend met veelal echte voorwerpen. Theoretisch alleen in geringe mate in de bovenbouw. En, zoals eerder genoemd te downloaden.

5. Merkt u dat scholen materiaal/programma's kiezen waar veel tijd mee gevuld kan worden of juist niet?

Programma's zijn ingedeeld naar leeftijd/jaarklas, daarbinnen is de keus algemeen dan wel een verdiepend programma. De keuze is dus gestuurd en niet geheel vrij.

6. De begrippen kennis, houding en gedrag komen vaak terug als mensen over educatieve mogelijkheden praten. Kunt u ons vertellen of jullie bekend zijn met deze begrippen en op welke manier deze begrippen worden geïmplementeerd in jullie programma's.

Programma's zijn langs een door ons ontwikkelde educatieve maatlat ontworpen. Hierin staan kort tien punten: zelf onderzoeker zijn, echte dingen ervaren, verwondering wekken, leren over verscheidenheid en verandering, exemplarisch, hart/hoofd/handen, rekening houden met verschillen van leerlingen, samenwerking, begeleiders een rol geven, afstemming met school.

7. Kunt u iets vertellen over hoe de kinderen reageren op de programma's en hoe de verschillende leeftijdsklasse reageren op de verschillende materialen die gebruikt worden binnen de educatie.

Met echte dingen omgaan is aantrekkelijk, spannend en boeiend.

leerlingen uit de onderbouw bijv. sorteren stenen op kleur of glans (hart) Bovenbouwleerlingen ordenen op gewicht samenstelling gelaagdheid (hoofd)

8. Houden jullie rekening met de lesprogramma's die op school gegeven worden zodat bepaalde lespakketten bijvoorbeeld beter aansluiten op de stof die op school gegeven word? Zo ja, op welke manier houden jullie hier rekening mee?

Vrijwel alle programma's zijn met de kerndoelen van het onderwijs in de hand ontworpen, daarbij hebben we verscheidene bio en aardrijkskundemethoden bij de hand genomen.

9. Uit welke omtrek krijgen jullie scholen over de vloer die de lessen volgen?

Naturalis werkt met zes andere erfgoed instellingen samen. Zij bieden een reeks programma's aan voor groep 1 t/m 8 gratis (gemeentelijke subsidie)

Leiden, de Bollenstreek en Rijnland maken hier gebruik van. Daarnaast komen b.o.scholen van binnen een straal van 80 km naar ons (een uur rijden)

Bijlage II Enquête basisscholen

1. Op welke basisschool bent u werkzaam? Open vraag

2. Aan welke groep geeft u les? Open vraag

3. Hoeveel leerlingen heeft u in de klas?

☐ <10

☐ 10-15

☐ 16-20

☐ 21-25

☐ 26-30

☐ >30

4. Hoe vaak heeft u Deltapark Neeltje Jans met een groep leerlingen bezocht in de afgelopen vijf jaar?

☐ 1-3

☐ 4-6

☐ >6

5. Hoe belangrijk vindt u het aanbieden van educatieve programma's aan uw school op Deltapark Neeltje Jans?

Onbelangrijk ☐ ¹0 ☐ ²0 ☐ ³0 ☐ ⁴0 Belangrijk

6. Heeft u met de leeftijdsklasse waar u op dit moment les aan geeft in de afgelopen vijf jaar gebruik gemaakt van het aangeboden lesmateriaal over de WalvisWereld op de website van Deltapark Neeltje Jans? Ja/nee

7. Hoe begrijpelijk vond u het lesmateriaal voor uw groep?

Geheel niet begrijpelijk ☐ ¹0 ☐ ²0 ☐ ³0 ☐ ⁴0 Geheel begrijpelijk

8. Hoe enthousiast waren de kinderen over het lesmateriaal van de WalvisWereld?

Geheel niet enthousiast ☐ ¹0 ☐ ²0 ☐ ³0 ☐ ⁴0 Geheel enthousiast

9. Hoeveel denkt u dat de kinderen geleerd hebben van het lesmateriaal over de WalvisWereld?

Niets geleerd ☐ ¹0 ☐ ²0 ☐ ³0 ☐ ⁴0 Heel veel geleerd

10. Worden de onderwerpen uit het lesmateriaal over de WalvisWereld behandeld in de lessen op school? Ja/nee

11. Wat zou u anders willen zien aan het lesmateriaal over de WalvisWereld?

12. Over welk onderwerp zou u een educatief programma voor scholen willen zien op Deltapark Neeltje Jans? (maximaal 4 antwoorden mogelijk)

☐ de Noordzee

☐ het kustgebied van Nederland

☐ het strand en zijn dieren

☐ zeeleeuwen

☐ zeehonden

☐ het aquarium

☐ roggengronden

☐ natuur- & soortbehoud
☐ anders namelijk:

13. Welke van de onderstaande opties zou u willen gebruiken in het educatieve programma voor scholen op Deltapark Neeltje Jans? (maximaal 4 antwoorden mogelijk)

- ☐ vragenlijst op papier
- ☐ digitale opdrachten (bijvoorbeeld via een notebook of tablet)
- ☐ speurtocht met kleine opdrachten
- ☐ opdrachten via koptelefoons
- ☐ horen-zien-voelen-ruiken muur
- ☐ educatieve les op het strand over schelpen en waddieren
- ☐ met een sleepnet zeediertjes vangen, de diersoorten bepalen en na afloop de dieren weer terugzetten in de zee (onder leiding van een gids)
- ☐ rijdende kraam met educatieve medewerker waar je o.a. schelpen en zeedieren kunt zien, ruiken en voelen
- ☐ leskist
- ☐ expert op afstand (les krijgen in eigen klas van medewerker Deltapark Neeltje Jans via webcam)
- ☐ anders, namelijk:

14. Hoeveel tijd zou u met uw klas willen spenderen op Deltapark Neeltje Jans aan een educatief programma?

- ☐ 30 – 60 minuten
- ☐ 60 – 90 minuten
- ☐ 90 – 120 minuten
- ☐ > 120 minuten

15. Komen de onderwerpen van de lesprogramma's op Deltapark Neeltje Jans nog aan bod op school? Ja/nee

16. Wat zou er veranderd moeten worden aan de aangeboden educatie op Deltapark Neeltje Jans zodat het toepasbaar is in de lessen op de school? Open vraag.

17. Heeft u nog tips of aanbevelingen over de educatie en het lesprogramma op Deltapark Neeltje Jans? Open vraag.

Bijlage III

Basisscholen

OBS De Schoener
Schuutkade 2, 4318 EH Brouwershaven
Tel. (0111) 691 945
e-mailadres : h.schreurs@obase.nl

CBS De Schouw
Kerkplein 1, 4318 EB Brouwershaven
Tel. (0111) 691 943
e-mail adres : mc.pronk@telfort.nl

OBS De Meerpaal
Dreef 4, 4311 AK Bruinisse
Tel. (0111) 481 742
demeerpaal@obase.nl

CBS Op Dreef
Molenstraat 46, 4311 ED Bruinisse
Tel. (0111) 481 593
e-mailadres : info@cbsopdreef.nl

OBS de Kirreweie
Julianastraat 47, 4328 AR Burgh-
Haamstede
Tel. (0111) 651 902
Website: <http://www.dekirreweie.nl/>
e-mail adres : info@dekirreweie.nl

CNS Onder de Wieken
Julianastraat 45, 4328 AR Burgh-
Haamstede
Tel. (0111) 651 782
Website: <http://www.cbs-onderdewieken.nl/>
e-mailadres: info@cbs-onderdewieken.nl

OBS De Klimop
Nieuwe Schoolstraat 6, 4315 AW
Dreischor
Tel. (0111) 401 589
e-mail adres: deklimop@obase.nl

OBS 't Mèetje
Deensestraat 1, 4323 LE Ellemeet
Tel. (0111) 672 434
e-mail adres : j.van.koeveringe@obase.nl

CBS Samuël
Vloedstraat 15, 4321 AM Kerkwerf
Tel. (0111) 412 937
e-mail adres : info@samuelschool.nl

OBS Duiveland
Weststraat 26, 4306 CN Nieuwerkerk
Tel. (0111) 641 913
Website www.obsduiveland.nl
g.oele@obase.nl
duivelandnieuwkerk@obase.nl
duivelandsirjansland@obase.nl

School met de Bijbel
Schoolstraat 34, 4306 CH Nieuwerkerk
Tel. 90111) 641 452

e-mail adres :
jvdwerken@schoolmetdebijbelnieuwerkerk.nl

OBS De Stove
Smidsweg 9, 4326 AE Noordwelle
Tel. (0111) 461 811
Website <http://www.tstaepelof.nl/>
e-mail adres : p.stal@obase.nl
destove@obase.nl

Oosterland
Dr. Schutterstraat 1, 4307 BP
Oosterland
Tel. (011) 641 953
Website: <http://www.oosterburcht.nl/>
e-mail adres : i.bijlsma@obase.nl
deoosterburcht@obase.nl

ref. Ds. Joh. Bogermanschool
Weelstraat 1, 4307 BR Oosterland
Tel. (0111) 642 303
e-mail adres :
j.maliepaard@bogerman-oosterland.nl
info@bogerman-oosterland.nl

OBS 't Stooftje
Haneweg 5, 4305 AA Ouwerkerk
Tel. (0111) 642 256
e-mail adres : h.schreurs@obase.nl

OBS 't Staepel'of
Mauritsweg 10, 4325 AH Renesse
Tel. (0111) 461 543
Website <http://www.tstaepelof.nl/>
e-mail adres : p.stal@obase.nl
tstaepelof@obase.nl

CBS Helchersee
Carlstraat 11, 4322 BA Scharendijke
Tel. (0111) 672 134
e-mail adres :
info@helcherseeschool.nl

OBS Duiveland
Lageweg 13, 4308 AG Sirjansland
Tel. (0111) 641 890
Website <http://www.obsduiveland.nl/>
e-mail adres : g.oele@obase.nl

OBS Binnen de Veste
Raamstraat 3, 4301 BP Zierikzee
Tel. (0111) 413 071
Website
<http://www.binnendeveste.nl/>
e-mail adres :
j.van.koeveringe@obase.nl
binnendeveste@obase.nl

OBS 't Kofschip
Scheldestraat 6, 4301 VA Zierikzee
Tel. (0111) 412 410
e-mail adres : tkofschip@obase.nl

OBS Theo Thijssen
Kaersenmakerstraat 27, 4301 MA
Zierikzee
Tel. (0111) 413 482
<http://www.theo-thijssenschool.nl/>
e-mail adres : a.koster@obase.nl
theothijssen@obase.nl

SBO de Meie
Grachtweg 8, 4301 KJ Zierikzee
Tel. (0111) 412 762
e-mail adres : j.Nouwens@obase.nl
demeie@obase.nl

CBS J.L. de Jonge
Vrije 32, 4301 JZ Zierikzee
Tel. (0111) 413 644
e-mail adres :
cvandamme1@zeelandnet.nl

CBS J.W. v.d. Doel
Kabbelaarsbank 2, 4301 XB Zierikzee
Tel. (0111) 414 133
e-mailadres : info@jwvddoel.nl

R.K. bs St. Willibrordus
Hoge molenstraat 41, 4301 KB
Zierikzee
Tel. (0111) 450 165
Website <http://www.prisma-scholen.nl/>
e-mail adres : willibrordus@prisma-scholen.nl

ZMLK Beatrixschool
Mulockstraat 42, 4301 KJ Zierikzee
Tel. (0111) 412 777
e-mail adres :
Hilda@debeatrixschool.nl

CBS De Zonnewijzer
I.M. v.d. Bijlstraat 15-17, 4316 AB
Zonnemaire
Tel. (0111) 401 839
e-mail adres : info@cbszonnewijzer.nl

R.K. Basisschool Molenbolwerk
Verlengde Molenstraat 1
4515 AT IJzendijke
0117-301542
E-mail:
directie.molenbolwerk@scoba.nl

R.K. Basisschool Sint Jozef
Dorpsplein 3 - 4529 GJ Eede
Tel.: 0117-491422
E-mail: directie.stjozef@scoba.nl
website: <http://stjozef.scoba.nl>

R.K. Basisschool Sint Jan
Kloosterstraat 32 - 4524 BL Sluis
Postbus 48 - 4524 ZG Sluis
Tel.: 0117-461663
E-mail: directie.stjan@scoba.nl
website: <http://stjan@scoba.nl>

I.C. Basisschool Sint Petrus-De
Wegwijzer
Koningin Julianastraat 21 - 4507 BG
Schoondijke
Tel.: 0117-401777
E-mail: directie.stpetrus-dewegwijzer@scoba.nl
website: <http://stpetrus-dewegwijzer.scoba.nl>

C.N. Basisschool De Drieklank
Orion 32 - 4501 GG Oostburg

Tel.: 0117-453044
E-mail: directie.dedrieklank@scoba.nl
website: <http://dedrieklank.scoba.nl>

R.K. Basisschool De Hoge Plaat
Deltastraat 22 - 4513 AW Hoofdplaat
Tel.: 0117-348502
E-mail: directie.dehogeplaat@scoba.nl
website: <http://dehogeplaat.scoba.nl>

I.C. Basisschool De Meerstromen
Monnikenstraat 3 - 4503 AT Groede
Tel.: 0117-371783
E-mail:
directie.meerstromenschool@scoba.nl
website:
<http://meerstromenschool.scoba.nl>

Confessionele Daltonschoon De
Golfbreker
Europastraat 5 - 4511 GT Breskens
Tel.: 0117-382688
E-mail: directie.degolfbreker@scoba.nl
website: <http://degolfbreker.scoba.nl>

R.K. Basisschool Sint Bavo
Breijdelstraat 4 - 4501 CT Oostburg
Tel.: 0117-452342
E-mail: directie.stbavo@scoba.nl
website: <http://stbavo.scoba.nl>

R.K. Basisschool Op Dreef
Hennequinstraat 1 - 4527 CD
Aardenburg
Tel.: 0117-491206
E-mail: directie.opdreef@scoba.nl
website : <http://bsopdreef.zwinweb.nl>

Openbare basisschool 'Vorsterman van
Oyen'
St. Bavostraat 30
4527 CJ Aardenburg
Tel. 0117-491555
vvanoyen@zeelandnet.nl
<http://www.obsvorstermanvanoyen.nl>

Openbare basisschool
J.H. v. Dalestraat 5
4511 BV Breskens
Tel. 0117-381678
info@obsbreskens.com
<http://www.obsbreskens.com>

Openbare basisschool 'Het Tij'
Badhuisweg 36
4506 BC Cadzand
Tel. 0117-391470
obscazand@zeelandnet.nl
<http://www.het-tij.nl>

Openbare basisschool 'J.W. Friso'
St. Pieterstraat 3
4504 AK Nieuwvliet
Tel. 0117-371450
jwfriso@zeelandnet.nl
<http://www.obsiwfriso.nl>

Openbare basisschool 'De
Berenburcht'

Postbus 53
4500 AB Oostburg
Tel. 0117-453148
berenburcht@zeelandnet.nl
<http://www.obsdeberenburcht.nl>

Openbare basisschool 'Oranje Nassau'
Pr. Mauritsstraat 24a
4525 AK Retranchement
Tel. 0117-391231
onassau@zeelandnet.nl
<http://www.obsoranjennassau.nl>

Openbare basisschool 'Prinses Irene'
Pr. Irenestraat 18
4507 BC Schoondijke
Tel. 0117-401576
prirene@zeelandnet.nl
<http://www.prinsesireneschool.nl>

Openbare basisschool 'J.H. van Dale'
Koosterstraat 30
4524 BL Sluis
Tel. 0117-461712
jhvandale@zeelandnet.nl
<http://www.obsjhvandale.nl>

Openbare basisschool 'Inspecteur
Leenhouts'
Molenstraat 63
4508 AG Waterlandkerkje
Tel. 0117-453028
directiekerkje@zeelandnet.nl
<http://www.obsinspecteurleenhouts.nl>
!

Openbare basisschool 'De
Schuttershoek'
Schuttersstraat 27
4515 EA IJzendijke
Tel. 0117-301617
schuttershoek@zeelandnet.nl
<http://www.obsdeschuttershoek.nl>

Openbare basisschool 'Europaschool'
Dorpsstraat 6
4505 AP Zuidzande
tel. 0117-453030
obseuropa@zeelandnet.nl
<http://www.europaschoolzuidzande.nl>

Canisius
Boekweitstraat 10
4574RJ Zuiddorpe
0115 - 608 414
canisius@de-linie.nl

CBS De Stelle
Wagnerhof 3
4536BP Terneuzen
0115 - 694 341
admin@stelle-terneuzen.nl
www.cbsdestelle.nl

De Geule
Merwedelaan 15
4535EV Terneuzen
0115 - 694 781
degeule@kapriom.nl
www.degeule.nl

De Hille
Merwedelaan 17
4535EV Terneuzen
0115 - 612 445
info@cbsdehille.nl
www.cbsdehille.nl

De Kameleon
Leliestraat 28
4537RJ Terneuzen
0115 - 613 010
directie@dekameleonbs.nl

De Kreeke
Singel 43
4554CP Westdorpe
0115 - 451 275
dekreeke@kapriom.nl
www.bsdekreeke.nl

De Maatjes
Schoollaan 6
4521AD Biervliet
0115 - 481 683
maatjes@leertij.nl
www.obsde-maatjes.nl

De Meerpaal
Sloelaan 41
4535ED Terneuzen
0115 - 696 768
meerpaal@leertij.nl
www.obsdemeerpaal.nl

De Oude Vaart
Tamarindestraat 4
4537XH Terneuzen
0115 - 648 840
deoudevaart@xs4all.nl
www.deoudevaart.nl

De Sasse Vaart
Vlaanderenplein 1/A
4551DZ Sas van Gent
0115 - 460 028
desassevaart@kapriom.nl
www.desassevaart.nl

De Stelle/The International School
Mosselbank 22
4553CH Philippine
0115 - 497 040
destelle@leertij.nl
www.obsdestelle.nl

De Torenberg
Brouwerijstraat 5
4543CX Zaamslag
0115 - 431 976
algemeen@torenberg.nl
www.torenberg.nl

De Vlaswiek
Eikenlaan 22
4576BL Koewacht
0114 - 361 624
vlaswiek@de-linie.nl
www.de-vlaswiek.nl

De Warande
Burchtlaan 7

4571HR Axel
0115 - 562 115
admin@warande-axel.nl
www.warande-axel.nl

De Werf
Havenplein 1
4553CJ Philipine
0115 - 497 013
dewerf@kapriom.nl
www.rkbsdewerf.nl

De Zeemeeuw
Schubertthof 31
4536AL Terneuzen
0115 - 613 986
dezeemeeuw@kapriom.nl
www.bsdezeemeeuw.nl

Ds D L Aangeenbrugschool
Willem Andriessenlaan 4
4536CA Terneuzen
0115 - 612 977
molenaar@dlagb.nl

Gaspar van der Heyden Streekschool
Karel Doormanlaan 2
4571TV Axel
0115-562256
gbsvdheyden@gpown.nl
www.gaspar.nl

Irisschool
Schelpenlaan 1/D
4533DW Terneuzen
0115 - 431 646
irisschool@leertij.nl
www.obsdeirisschool.openbasis.nl

Op de Hoogte
Madame Curiestraat 38
4532LK Terneuzen
0115 - 696 824
opdehoogte@kapriom.nl
www.bsopdehoogte.nl

Op Weg (openbaar)
Langestraat 21
4542AG Hoek
0115 - 441 390
opweg@leertij.nl
www.obsopweg.nl

Oranje Nassauschool
Vogelschorstraat 7
4541AZ Sluiskil
0115 - 477 074
info@orajenassauschool.com
www.orajenassauschool.com

PCBS 't Kompas
Narcissenlaan 37
4542BS Hoek
0115 - 441 671
kompas.hoek@xs4all.nl
www.kompashoek.nl

Prins Frederik Hendrik
Canadalaan 2/B
4551AL Sas van Gent
0115 - 460 054

prinsfrederikhendrik@leertij.nl
www.obsprinsfrederikhendrik.nl

Prins Willem van Oranjeschool
Leeuwenlaan 29
4532AE Terneuzen
0115 - 648 830
basisschool@cbspwvo.nl
www.pwvo.com

Reuzenhoek
Schelpenlaan 1/D
4533DW Terneuzen
0115 - 431 799
mail@schoolreuzenhoek.nl
www.schoolreuzenhoek.nl

RK Basisschool St. Antonius
Nieuwe Kerkstraat 21
4541EB Sluiskil
0115 - 477 136
antoniusluiskil@kapriom.nl
www.antoniusluiskil.nl

St-Antoniuschool
Oud-Oosteinde 2
4571DE Axel
0115 - 530 226
antoniusaxel@kapriom.nl
www.antoniusaxel.nl

Zand 't
Zandstraat 40
4551LH Sas van Gent
0115 - 477 026
tzand@kapriom.nl
www.bstzand.nl

Zuidlandschool
Prof. Zeemanstraat 216
4532JM Terneuzen
0115 - 613 041
zuidlandschool@leertij.nl
www.leertij.nl

Obs Ter Tolne
Molenvlietsedijk 9
Postbus 94
4690 AB Tholen
0166 602162
obstertolne@octho.nl
www.obstertolne.nl

obs De Eevliet
Julianastraat 1
4693 ED Poortvliet
0166 617016
obsdeeevliet@octho.nl
www.obsdeeevliet.nl

obs de Oosterschelde
Watertorenstraat 6
4694 AZ Scherpenisse
0166 667110
obsoosterschelde@octho.nl
www.obsoosterschelde.nl

obs De Rieburch
Bloemenlaan 3
4695 EE Sint-Maartensdijk
0166 662498

obsderieburch@octho.nl
www.obsderieburch.nl

obs De Schalm
Schoolstraat 3
4696 CK Stavenisse
0166-692606
obsdeschalm@octho.nl

obs de Casembroot
Schoolstraat 38
4697 CL Sint-Annaland
0166 657044
obsdecasembroot@octho.nl
www.obsdecasembroot.nl

obs de Luyster
Plataanstraat 3
4675 AW Sint Philipsland
0167 573133
obsdeluyster@octho.nl
www.obsdeluyster.nl

obs Die Heenetrecht
Burg. Versluisstraat 18
4698 AS Oud-Vossemeer
0166 672619
obsdieheenetrecht@octho.nl
www.obsdieheenetrecht.nl

De Veste
Schuttershof 2
4691 CK THOLEN
Tel.0166 - 60 22 84
Mail: sbodeveste@zonnet.nl

[Montessorischool De Kraal](http://www.montessorischooldekraal.nl)
Zoekweg 1a
4691 HT Tholen
tel. 0116-604465
info@montessorischooldekraal.nl
Website:
www.montessorischooldekraal.nl

[De Regenboog](http://www.cnsderegenboog.nl)
Postbus 29
4690 AA THOLEN
Tel. 0166 – 603 310
Mail: directie@cnsderegenboog.nl
www.cnsderegenboog.nl

Eben Haezer
Postbus 34
4690 AA THOLEN
Tel. 0166 - 603 309
Mail:
ebenhaezerschooltholen@xs4all.nl
Mail directeur: a.i.nederlof@xs4all.nl

School met de Bijbel
Schoolstraat 6
4693 BG POORTVLIET
Tel. 0166 - 612 768
Mail: school.metdebijbel@filternet.nl
www.smdbpoortvliet.nl

Groen van Prinsterer
Watertorenstraat 10
4694 AZ SCHERPENISSE
Tel. 0166 - 66 24 71

Mail: jduvekot@gvpschool-scherpenisse.nl

Juliana van Stolberg
Oosterscheldestraat 1 - 3
4695 EN SINT-MAARTENSDIJK
Tel. 0166 - 662 610
Mail: info@jvanstolbergsschool.org

Rehoboth
Pilotweg 2
4696 RJ STAVENISSE
Tel. 0166 - 692 800
Mail: reh.stav@kliksafe.nl

School met de Bijbel
F.M. Boogaardweg 19A
4697GM SINT-ANNALAND
Tel. 0166 - 652670
Mail: info@smdbstalland.nl

De Ark
Burg. Versluisstraat 14
4698 AS OUD-VOSSEMEER
Tel. 0166 - 672508
Mail: school.metdebijbel@filternet.nl
www.smdbdeark.nl

Sint-Anthonius
Postbus 16
4698 ZG OUD-VOSSEMEER
Tel. 0166 - 672471
Mail: sintanthonius@lpsnet.nl

Koningin Juliana
Achterstraat 2a
4675 BW SINT PHILIPSLAND
Tel. 0167 - 573 134
Mail: c.vanthof@konjusich.nl

Het Kompas
Steintjeskreek 2
4675 RZ ANNA JACOBAPOLDER
Tel. 0167 - 57 3173
Mail: cbshetkompasajp@xs4all.nl
www.cbshetkompas-ajp.nl

Archipelschool De Golfslag
Juffrouw van de Putteplein 3, 4357 EN
Domburg
tel. (0118) 581964
email: golfslag@archipelscholen.nl
internet: www.obsdegolfslag.nl

Archipelschool De Knotwilg
Torenstraat 1, 4356 BG Oostkapelle
tel. (0118) 581890
email: knotwilg@archipelscholen.nl
internet: www.obsdeknotwilg.nl

Archipelschool De Lichtboei
Koudorpstraat 18, 4361 BT
Westkapelle
tel. (0118) 571391
email: lichtboei@archipelscholen.nl
internet: www.lichtboei-westkapelle.nl

Archipelschool De Sprong
Biggekerksestraat 2, 4371 EZ
Koudekerke
tel. (0118) 551918

email: sprong@archipelscholen.nl
internet: www.archipelschooldesprong.nl

Archipelschool Het Veer
Sandenburghlaan 1, 4351 RM Veere
tel. (0118) 501618
email: hetveer@archipelscholen.nl
internet: www.hetveer-veere.nl

Primas Scholengroep
Tramstraat 31, 4371 BW Koudekerke
tel. (0118) 5691914
email: klinket@primas-scholengroep.nl
internet: www.primas-scholengroep.nl

Bergpadschool
Bergpad 1, 4364 BZ Grijskerke
tel. (0118) 596116
email: bergpad@primas-scholengroep.nl
internet: www.bergpadschool.nl

Christelijke School voor Basisonderwijs
De Goede Polder
Nieuwstraat 39, 4354 AV
Vrouwenpolder
tel. (0118) 596099
email: goedepolder@primas-scholengroep.nl

Christelijke Basisschool 't Klinket
Tramstraat 36, 4371 BX Koudekerke
tel. (0118) 556126
email: klinket@primas-scholengroep.nl
internet: www.cbsklinket.nl

School met de Bijbel, De Lichtstraal
Europaplein 10, 4361 CP Westkapelle
tel. (0118) 576025
email: lichtstraal@primas-scholengroep.nl
internet: www.cbsdelichtstraal.nl

Christelijke Basisschool De Regenboog
Torenstraat 29, 4356 BG Oostkapelle
tel. (0118) 586191
email: regenboog@primas-scholengroep.nl
internet: www.cbs-regenboog.nl

Christelijke Basisschool De Schute
Schuivlotstraat 10, 4373 AK
Biggekerke
tel. (0118) 556133
email: schute@primas-scholengroep.nl
internet: www.deschute.nl

PC Basisschool De Schutte
Schotsehoek 14, 4352 AH Gapinge
tel. (0118) 596125
email: schuttegapinge@primas-scholengroep.nl
internet: www.deschutte.nl

C.B.S. De Burcht-Rietheim, locatie De Burcht
Van Visvlietstraat 7
4388 CT OOST-SOUBURG
tel.: +31118461720
e-mail: deburcht@burcht-rietheim.nl

C.B.S. De Burcht-Rietheim, locatie Rietheim
Zuidwateringstraat 12
4389 TV RITTHEM
tel.: +31118465660
e-mail: deburcht@burcht-rietheim.nl

G.G.B.S. Graaf Jan van Nassauschool
Van Doornlaan 40
4386 AK VLISSINGEN
tel.: +31118462476
e-mail: info@graafjanvliissingen.nl

P.C. / R.K. Basisschool Het Kompas
Kroonjuweel 5
4388 MD OOST-SOUBURG
tel.: +31118422401
e-mail: Info@kompassouburg.nl

P.C. / R.K. Basisschool Het Vlot /
Ichtusschool, locatie Het Vlot
Pablo Picassoplein 123
4382 KB VLISSINGEN
tel.: +31118412208
e-mail: vlot@zeelandnet.nl

P.C. / R.K. Basisschool Het Vlot /
Ichtusschool, locatie Ichtusschool
Waaigat 1
4381 JC VLISSINGEN
tel.: +31118412991
e-mail: vlot@zeelandnet.nl

P.C. / R.K. Basisschool Louise de Coligny
Alexander Gogelweg 65
4384 EV VLISSINGEN
tel.: +31118465261
e-mail: info@louisedecolignyschool.nl

P.C.B.S. De Wissel, locatie Flamingoweg
Flamingoweg 53
4386 DT VLISSINGEN
tel.: +31118460344
e-mail: cbsdewissel@cbsdewissel.nl

P.C.B.S. De Wissel, locatie Kleiweg
Kleiweg 15 17
4386 PA VLISSINGEN
tel.: +31118478792
e-mail: cbsdewissel@cbsdewissel.nl

Sint Jozefschool
Hyacinthenlaan 3
4382 TS VLISSINGEN
tel.: +31118440223
e-mail: stjozef@prisma-scholen.nl

Archipelschool 't Mozaïek
Kroonjuweel 7
4388 MD OOST-SOUBURG
tel.: +31118422411
e-mail: mozaiek@archipelscholen.nl

Archipelschool De Branding
Bouwen Ewoutstraat 51
4381 PP VLISSINGEN
tel.: +31118441111
e-mail: brandingbe@archipelscholen.nl

Archipelschool De Houtuyn- De Vlieger, locatie De Houtuyn
Slangenburger 3
4385 HT VLISSINGEN
tel.: +31118490330
e-mail: houtuyn-vlieger@archipelscholen.nl
internet: <http://www.houtuyn-vlieger.nl>

Archipelschool De Houtuyn- De Vlieger, locatie De Vlieger
Westerzicht 64
4385 AM VLISSINGEN
tel.: +31118463147
e-mail: houtuyn-vlieger@archipelscholen.nl

Archipelschool De Tweemaster - Kameleon, locatie De Tweemaster
Jan de Priesterstraat 4
4388 CH OOST-SOUBURG
tel.: +31118490187
e-mail: tweemaster-kameleon@archipelscholen.nl

Archipelschool De Tweemaster - Kameleon, locatie Kameleon
Oranjeplein 35
4388 AG OOST-SOUBURG
tel.: +31118490244
e-mail: tweemaster-kameleon@archipelscholen.nl
internet: <http://www.tweemaster.info>

Archipelschool Frans Naereboutschool
Grote Markt 1
4381 JB VLISSINGEN
tel.: +31118441122
e-mail: fransnaereboutschool-ravenstein@archipelscholen.nl
internet: <http://www.fransnaereboutschool.nl>

Archipelschool Ravenstein
Pablo Picassoplein 122
4382 KB VLISSINGEN
tel.: +31118441100
e-mail: info@archipelscholen.nl
internet: <http://www.obsravenstein.nl>

Archipelschool Theo Thijssen-
Paauwenburgschool
Troelstraweg 471
4384 PA VLISSINGEN
tel.: +31118490245
e-mail: thijssen@archipelscholen.nl
internet: <http://www.ttpb.nl>

Vlissingse Schoolvereniging (VSV)
Govert Flincklaan 1
4383 WB VLISSINGEN
tel.: +31118467591
e-mail: dirvsv@xs4all.nl
internet: <http://www.vsvsite.nl>

basisschool Voorhoute
Voorhoute 3, KRUIJNINGEN
voorhoute@voorhoute.nl
0113-320095

basisschool De Eendracht
Eendracht 3, HANSWEERT
E-mail Alg. obs@eendracht-hw.nl
Dir. directie@eendracht-hw.nl
0113-320090

Chr Basissch Het Kompas
Moerplein 2, YERSEKE
kompas@zeelandnet.nl
0113-571743

basisschool De Wiekslag
Hontestraat 1, RILLAND
wiekslag@zeelandnet.nl
0113-556075

basisschool De Welle
Slotstraat 87, KRUIJNINGEN
m.kloosterboer@cbsdewelle-kruiningen.nl
0113-381473

basisschool De Zevensprong
Appelstraat 2, KRABBENDIJK
k.dejonge@cbsdezevensprong.nl
0113-501898

Basisschool Dr A Comrie
Marconistraat 16, KRUIJNINGEN
b.poortvliet@comrieschool.nl
0113-382674

Chr Basissch d'n Akker
Groene Kruisstraat 12, WAARDE
directie@cbsdenakker.nl
0113-503042

basisschool De Zandbaan
Swaanhilstraat 15, RILLAND
email: info@zandbaan.nl
0113-551597

Julianabasisschool
Hinkelingsstraat 10, KRABBENDIJK
secretariaat@julianaschoolkrabbendijk.e.nl
0113-501846

Ds. G.H. Kerstenschool
Jolstraat 1, YERSEKE
info@ghkerstenschool.nl
0113-571678

De Achtsprong
Kloosterstraat 31, 3256 AH Achthuizen
tel. (0187) 631246
email: info@8sprong.nl
internet: www.8sprong.nl

De Bron
Melkweg 75, Postbus 79, 3255 ZH Oude-Tonge
tel. (0187) 642011
email: info@debron-ot.nl
internet: www.debron-ot.nl

De Hoeksteen
Pieter Biggestraat 11, Postbus 59, 3257 ZH Ooltgensplaat
tel. (0187) 631485

email: info@hoeksteen-ooltgensplaat.nl
internet: www.hoeksteen-ooltgensplaat.nl

't Kompas
Nassaustraart 24, 3258 AR Den Bommel
tel. (0187) 612064
email: info@kompas-denbommel.nl
internet: www.kompas-denbommel.nl

De Nobelaer
Julianastraat 13, 3255 BG Oude-Tonge
tel. (0187) 642181
email: info@kbsnobelaer.nl
internet: www.kbsnobelaer.nl

Ollie B. Bommel
Nassaustraart 22, 3258 AR Den Bommel
tel. (0187) 612007
email: info@olliebbommel.nl
internet: www.olliebbommel.nl

De Regenboog
Prins Bernhardstraat 4, Postbus 45, 3257 ZG Ooltgensplaat
tel. (0187) 632010
email: info@obsooltgensplaat.nl
internet: www.obsooltgensplaat.nl

Het Startblok
Van Halenstraat 1, 3255 BN Oude-Tonge
tel. (0187) 642001
email: info@het-startblok.nl
internet: www.het-startblok.nl

De Bosseschool
Juliana van Stolberglaan 19a, Postbus 92, 3240 AB Middelharnis
tel. (0187) 484881 email: info@bosseschool.nl
internet: www.bosseschool.nl

Daltonschool de Vliegers
Kastanjelaan 3, Postbus 206, 3240 AE Middelharnis
tel. (0187) 482980
email: info@daltonschool-middelharnis.nl
internet: www.daltonschoolmiddelharnis.nl

Groen van Prinsterer
Emmalaan 26, 3241 GH Middelharnis
tel. (0187) 482486
email: info@cbs-groen.nl
internet: www.cbs-groen.nl

o.b.s. d'n tuun
Prinses Marijkestraat 1, 3241 VJ Middelharnis
tel. (0187) 482651
email: info@obsdntuun.nl
internet: www.obsdntuun.nl

J.C. van Gent
Molenlaan 26, 3245 CP Sommelsdijk
tel. (0187) 482063
email: info@jcvangent.nl
internet: www.jcvangent.nl

School met de Bijbel
Sperwer 7, 3245 VP Sommelsdijk
tel. (0187) 482110
email: info@smdbsommelsdijk.nl
internet: www.smdbsommelsdijk.nl

Oranje Nassauschool
Korteweegje 7, 3244 AK Nieuwe-Tonge
tel. (0187) 652233 email: info@cbs-oranjenassau.nl
internet: www.cbs-oranjenassau.nl

De Pannebakker
Anemaetstraat 2, Postbus 30, 3244 ZG Nieuwe-Tonge
tel. (0187) 652069
email: obspanne@xs4all.nl
internet: www.obsdepannebakker.nl

Albert Schweitzer
Aleijd van Puttenstraat 1, 3243 BA Stad aan 't Haringvliet
tel. (0187) 612260
email: info@cbsstad.nl
internet: www.cbsalbertschweitzer.nl

De Molenvliet
Molendijk 8, 3243 AM Stad aan 't Haringvliet
tel. (0187) 611350
email: info@obsdemolenvliet.nl
internet: www.obsdemolenvliet.nl

Daltonschool de Vliegers
Kastanjelaan 3, Postbus 206, 3240 AE Middelharnis
tel. (0187) 482980
email: info@daltonschool-middelharnis.nl
internet:
www.daltonschoolmiddelharnis.nl

OBS De Inktvis
Hondsgalgweg 5, 3247 XW Dirksland
tel. (0187) 602783
email: info@deinktviz.nl
internet: www.deinktviz.nl

CBS Prins Johan Friso
Deltastraat 13, 3249 AC Herkingen
tel. (0187) 661011
email: info@pjf-herkingen.nl
internet: www.pjf-herkingen.nl

CBS Prins Maurits
Begonia 1, 3247 DV Dirksland
tel. (0187) 601729
email: directie@cbsprinsmaurits.nl
internet: www.cbsprinsmaurits.nl

OBS Roxenisse
Julianaweg 4, Postbus 28, 3248 ZG Melissant
tel. (0187) 601951
email: info@obsroxenisse.nl
internet: www.obsroxenisse.nl

SmdB De Regenboog
Beatrixlaan 6, 3248 AB Melissant
tel. (0187) 601806

email:
melissant@smdbderegenboog.nl
internet: www.smdbderegenboog.nl

Buten de Poorte
De Tuinen 2, Postbus 6, 3252 ZG Goedereede
tel. (0187) 49 21 76
email: info@butendepoorte.nl
internet: www.butendepoorte.nl

Eben-Haëzerschool
Blauwe Distelstraat 31, 3252 LA Goedereede
tel. (0187) 49 25 35
email: j.baar@cbs-ebenhaezer.nl
internet: www.cbs-ebenhaezer.nl

o.b.s. De Westhoek
Dorpstienden 1, Postbus 97, 3253 ZH Ouddorp
tel. (0187) 68 18 68
email: info@basisschoolwesthoek.nl
internet:
www.basisschoolwesthoek.nl

School met de Bijbel Koningin Beatrix
Margrietweg 6, 3253 BM Ouddorp
tel. (0187) 68 23 06
email: info@smdbkonbeatrix.nl

Het Kompas
Schoolstraat 19, Postbus 24, 3250 AA Stellendam
tel. (0187) 49 24 58
email: info@hetkompas-stellendam.nl
internet: www.hetkompas-stellendam.nl

Stellegors
Schoolstraat 2, 3251 AZ Stellendam
tel. (0187) 49 22 12
email: info@stellegors.nl
internet: www.stellegors.nl

CNS Zomerland
Prinses Marijkestraat 30, 3251 XP Stellendam
tel. (0187) 49 17 19
email: info@cnszomerland.nl
internet: www.cnszomerland.nl

Openbare basisschool De Dobbelsteen
Philomenahof 29
4631NM Hoogerheide
Telefoonnummer: 0164-66 07 06
Email : info@obs-dedobbelsteen.nl
basisschool De Open Hof

basisschool Ste. Marie
Boomstraat 5
4635 CX Huijbergen
Tel. 0164-642525
www.basisschoolstemarie.nl
stemarie@lpsnet.nl

basisschool Op Dreef
Basisschool Op Dreef
Hogebergdreef 55a
4645 EV Putte

Tel: 0164-602512
E-mail: opdreef@lpsnet.nl

basisschool De Poorte
Berglaan 10
4634 VH Woensdrecht
Tel. (0164) 61 39 11
depoorte@lpsnet.nl

basisschool De Meulenridders
Meulenberg 6
4641 CL Ossendrecht
Tel. 0164-672266
Algemeen:
demeulenridders@lpsnet.nl

basisschool De Stappen
Bloemenlaan 52 - 4631 AD Hoogerheide
Tel. 0164-612561
E-mail: destappen@lpsnet.nl

RK Basisschool Klim-Op
Philomenahof 31
4631 NM Hoogerheide
tel: 0164-612400
www.bsklim-op.nl
klim-op@lpsnet.nl

De Aanloop
Frederik Maystraat 33 4614 EG Bergen op Zoom
T: 0164 210191
E: aanloop@aanloopboz.nl
I : www.aanloopboz.nl

De Borghoek
Lambertijnenlaan 3 4614 EV Bergen op Zoom
T: 0164 236894
E: deborghoek@lpsnet.nl
I : www.borghoek.nl

Anton van Duinkerken
Smitsstraat 29 4623 XP Bergen op Zoom
T: 0164 240646
E: antonvanduinkerken@lpsnet.nl
I : www.antonvanduinkerken.nl

El Feth
Meidoornlaan 42 4621 BR Bergen op Zoom
E: info@elfeth.nl
I : www.elfeth.nl
0164-255873

De Grebbe
Adres: Kastanjelaan 121 4621 HE Bergen op Zoom
T: 0164 233934
E: degrebbe@lpsnet.nl
I : www.grebbe.nl

Het Kompas
Adres: Galenuslaan 1 4624 XE Bergen op Zoom
T: 0164 237112
E: hetkompas@lpsnet.nl
I : www.hetkompas.info

De Krabbenkooi
Adres: Coehoornstraat 28 4611 KS
Bergen op Zoom
T: 0164 210727
E: post@krabbenkooi.nl
I : www.krabbenkooi.nl

De Kreek
Hinkelenoord 14 4617 NC Bergen op
Zoom
T: 0164 234555
E: info@obsdekreek.nl
I : www.obsdekreek.nl

Lodijke
Ouderdinge 15 4617 NL Bergen op
Zoom
T: 0164 252791
E: lodijke@lpsnet.nl
I : www.lodijke.nl

Marco Polo
Florastraat 195 4613 CX Bergen op
Zoom
T: 0164 253197
E: marcopolo@lpsnet.nl
I : www.bsmarcopolo.nl

Montessorischool
Noordsingel 57 4611 SC Bergen op
Zoom
T: 0164 251607
E: montessori-boz@montessori-boz.nl
I : www.montessori-boz.nl

De Noordster
Groenplaats 32 4613 GP Bergen op
Zoom
T: 0164 256801
E: nrdster@concepts.nl
I : www.de-noordster.nl

Octopus
Zuiderdreef 322 4616 AJ Bergen op
Zoom
T: 0164 854547
E: octopus@lpsnet.nl
I : www.basisschooloctopus.nl

Algemene School Oost
Kardinaal De Jonglaan 10 4624 ES
Bergen op Zoom
T: 0164 236436
E: school@schooloost.nl
I : www.schooloost.nl

Het Palet
Frans Halsstraat 25 4625 BR Bergen op
Zoom
T: 0164 258259
E: hetpalet@lpsnet.nl
I : www.basisschool-hetpalet.nl

Sancta Maria
Kloosterstraat 73 4611 MB Bergen op
Zoom
T: 0164 237160
E: sanctamaria@lpsnet.nl
I : www.smaria.eu

De Welle

Groenplaats 31 4613 GP Bergen op
Zoom
T: 0164 256125
E: dewelle@lpsnet.nl
I : www.bsdeewelle.nl

De Biezenhof
Rode Schouw 85 4661 VE Halsteren
T: 0164 683922
E: debiezenhof@lpsnet.nl
I : www.biezenhof.nl

Sint Maarten
Vijverstraat 17 4661 JW Halsteren
T: 0164 630373
E: stmaarten@lpsnet.nl
I : www.stmaartenschool.nl

De Rode Schouw
Rode Schouw 87 4661 VE Halsteren
0164-682040
E: erik.teloo@rodeschouw.nl
I : www.rodeschouw.nl

De Springplank
Burgemeester Elkhuizenlaan 55 4661
CJ Halsteren
T: 0164 682786
E: despringplank@lpsnet.nl
I : www.springplankbs.nl

De Toermalijn
Rondsel 144 4661 TS Halsteren
T: 0164 683188
E: detoermalijn@lpsnet.nl
I : www.detoermalijnschool.nl

De Wegwijzer
Wethouder Bogersstraat 1a 4664 BA
Lepelstraat
T: 0164 682314
E: dewegwijzer@lpsnet.nl
I : www.basisschooldewegwijzer.nl

Basisschool Fatima
Dorpsweg 45
4655AB De Heen
0167 - 563 351
fatima@lpsnet.nl
www.fatimadeheen.nl

Brede School De Nieuwe Veste
Stadshillen 36
4651CX Steenberghe nb
0167 - 564 504
info@bsdenieuweveste.nl
www.bsdenieuweveste.nl

De Zonneberg
West-Zandberg 47
4756BP Kruisland
0167 - 532 352
info@rkbsdezonneberg.nl
www.rkbsdezonneberg.nl

Groen van Prinstererschool
Helfrichstraat 2
4671AV Dinteloord
0167 - 522 728
groenvanprinsterer@lpsnet.nl
www.groenvanprinsterer.net

Gummarusschool
Esdoornstraat 1
4651KM Steenberghe nb
0167 - 507 130
a.rijk@gummarus.nl
www.gummarus.nl

Maria Regina
Middenwal 1
4651EB Steenberghe nb
Postbus 115
4650AC Steenberghe nb
0167 - 563 346
mariaregina@lpsnet.nl
www.mariareginaschool.nl

Merijntje
Kloosterstraat 4
4681AT Nieuw-Vossemeer
0167 - 502 694
school@merijntje.nl

OBS De Regenboog
Burg. Mr. H. Popstraat 2
4671ES Dinteloord
0167 - 523 326
info@obsderegenboogdinteloord.nl
www.obsderegenboogdinteloord.nl

Petrus en Paulus
Stoofdijk 1
4671CP Dinteloord
0167 - 528 118
petrusenpaulus@lpsnet.nl
www.petpau.nl

Pius-X
Kapelaan Kockstraat 48
4651XE Steenberghe nb
0167 - 563 634
piusx@lpsnet.nl
www.rkbspiusx.nl

PC Julianaschool
Prinses Irenestraat 3
4793 CW Fijnaart
Tel: 0168 462765
Website: www.julianaschoolfijnaart.nl
email: info@julianaschoolfijnaart.nl

RK Kennedyschool
Prinses Irenestraat 1
4793 CW Fijnaart
Tel: 0168 462329
Website:
www.kennedyschoolfijnaart.nl
e-mail:
directie@kennedyschoolfijnaart.nl

OBS De Springplank
Lijsterstraat 2
4793 GZ Fijnaart
Tel: 0168 463257
Website: www.springplank.net
post@springplank.net

PCBS 't Kompas
De Polderstraat 44
4794 AM Heijningen

Tel: 0168 463380
Website: www.tkompas.net
E-mail: info@cbstkompas.nl

PCBS De Ruigenhil
Prinses Christinastraat 19
4797 HN Willemstad
Tel: 0168 472513
Website: www.ruigenhil.nl
E-mail: info@ruigenhil.nl

CBS Het Bastion
Von Kropffplein 2
4791 HW Klundert
Tel: 0168 404444
Website: www.bastionklundert.nl
Email directie:
info@bastionklundert.nl

OJS De Cocon
't Hooft 1
4791 KB Klundert
Tel: 0168 403779
Website: www.ojsdecocon.nl
E-mail: info@obsdecocon.nl

CBS De Molenvliet
Graaf Florisstraat 1a
4791 CA Klundert
Tel: 0168 402982
Website: www.demolenvliet.nl
info@demolenvliet.nl

De Rietvest
Keenestraat 7
4791 AM Klundert
Tel: 0168 402871
Website: www.derietvest.nl
info@derietvest.nl

SBO Het Palet
Mauritsweg 20
4791 JL Klundert
Tel: 0168 407207
Website: www.paletklundert.nl
info@paletklundert.nl

R.K. Mariaschool
Kloosterlaan 24
4772 RA Langeweg
Tel: 0168 326693
Website:
www.mariaschoollangeweg.nl
info@mariaschoollangeweg.nl

IBS De Klaverhoek
Margrietstraat 28
4782 AH Moerdijk
Tel: 0168 416263
Website: www.ibsdeklaverhoek.nl
E: info@ibsdeklaverhoek.nl

R.K. St. Jozefschool
Bisschop Hopmansstraat 1a
4758 BD Noordhoek
Tel: 0168 403464
Website: www.rkbsjozef.nl
directie@rkbsjozef.nl

R.K. Sint Antoniuschool
Sint Janstraat 7

4758 BH Standdaarbuiten
Tel: 0165 314077
Website: www.bsantoni.nl
bsantoni@bsantoni.nl

PCB De Singel
Singel 1
4797 BJ Willemstad
Tel: 0168 472589
Website: www.singelwillemstad.nl
team@singelwillemstad.nl

OBS Willem de Zwijger
Mr. Jaap Burgerlaan 1
4797 CX Willemstad
Tel: 0168 472736
Website: www.basisschool-willemdezwyger.nl
post@basisschool-willemdezwyger.nl

R.K. basisschool de Arenberg
Zandberg 70
4761 TW Zevenbergen
Tel: 0168 370589
Website: www.arenberg.nl
info@arenberg.nl

De Boemerang
De Meeren 1
4761 SB Zevenbergen
Tel: 0168 323118
Website:
www.basisschooldeboemerang.nl
E: info@basisschooldeboemerang.nl

R.K. basisschool De Neerhof
Neerhofstraat 3
4761 BM Zevenbergen
Tel: 0168 324788
Website: www.neerhofzevenbergen.nl
info@neerhofzevenbergen.nl

De Regenboog
Kristallaan 48
4761 ZD Zevenbergen
Tel: 0168 325997
Website: www.regenboogzvb.nl
info@regenboogzvb.nl

De Toren
Witte Arend 2
4761 JA Zevenbergen
Tel: 0168 324185
Website: www.detoren1.nl
info@detoren1.nl

R.K. basisschool de Hoeksteen
Olavstraat 31
4765 CP Zevenbergschen Hoek
Tel: 0168 452638
Website: www.denhoeksteen.nl
info@denhoeksteen.nl

CBS Zwingelspaan
Tonsedijk 6
4793 SC Zwingelspaan
Tel: 0168 402691
Website: www.cbszwingelspaan.nl
info@cbszwingelspaan.nl

Basisschool 't Bossche Hart

Mgr. Hopmanshof 2, 4744 BX
Bosschenhoofd, tel. (0165) 312756
E-mail: bverhees@hhartschool.nl
website:
<http://hetbosschehart.bhoofd.nl>

R.K. Basisschool De Reuzelaar
Bovendonksestraat 24, 4741 EJ
Hoeven, tel. (0165) 505092
E-mail: reuzelaar@reuzelaar.nl
website: www.reuzelaar.nl

R.K. Basisschool De Lindenlommer
Constantijn Huijgensplein 15, 4741 AZ
Hoeven, tel. (0165) 505086
E-mail: directie@lindenlommer.nl
website: www.lindenlommer.nl

Openbare Basisschool De Linde
Schoolstraat 4, Postbus 62, 4750 AB
Oud Gastel, tel. (0165) 518065
E-mail: obslinde@linde-oudgastel.nl
website: www.lindeoudgastel.nl

R.K. Basisschool St. Bernardus
Monseigneur Meeuwissenstraat 2,
4750 AA Oud Gastel, tel. (0165)
511870.
Email: bsbernardus@bsbernardus.nl
website: www.bsbernardus.nl

R.K. Basisschool St. Joannes
Schoolstraat 2, Postbus 16, 4750 AA
Oud Gastel, tel. (0165) 511695
E-mail: joannes@stjoannesschool.nl
website: www.stjoannesschool.nl

R.K. Basisschool De Bukehof
Olmenstraat 1, 4731 BC Oudenbosch,
tel. (0165) 313240
E-mail: info@bukehof.nl website:
www.bukehof.nl

R.K. Basisschool De Klinkert
Burg. van den Drieslaan 20, 4731 EB
Oudenbosch, tel. (0165) 314257
E-mail: klinkert@bsklinkert.nl website:
www.bsklinkert.nl

R.K. Basisschool Mariaschool
Ringstraat 3, Postbus 80, 4730 AB
Oudenbosch, tel. (0165) 312459
E-mail: mschool@westbrabant.net
website: www.bsmariaschool.nl

Openbare Basisschool De Regenboog
Ruige Hoek 10, 4731 VW Oudenbosch,
tel. (0165) 330170
E-mail: info@obsderegenboog.nl
website: www.obsderegenboog.nl

RK. Basisschool De Schakel
St. Annastraat 28-32, Postbus 55, 4730
AB Oudenbosch, tel. (0165) 312937.
E-mail: deschakel@rkbsdeschakel.nl
website: www.rkbsdeschakel.nl

R.K. Basisschool De Steiger
Havenstraat 2, 4754 BE Stampersgat,
tel. (0165) 518048.

E-mail: info@bsdesteiger.nl website:
www.bsdesteiger.nl

Basisschool Berkenveld
Herelsestraat 110
4726 AH Heerle
0165-301806
berkenveld@kporoosendaal.nl
www.berkenveldkpo.nl

Brede School Zwanehof, De
Vlindertuin
Rector Hellemonstraat 3
4702 RG Roosendaal
0165-522977
De.vlindertuin@kporoosendaal.nl

De Appel (KPO)
Van Goghlaan 9A
4703 JA Roosendaal
0165-571676
De.appel@kporoosendaal.nl
www.deappelkpo.nl

De Baayaert
Braak 1 4724 DS Wouw
0165-303370
info@baayaert.nl
www.baayaert.nl

De Blokwei (KPO)
Boulevard Antverpia 9/A
4703AV Roosendaal
0165 - 540 845
de.blokwei@kporoosendaal.nl
www.deblokweikpo.nl

De Cortendijck
Beryldijk 113
4706DZ Roosendaal
0165 - 543 070
de.cortendijck@kporoosendaal.nl
www.dekortendijckkpo.nl

De Gezellehoek
Rodenbachlaan 31
4707NH Roosendaal
0165 - 540 358
basisschool@gezellehoek.nl
www.gezellehoek.nl

De Heiberg
Enclaveberg 172
4708EC Roosendaal
0165 - 556 091
de.heiberg@kporoosendaal.nl
www.de.heibergkpo.nl

De Klaverweide
Lavadijk 183
4706KZ Roosendaal
0165 - 545 370
klaverweide@kporoosendaal.nl
www.klaverweidekpo.nl

De Klimroos
Platinadijk 25
4706LK Roosendaal
0165 - 534 287
info@deklimroos.nl
www.deklimroos.nl

De Kroevendonk
Langdonk 39
4707TG Roosendaal
0165 - 541 809
directie@kroevendonk.nl
www.kroevendonk.nl

De Linde
Dorpsstraat 71
4709AB Nispen
0165 - 366 503
de.linde@kporoosendaal.nl

De Rietgoor
Heulberg 1
4708HL Roosendaal
0165 - 555 811
info@obsderietgoor.nl
www.obsderietgoor.nl

De Saffier
Diamantdijk 262
4706HM Roosendaal
0165 - 536 235
de.saffier@kporoosendaal.nl
www.desaffierkpo.nl

De Singel
Burg Prinsensingel 87
4701HL Roosendaal
0165 - 536 760
info@obsdesingel.nl
www.obsdesingel.nl

De Stappen
Strijp 27
4724EM Wouw
0165 - 302 226
de.stappen@kporoosendaal.nl
www.destappenkpo.nl

De Watermolen
Pootlaan 84
4707JE Roosendaal
0165 - 541 529
de.watermolen@kporoosendaal.nl
www.dewatermolen.net

De Wingerd
Kersenberg 52
4708KC Roosendaal
0165 - 564 348
info@wingerd.nl

Heilig Hart
Plantagebaan 228
4725AG Wouwse Plantage
0165 - 379 441
h.hart.wouw@kporoosendaal.nl
www.heilighartkpo.nl

Het Talent
Luciadonk 65
4707VK Roosendaal
0165 - 541 894
het.talent@kporoosendaal.nl
www.hettalentkpo.nl

Jeroen Bosch
Kloosterstraat 13

4701KH Roosendaal
0165 - 537 091
j.bosch@kporoosendaal.nl
www.jeroenboschkpo.nl

Joseph
Meidoornlaan 1
4702AZ Roosendaal
0165 - 541 425
joseph@kporoosendaal.nl
www.josephkpo.nl

Lavor
Hoveniersberg 37
4708HD Roosendaal
0165 - 563 205
lavor@kporoosendaal.nl
www.lavoorkpo.nl

't Kwadrant
Morelberg 102
4708NL Roosendaal
0165 - 396 584
directie@lavoorkpo.nl

O.L.V. van Fatima
Doctor Schaepmanlaan 101
4702GW Roosendaal
0165 - 535 114
fatima@kporoosendaal.nl

Openbare Montessorischool ZieZo
't Zand 2
4707VX Roosendaal
0165 - 541 150
ziezo@ombsziezo.nl

St. Theresia
Moerstraatseweg 89
4727SL Moerstraten
0165 - 301 994
st.theresia@kporoosendaal.nl
www.theresiakpo.nl

Vondel (KPO)
Vondellaan 44
4707AG Roosendaal
0165 - 521 732
vondel@kporoosendaal.nl
www.vondelkpo.nl

Vrije School Rudolf Steinerschool
Roosendaal
Melis Stokelaan 42
4707HS Roosendaal
0165 - 560 377
administratie@vrijeschoolroosendaal.nl
www.vrijeschoolroosendaal.nl

St. Martinusschool
Sint Martinusstraat 3 4715 AG
Rucphen
0165 348055
info@martinusrucphen.nl
www.martinusrucphen.nl

Het Palet
De Krijntjes 28 4715 AP Rucphen
0165 341945
info@paletrucphen.nl

www.paletrucphen.nl

St. Martinus
Zoeksestraat 5 4721 Ac Schijf
0165 341636
info@martinussch.nl
www.martinussch.nl

Maria Gorettischool
Pastoor Bastiaansensingel 21 4711 Ec
Sint Willebrord
0165 382037
info@mgoretti.nl
www.mgoretti.nl

Willibrordusschool
Poppestraat 48 4711 EW Sint
Willebrord
0165 350151
directie@wilstw.nl
www.wilstw.nl

Vinkenbos
Hertogstraat 11 4714 BZ Sprundel
0165 383087
info@bsvinkenbos.nl
www.vinkenbos.nl

Mariadonk
Hoefstraat 13 4735 TA Zegge
0165 536702
info@bsmariadonk.nl
www.mariadonk.nl

't carillon
Triangeldeef 21 4876 EG Etten-Leur
076 5016994
info@bscarillon.nl
www.bscarillon.nl

Vincent van Gogh
Sporlaan 108 4872 XS Etten-Leur
076-5012905
info@vvgsschool.nl
www.vvgsschool.nl

Openbare Basisschool De Springplank
Kwartel 1
4872RZ ETTEN-LEUR
076-5040422
www.springplankettenleur.nl
info@springplankettenleur.nl

Openbare Basisschool De Melodie
Tamboerijn 108
4876 BT ETTEN-LEUR
076-5040707
www.obsdemelodie.nl
obsmel@obsdemelodie.nl

Openbare Basisschool De Toverlaars
Slagveld 55
4871 ND ETTEN-LEUR
076-5040287
www.toverlaars.nl
info@toverlaars.nl

Openbare Basisschool De Leest
Gruiterstraat 1 4871 KS Etten-Leur Tel:
076-5012603
www.obsdeleest.nl

info@obsdeleest.nl

De Pontus, locatie Schoenmakershoek
Gruiterstraat 1 (Hoofdgebouw)
4871 KS ETTEN-LEUR
Tel. 076-5012414
f.kleemans@depontus.nl
www.bsdepontus.nl

De Hasselbraam, locatie Beukenlaan
Beukenlaan 45 (Hoofdgebouw)
4871 VG ETTEN-LEUR
Tel. 076-5013627
info@hasselbraam.com
www.hasselbraam.eu

De Vier Heemskinderen
Banakkerstraat 39
4873 AL ETTEN-LEUR
Tel. 076-5012570
bs4hk@4hk.nl
www.4hk.nl

De Hofstee
Lage Neerstraat 74
4872 NB ETTEN-LEUR
Tel. 076-5035581
info@bshofstee.nl
www.rkbsdehofstee.nladressen

't Kofschip
Slagveld 55
4871 ND Etten-Leur
076-5011025
www.wiltzangh.nl
wiltzangh@wiltzangh.nl

De Klankhof
Hobodreef 1
4876XB ETTEN-LEUR
076-5034880
www.deklankhof.nl
info@deklankhof.nl

De Elsenhof
van den Elsenplein 17
4845 EB Wagenberg
t. 076 – 5938130
e. elsenhof@westbrabant.net
i. www.elsenhof.nl

De Lage Weid
Julianastraat 1
4920 AB Made
t. 0162 – 683466
e. lweide@delageweide.nl
i. www.delageweide.nl

De Schittering
Burg. Godwaldtstraat 2/4
4927 BB Hooge Zwaluwe
t. 0168 – 482371
e. info@bsdeschittering.nl
i. www.bsdeschittering.nl

De Stuifhoek
Norbartstraat 55
4921 EB Made
t. 0162 – 670145
e. info@stuifhoek.nl
i. www.stuifhoek.nl

De Windhoek
Abtslaan 15
4844 SL Terheijden
Postbus 80
4844 ZH Terheijden
t. 076 – 5938218
e. info@obsdewindhoek.nl
i. www.obsdewindhoek.nl

De Zeggewijzer
Biezelaar 59
4844 RD Terheijden
t. 076 – 5938135
e. info@zeggewijzer.nl
i. www.zeggewijzer.nl

Den Duin
Fazantenlaan 42
4921 VC Made
Postbus 89
4920 AB Made
t. 0162 – 670135 e. info@denduin.nl
i. www.denduin.nl

Willibrordus
Past. Van Hooijdonklaan 2
4926 CH Lage Zwaluwe
t. 0168 – 482994
e. info@willibrorduslagezwaluwe.nl
i. www.willibrorduslagezwaluwe.nl

De Zonzeel
Oranjeplein 7
4844 CV Terheijden
t. 076 – 5938126
e. info@zonzeel.nl
i. www.zonzeel.nl

Bron, de
Adres: Bekestein 50 3343 CB Hendrik-
Ido-Ambacht
T: 078 6840336
E: info@obsdebron.nl
I : www.obsdebron.nl

Dukdalf, de.
Adres: Jan Wissenslaan 9 3341 GG
Hendrik-Ido-Ambacht
T: 078 6814418
E: info@obsdedukdalf.nl
I : www.obsdedukdalf.nl

Kennedy, John F.
Adres: Druivengaarde 5 3344 PK
Hendrik-Ido-Ambacht
T: 078-6812007
E: jfkvolg@xs4all.nl
I : www.johnfkennedybasisschool.nl

Meander, de Locatie Bekestein
Adres: Bekestein 54 3343 CB Hendrik-
Ido-Ambacht
T: 078 6817505
E: info@cbsmeander.nl
I : www.cbsmeander.nl

Waterlelie, de
Adres: Druivengaarde 11 3344 PK
Hendrik-Ido-Ambacht

T: 078 6822252
E: info@obswaterlelie.nl
I : www.obswaterlelie.nl

Wilhelmina School, Koningin
Adres: Druivengarde 7 3344 PK
Hendrik-Ido-Ambacht
T: 078 6818042
E: algemeen@kws-hia.nl
I : www.kws-hia.nl

Willem de Derde, Stadhouderschool
Adres: Sandelingenstraat 17 3342 BL
Hendrik-Ido-Ambacht
T: 078 6816399
E: algemeen@stadhouderwillem3school.nl
I : www.stadhouderwillem3school.nl

Zwijger, Willem de Hoofdlocatie Graaf
Willemln.
Adres: Graaf Willemlaan 20 3341 CE
Hendrik-Ido-Ambacht
T: 078 6816529
E: algemeen@willemdewijgerschool.nl

De Bosweide
Grevelingenhof 1,
2987 EB Ridderkerk
telefoon: 0180 – 417728
Karin.vanderHoek@3primair.nl
I : www.bosweide.nl

De Fontein
Scheldeplein 4,
2987 EL Ridderkerk
telefoon: 0180 – 411989
alg@fonteinbolnes.nl

De Reijer
Prins Bernhardstraat 14,
2983 SM Ridderkerk
telefoon: 0180 – 412503
algemeen@dereijer.nl
I : www.dereijer.nl

De Regenboog
Reijerweg 60,
2983 AT Ridderkerk
telefoon: 0180 – 486111
info@regenboogridderkerk.nl
I : www.regenboogridderkerk.nl

De Driemaster
Randweg 3,
2983 AL Ridderkerk
telefoon: 0180 – 411500
gbsdedriemaster@gpown.nl
I : www.de3master.nl

De Piramide
Burgemeester de Zeeuwstraat 294,
2981 AJ Ridderkerk
telefoon: 0180 – 499010
directie@obsdepiramide.nl
I : www.obsdepiramide.nl

De Klimop (dislocatie)
G.Alewijnzstraat 48

2988 XD Ridderkerk
tel: 0180-420598
info_klimop@pcpobr.nl
I : www.klimopridderkerk.nl

Dr. Schaepman
Hovysstraat 60,
2982 PE Ridderkerk
telefoon: 0180 – 428213
e.harreman@rvko.nl en
s.reitsma@rvko.nl

Ds. G.H. Kerstenschool
M. van Comenestraat 2,
2982 PH Ridderkerk
telefoon: 0180 – 428862
algemeen@dsghkerstenschool.nl

Rehobothschool
Verlengde Kerkweg 2,
2985 AZ Ridderkerk
telefoon: 0180 – 423525
admin@rehobothschool-ridderkerk.nl
I : <http://www.rehobothschool-ridderkerk.nl/>

De Noord
Bilderdijklaan 2a,
2985 XB Ridderkerk
telefoon: 0180 – 422567
directie@obsdenoord.nl
I : www.obsdenoord.nl

De Wingerd
Da Costalaan 1,
2985 BC Ridderkerk
telefoon: 0180 – 422576
info_wingerd@pcpobr.nl
I : www.wingerd.net

De Botter
Voorn 11,
2986 JA Ridderkerk,
telefoon: 0180 – 426731
admin@debotter.nl
I : www.debotter.nl

Ds. G.H. Kerstenschool (locatie
Ursinus)
Karper 1–2,
2986 JA Ridderkerk
telefoon: 0180 – 424953
algemeen@ursinusschool.nl

Rehobothschool locatie De Ark
Voorn 9,
2986 JA Ridderkerk
telefoon: 0180 – 421426
admin@rehobothschool-ridderkerk.nl
I : <http://home.tiscali.nl/rehoboth/>

De Bongerd
Patrijs 28-29,
2986 CA Ridderkerk
telefoon: 0180 – 425857
info_bongerd@pcpobr.nl

De Burcht
Mozartstraat 180a,
2983 AK Ridderkerk

telefoon: 0180 – 415792
info@burcht-ridderkerk.nl
Website: www.burcht-ridderkerk.nl

Openbare basisschool De Boemerang,
Kreekstraat 1, 3293 AB Mookhoek
telefoon: 078-6731249
e-mail: obsdeboemerang@upcmail.nl

Christelijke basisschool Het Spui
Spui 36, 3291 EV Strijen
telefoon: 078-6742624
e-mail: hetspui@csgdewaard.nl
website: hetspui.csgdewaard.nl

Christelijke basisschool De Weele
Leeuwerikstraat 5, 3291 XJ Strijen
telefoon: 078-6742496
e-mail: deweele@csgdewaard.nl
website: deweele.csgdewaard.nl

Openbare basisschool De
Meerwaarde,
Diepenhorstweg 1a, 3291 GJ Strijen
telefoon: 078-6742344
e-mail: info@obsdemeerwaarde.nl
website: www.obsdemeerwaarde.nl

Openbare basisschool De
Hooistoof, 1,3292 AD Strijensas
telefoon: 078-6741414.
e-mail: info@hooistoof.nl
website: www.hooistoof.nl

Kenniscentrum Het Pluspunt,
Jan Lievenslaan 1, 3262 ND Oud-
Beijerland, tel. 0186-615403
info@pluspunthw.nl,
www.pluspunthw.nl.

Willem Alexanderschool,
Jordaensdreef 1, 3260 AH Oud-
Beijerland
tel. 0186-612578
willemalexander.csgdewaard.nl,
e-mail:
willemalexander@csgdewaard.nl.

De Ark,
Graaf van Egmondstraat 79,
3260 AB Oud-Beijerland, tel. 0186-
612276
deark.csgdewaard.nl, e-mail:
arkobl@csgdewaard.nl.

De Bliken
Klaverbladstraat 1, 3286 VR Klaaswaal
0186 579220
info@bliken.nl
www.bliken.nl

Groen van Prinsterer
Kreupelweg 4, 3286 BC Klaaswaal
0186 573594
info@groenvanprinstererklaaswaal.nl

De Vliet
Berkenlaan 16, 3286 XC Klaaswaal
0186 572419
devliet@csgdewaard.nl

devliet.csgdewaard.nl

De Bron
Roerdompsingel 2, 3281 JH
Numansdorp
0186 652736
debron@csgdewaard.nl
debron.csgdewaard.nl

De dubbeldekker
Buttervliet 2, 3281 LK Numansdorp
0186 681363
info@obsdedubbeldekker.nl
www.obsdedubbeldekker.nl

De Takkenbosse
Roerdompsingel 6 3281 JH
Numansdorp
0186 652355
school@detakkenbosse.nl
www.takkenbosse.nl

OBS Het Anker
Heyne van Altenastraat 2
3274 CD HEINENOORD
tel. 0186 - 602 255
E-mail: info@obs-hetanker.nl
Website: www.obs-hetanker.nl

OBS De Boomgaard
E. van Loonstraat 19
3271 BB MIJNSHEERENLAND
tel. 0186 - 602 760
E-mail: school@obsdeboomgaard.nl
Website: www.obsdeboomgaard.nl

OBS Burg. van Bommelschool
Van Galenstraat 9
3274 LV HEINENOORD (Blaakse Dijk)
tel. 0186 - 603 130
E-mail: info@bommelschool.nl
Website: www.bommelschool.nl

OBS Het Driespan
Singel 3
3297 BS PUTTERSHOEK
tel. 078 - 676 38 07
E-mail: driespan@xs4all.nl
Website: www.obs-driespan.nl

OBS De Pijler
Fazant 1 en 5
3299 BS MAASDAM
tel. 078 - 676 14 45
Website: www.basissschooldepijler.nl
info@basissschooldepijler.nl

OBS De Vlashoek
Van Koetsveldlaan 19
3273 AL WESTMAAS
tel. 0186 - 571 236
E-mail: info@vlashoek.nl
Website: www.vlashoek.nl

OBS De Schelf
Vlasstraat 3
3295 TM 'S-GRAVENDEEL
tel. 078 - 673 18 13
E-mail: info@deschelf.nl
Website: www.deschelf.nl

OBS Julianaschool
Zweedsestraat 11b
3295 EK 'S-GRAVENDEEL
tel. 078 - 673 4326
E-mail: info@obsjuliana.nl
Website: www.obsjuliana.nl

CBS De Molenwiek
Molenweg 1a
3271 AM MIJNSHEERENLAND
tel. 0186 - 601 598
E-mail: molenwiek@csgdewaard.nl
Website: www.demolenwiek.csgdewaard.nl

CBS De Regenboog
Heyne van Altenastraat 4
3274 CD HEINENOORD
tel. 0186 - 601 983
E-mail: regenbooghn@csgdewaard.nl
Website: www.deregenbooghn.csgdewaard.nl

CBS Rehobothschool
Van der Doeslaan 10
3299 BR MAASDAM
tel. 078 - 676 17 58
info@rehobothschoolmaasdam.nl

CBS De Schelp
Wilgenlaan 16
3297 ZG PUTTERSHOEK
tel. 078 - 676 16 61
E-mail: deschelp@csgdewaard.nl
Website: www.deschelp.csgdewaard.nl

CBS De Weerklank
Mastland 2
3273 AN WESTMAAS
tel. 0186 - 571 416
E-mail: deweerklank@csgdewaard.nl
Website: www.deweerklank.csgdewaard.nl

CBS De Bouwsteen
Postbus 5256
3295 ZK 'S-GRAVENDEEL
tel. 078 - 673 32 60
E-mail: debouwsteen@csgdewaard.nl
Website: www.debouwsteen.csgdewaard.nl

Speciaal onderwijs De Ark
Graaf van Egmondstraat 79
Postbus 1097
3260 AB OUD-BEIJERLAND
Tel. 0186 - 612 276
E-mail: arkobl@csgdewaard.nl
Website: www.deark.csgdewaard.nl

Koningin Julianaschool
Sportlaan 10 2995 VN Heerjansdam
078 6774375
info@kjs-heerjansdam.nl
www.kjs-heerjansdam.nl

Rank, de
Adres: Sportlaan 14 2995 VN
Heerjansdam
T: 078 6771591

E: directie@rank-heerjansdam.nl
I : www.rank-heerjansdam.nl

Accoord, Het
Adres: Hoenderskade 2 3332 KW
Zwijndrecht
T: 078 6123128
E: info@accoord-zwijndrecht.nl
I : www.accoord-zwijndrecht.nl

Bron, de
Adres: Uilenvliet 41 3333 BS
Zwijndrecht
T: 078 6129737
E: info@bron-zwijndrecht.nl
I : www.bron-zwijndrecht.nl

Brug, de
Adres: Laan van Nederhoven 23 3334
BN Zwijndrecht
T: 078 6101546
E: info@brug-zwijndrecht.nl
I : www.brug-zwijndrecht.nl

Develhoek, de
Adres: Beethovenlaan 97 3335 BE
Zwijndrecht
T: 078 6102464
E: info@develhoek.nl
I : www.develhoek.nl

Impuls, de
Adres: Talmaplantsoen 1 3332 CR
Zwijndrecht
T: 078 6120921
E: info@impuls-zwijndrecht.nl
I : www.impuls-zwijndrecht.nl

Julianaschool
Adres: Juliana van Stolbergstraat 30
3331 BJ Zwijndrecht
T: 078 6123706
E: info@julianaschool-zwijndrecht.nl
I : www.julianaschool-zwijndrecht.nl

Kim, de
Adres: Roerdompstraat 5 3334 AG
Zwijndrecht
T: 078 6127085
E: info@kim-zwijndrecht.nl
I : www.kim-zwijndrecht.nl

Lindestein
Adres: Buizerdstraat 8 3334 SB
Zwijndrecht
T: 078-6129221
E: jfk@skoba.nl
I : www.lindestein.nl

Margrietschool
Adres: H. Lipperheyststraat 1 3331 EM
Zwijndrecht
T: 078 6128839
E: info@margrietschool-zwijndrecht.nl
I : www.margrietschool-zwijndrecht.nl

Notenbalk, De
Adres: Bazuinstraat 26 3335 DD
Zwijndrecht
T: 078 6101329
E: info@notenbalk-zwijndrecht.nl

I : www.notenbalk-zwijndrecht.nl

Tandem, de Hoofdlocatie Van
Karnebeekpad
Adres: Van Karnebeekpad 6 3332 CS
Zwijndrecht
T: 078 6121760
E: tandem@obsdetandem.nl
I : www.obsdetandem.nl

Toermalijn, De
Lokatie Schaeplanlaan
Adres: Schaeplanlaan 23 3332 HW
Zwijndrecht
T: 078 6122323
E: friekolen@kbstoermalijn.nl
I : www.kbstoermalijn.nl

Toermalijn, De
Lokatie: Emmastraat
Adres: Emmastraat 9 3331 XA
Zwijndrecht
T: 078 6127535
E: friekolen@kbstoermalijn.nl
I : www.kbstoermalijn.nl

Twee Wieken, de Hoofdlocatie
Duivenvoorde
Adres: Duivenvoorde 2-4 3334 EH
Zwijndrecht
T: 078 6123226
E: duivenvoorde@detweewieken.nl
I : www.detweewieken.nl

Twee Wieken, de Locatie
Roerdompstr.
Adres: Roerdompstraat 3 3334 AG
Zwijndrecht
T: 078 6129029
E: info@detweewieken.nl
I : www.detweewieken.nl

Wegwijzer, de Hoofdlocatie (Groep 1-5)
Adres: Hoofdland 2 3332 RG
Zwijndrecht
T: 078 6129393
E: directie@gbsdewegwijzer.nl
I : www.gbsdewegwijzer.nl

Wegwijzer, de Locatie Gebouw "de
Toorts"(Groep 6-8)
Dislocatie
Adres: Rembrandtstraat 62 3331 CR
Zwijndrecht
T: 078 6195226
E: directie@gbsdewegwijzer.nl
I : www.gbsdewegwijzer.nl

Albatros, de
Adres: Douwe Aukesstraat 1 3317 AM
Dordrecht
T: 078 6185045
E: de.albatros@worldonline.nl
I : www.wereldschooldealbatros.nl

Bavinck, Dr. H. Hoofdlocatie Singel
Adres: Singel 141 3311 PE Dordrecht
T: 078 8905500
bavinck@hadrieo.nl
I : www.hbavinckschool.nl

Beatrix
Adres: Van Schendelstraat 24 3319 RN
Dordrecht
T: 078 6161358
E: directie@beatrixschool.nl
I : www.beatrixschool.nl

Bernhard, Prins
Adres: Willaertstraat 2 3314 WZ
Dordrecht
T: 078 8905525
prinsbernardschool@hadrieo.nl
I : www.prinsbernardschooldordrecht.nl

Bever, de Hoofdlocatie C. Mendesring
Adres: Chico Mendesring 188 3315 MB
Dordrecht
T: 078 6213088
E: bever-chm@zonnet.nl
I : www.obsdebever.nl

Bever, de Locatie Mahonie
Dependance
Adres: Mahonie 20 3315 MC
Dordrecht
T: 078 6309464
E: bever-mah@zonnet.nl
I : www.obsdebever.nl

Bogerman, Dominee Johannes
Adres: Maria Montessorilaan 1 3312 KJ
Dordrecht
T: 078 6141791
E: directie@bogermanschooldordrecht.nl
I : www.bogermanschooldordrecht.nl

Don Bosco
Adres: Nolensweg 2 3317 LE Dordrecht
T: 078 6172234
E: Richard.Lentze@skoba.nl
I : www.bsdonbosco.nl

Dordtse Vrije School
Adres: Dubbelmondestraat 1 3312 NB
Dordrecht
T: 078 6140106
E: dvschool@xs4all.nl

Driehoek, de Hoofdlocatie Driehoek
Adres: Driehoek 40-41 3328 KG
Dordrecht
T: 078 6173613
E: dedriehoek@ojsdriedriehoek.nl
I : www.ojsdriedriehoek.nl

Driehoek, de Locatie Grote Hondring
Adres: Grote Hondring 20 3328 HH
Dordrecht
T: 078 6172065
info@driehoek.opod.nl
I : www.ojsdriedriehoek.nl

Dubbeldam Hoofdlocatie Eikenln.
Adres: Eikenlaan 25 3319 SC Dordrecht
T: 078 6160151
E: dvisser@obsdubbeldam.nl
I : www.obsdubbeldam.nl

Griffioen, de Hoofdlocatie R. Kiplingerf
Adres: Rudyard Kiplingerf 123 3315 AE
Dordrecht
T: 078 6164202
obsdegriffioen@gmail.com
I : www.obsdegriffioen.nl

Groote, Geert
Adres: Van den Broekerf 7 3315 SB
Dordrecht
T: 078 6166330
info@geertgroote.nl

Horizon, de
Adres: Singel 441 3311 HH Dordrecht
T: 078 8905550
horizon@hadrieo.nl
I : www.dehorizon.net

Johan Friso Hoofdlocatie C.
Mendesring 196
Adres: Chico Mendesring 196 3315 MB
Dordrecht
T: 078 6213144
E: info@johanfriso.nl
I : www.johanfriso.nl

Juliana
Adres: Goudenregenstraat 65 3319 TB
Dordrecht
T: 078 6160013
directie@juliana-school.nl

Juliana, Prinses
Adres: Prinses Julianaweg 2 3314 KT
Dordrecht
T: 078 8905575
juliana@hadrieo.nl
I : www.nldata.nl/prinsesjulianaschool/

Keerkring, de
Adres: Ockenburg 44 3328 EG
Dordrecht
T: 078 6170123
E: keerkring@zonnet.nl
I : www.keerkring.org

Kennedy, John F. Hoofdlocatie Bosstr.
Adres: Bosstraat 1 3317 KM Dordrecht
T: 078 6176070
I : www.kennedyschool.nl
bosstraat@kennedy.opod.nl

Kennedy, John F. Locatie
Eddingtonweg
Adres: Eddingtonweg 3 3318 BE
Dordrecht
T: 078 6188623
eddingonweg@kennedy.opod.nl
I : www.kennedyschool.nl

Kennedy, John F. Locatie Zuidendijk
Adres: Zuidendijk 363a 3317 NR
Dordrecht
T: 078 6185570
I : www.kennedyschool.nl
zuidendijk@kennedy.opod.nl

Kristal, het Hoofdlocatie Heimerstein

Adres: Heimerstein 36 3328 ME
Dordrecht
T: 078-8905675
I : www.cbshetkristal.nl
kristal@hadrieo.nl

Mariaschool
Adres: Doelstraat 13 3311 XD
Dordrecht
T: 078 6142561
mariaschool@skoba.nl
I : www.mariaschooldordrecht.nl

Meander, de Hoofdlocatie Patersweg
Adres: Patersweg 1 3314 HT Dordrecht
T: 078 6137688
meander@hadrieo.nl
I : www.demeander-dordrecht.nl

Meander, de Locatie D. Aukesstr.
Adres: Douwe Aukesstraat 3 3317 AM
Dordrecht
T: 078 6184863
meander@hadrieo.nl
I : www.demeander-dordrecht.nl

Meridiaan, de
Adres: Kinkelenburg 19 3328 AE
Dordrecht
T: 078 6179547
E: info@demeridiaan.nl
I : www.demeridiaan.nl

Mondriaan
Adres: Bosboom Toussaintstraat 62
3314 GE Dordrecht
T: 078 6130936
info@mondriaan.opod.nl
I : www.obsmondriaan.nl

Montessorischool
Adres: Troelstraweg 127 3317 TD
Dordrecht
T: 078 6173806
I : www.montessorischooldordrecht.nl
mkc@opod.nl

Mühling
Adres: Vrieseweg 92 3311 NZ
Dordrecht
T: 078 6135064
E: deschoolmuhring@planet.nl
I : www.deschoolmuhring.nl

Noordhove Hoofdlocatie Oranje
Vrijstaapl.
Adres: Oranje Vrijstaatsplein 2 3312 EP
Dordrecht
T: 078 6136534
noordhove@basisschoolnoordhove.nl
I : www.basisschoolnoordhove.nl

Oranje Nassauschool
Adres: Selma Lagerlöferf 164 3315 AT
Dordrecht
T: 078 6162904
E: directie@oranjennassauschool.nl
I : www.oranjennassauschool.nl

Polyander, Dominee J.

Adres: Atmosfeerstraat 34-36 3328 GD
Dordrecht
T: 078 6181637
E: directie@polyanderschool.nl
I : www.polyanderschool.nl

Regenboog, de Locatie Volkerakweg
Adres: Volkerakweg 60 3313 BN
Dordrecht
T: 078 8905725
regenboog.vo@hadrieo.nl
I : www.regenboogdordrecht.nl

Regenboog, den Hoofdlocatie
Noordendijk
Adres: Noordendijk 264 3312 AM
Dordrecht
T: 078 8905625
regenboog.no@hadrieo.nl
I : www.regenboogdordrecht.nl

Repelaar, de Hoofdlocatie
Standhasenstr.
Adres: Standhasenstraat 47 3312 LN
Dordrecht
T: 078 8905650
repelaar.stan@hadrieo.nl
I : www.repelaar.nl

Repelaar, de Locatie Eddingtonweg
Adres: Eddingtonweg 9 3318 BE
Dordrecht
T: 078 8905750
repelaar.ed@hadrieo.nl
I : www.repelaar.nl

Satelliet, de
Adres: Schuilenburg 16 3328 CH
Dordrecht
T: 078 6178168
lenneke.van.genderen@skoba.nl
I : www.kbsdesatelliet.nl

Staten
Adres: Hofstraat 5 3311 XH Dordrecht
T: 078 6137397
info@statenschool.opod.nl
I : www.statenschool.nl

Sterrekijker, de
Adres: Boogschutter 71-72 3328 KC
Dordrecht
T: 078 8905800
sterrekijker@hadrieo.nl
I : www.sterrekijker.nl

Vest
Adres: Vest 90 3311 TX Dordrecht
T: 078 6390120
administratie@schoolvest.nl
I : www.schoolvest.nl

Wantij Hoofdlocatie Maasstr.
Adres: Maasstraat 204 3313 GL
Dordrecht
T: 078 6137008
info@wantijschool.opod.nl
I : www.wantijschool.nl

Weizigt

Adres: Johan Willem Frisostraat 39
3314 JN Dordrecht
T: 078 6143906
info@weizigt.opod.nl
I : www.weizigtschool.nl

Zwanejong, het
Adres: Geldelozepad 46 3311 WE
Dordrecht
T: 078 6390280
E: zwane.jong@lovk.nl
I : www.lovk.nl

Omnis school Franck van Borssele
Kalostraat 2
4454 BH Borssele
tel. nr. 0113 - 354110
e-mail:
franckvanborssele@omnisscholen.nl

Omnis school de Reiger
Mr. Dr. Meslaan 6
4451 AK Heinkenszand
tel. nr. 0113-568110
e-mail: reiger@omnisscholen.nl

Omnis school de Poel
v.d. Plasschestraat 10
4444 AG 's-Heer Abtskerke
tel. nr. 0113 - 316110
e-mail: poel@omnisscholen.nl

Omnis school 't Opstapje
Van Tilburghstraat 41
4438 AJ Driewegen
tel. 0113 - 653010
e-mail: opstapje@omnisscholen.nl

Omnis school de Linden
Egelantierstraat 5
4431 EP 's-Gravenpolder
tel. nr. 0113 - 316010
e-mail: linden@omnisscholen.nl

Omnis school de Meidoorn
Diaconielaan 6
4443 AP Nisse
tel. 0113 - 644110
e-mail: meidoorn@omnisscholen.nl

Omnis school de Schakel
Vanderbijlparkstraat 3
4436 AC Oudelande
tel. nr. 0113 - 544110
e-mail: schakel@omnisscholen.nl

Omnis school de Octopus
Hertenweg 4
4455 TL Nieuwdorp
tel. nr. 0113 - 670110
e-mail: octopus@omnisscholen.nl

Prof. dr. Kohnstamm
Reigerstraat 1
4461 RE Goes
tel. (0113) 21 45 68
info@kohnstammschoolgoes.nl

'De Zuidwesthoek'
Elvis Presleylaan 107
4462 LB Goes

tel. (0113) 27 02 07
info@zuidwesthoek-goes.nl

Schengehof
Slotstraat 3
4458 BJ 's-Heer Arendskerke
tel. (0113) 56 19 35
info@schengehof.nl

De Kloetingseschool
Groenedaal 1
4481 BK Kloetinge
tel. (0113) 21 45 19
info@kloetingseschool.nl

'De Kattenschulp'
Van Heenvlietstraat 12
4474 AT Kattendijke
tel. (0113) 62 16 45
info@kattenschulp.nl

Stamperius
I.G.J. van den Boschstraat 2
4475 AL Wilhelminadorp
tel. (0113) 21 45 21
info@stamperiusschool.nl

De Achthoek
Gardenierhof 31
4471 CM Wolphaartsdijk
tel. (0113) 58 15 30
info@deachthoek.nl

'De Tweemaster'
Kuyperlaan 29
4463 SH Goes
tel. (0113) 21 30 50
info@tweemaster-goes.nl

Montessorischool 'De Basis'
Framboezestraat 29
4462 EK Goes
tel. (0113) 21 67 07
debasis@zeelandnet.nl

Prinses Beatrix
Elvis Presleylaan 103
4462 LB Goes
tel. (0113) 27 02 45
beatrix@beatrixschoolgoes.nl

Prinses Ireneschool
Kamperfoeliestraat 63
4461 NK Goes
tel. (0113) 27 04 93
directie@ireneschoolgoes.nl

't Noorderlicht'
De Spinne 70
Goes
tel. (0113) 27 07 90
pcbs@tnoorderlichtgoes.nl

De Poeljeugd
Plein 15
4472 AT 's-Heer Hendrikskinderen
tel. (0113) 27 04 91
admin@depoeljeugd.nl

Ichthus
Gardenierhof 19A

4471 CN Wolphaartsdijk
tel: (0113) 58 60 48
cbs@ichthuswolphaartsdijk.nl

Bisschop Ernst
Bergweg 43
4461 LX Goes
tel. (0113) 27 04 82
bisschopernst@prisma-scholen.nl

Holtkampschool
Joseph Lunsiaan 5
4463 CV Goes
tel. (0113) 27 05 87
www.prisma-scholen.nl

management@prisma-scholen.nl
Koelman
Merellaan 1
4461 RH Goes
tel. (0113) 22 80 57
info@koelmanschoolgoes.nl

Johannes Calvijn
Gardenierhof 31
4471 CN Wolphaartsdijk
tel. (0113) 58 11 24
info@johcalvijschool-wdijk.nl

Gbs De Wingerd
Noordhoeklaan 88
4464 BB Goes
tel. (0113) 22 79 21
gbsdewingerd@gpown.nl

Brede school 't Vogelnest
Hengstdijkse Kerkstraat 15a
4585 AA Hengstdijk
tel. 0114-681792
e-mail tvogelnest@leertij.nl

De Ark
Tabakstraat 24
4561 HW Hulst
tel. 0114-314079
e-mail deark@leertij.nl

De Reynaert
Sportlaan 18
4561 KZ Hulst
tel. 0114-319130
e-mail dereynaert@leertij.nl

De Schakel
Populierenstraat 39
4581 BR Vogelwaarde
tel. 0114-672392
e-mail deschakel@leertij.nl

Heidepoort
Margrietstraat 2
4566 AN Heikant
tel. 0114-311719
e-mail heidepoort@leertij.nl

Inghelosenberghe
Wilhelminastraat 48
4564 AE Sint Jansteen
tel. 0114-314380
e-mail inghelosenberghe@leertij.nl

Moerschans
Liniestraat 98-100
4561 ZX Hulst
tel. 0114-370083
e-mail moerschans@skohulst.nl

Nobelhorst
Vondelstraat 1
4561 LN Hulst
tel. 0114-370537
e-mail nobelhorst@skohulst.nl

De Oostvogel
Pastoor Willemsstraat 15
4586 AJ Lamswaarde
tel. 0114-690492
e-mail oostvogel@leertij.nl

Sandeschool
Pastoor Smuldersstraat 1
4587 AG Kloosterzande
tel. 0114-681772
e-mail sandeschool@leertij.nl

St. Bernardus
Koningin Julianastraat 41
4567 CA Clinge
tel. 0114-370200
e-mail bsclinge@leertij.nl

St. Jozef
Cuwaertstraat 2
4568 BH Nieuw-Namen
tel. 0114-345430
e-mail stjozef-nn@leertij.nl

St. Willibrordus
Princebolwerk 2
4561 EN Hulst
tel. 0114-370541
e-mail willibrordus@skohulst.nl

Ter Doest
Jacintastraat 1
4569 AP Graauw
tel. 0114-635675
e-mail terdoest@leertij.nl

Ter Duinen
Oosthof 1
4587 EP Kloosterzande
tel. 0114-684878
e-mail terduinen@leertij.nl

Tervliet
Notendijk 19
4583 SV Terhole
tel. 0114-370437
e-mail tervliet@leertij.nl

obs De Moolhoek
Lange Meet 1
Kapelle
T : 0113 – 342196
school@moolhoek.nl

christelijke basisschool 't honk
vd biltlaan 19a
4420 AC Kapelle
0113-330262
[directie\(at\)hethonk.nl](mailto:directie(at)hethonk.nl)

christelijke basisschool de hoeksteen
bierweg 1a
4424 EL Wemeldinge
0113-626127
[directie \(at\) hoeksteen-wemeldinge.nl](mailto:directie(at)hoeksteen-wemeldinge.nl)

Christelijke basisschool de Linge
Noordstraat 5
4421 JS Biezeling
0113-343368
[directie \(at\) cbsdelinge.nl](mailto:directie(at)cbsdelinge.nl)

Juliana van stolbergschool
Bezoekadres: kerkplein 15, 4421AA
Kapelle
0113-342494
info@stolbergschool.nl

OBS De Tunnel
Boomweidelaan 44
4423 AP Schore
0113-330304
school@obsdetunnel.nl

OBS Wemeldinge
Sporlaan 9
4424 CJ Wemeldinge
0113-621626
school@obswemeldinge.nl
Obs 't vierschep, Arнемuiden
Oostgat 15-17, 4341 LE Arнемuiden
0118-602857
vierschep@archipelscholen.nl

Obs De Uilenburch
Nederstraat 37, 4332 AX Middelburg
0118-650420
uilenburch@archipelscholen.nl

Obs De Vossenburch
Hooge Meestraat 4, 4337 VM
Middelburg
Postbus 7077, 4330 GB Middelburg
0118-627620
vossenburch@archipelscholen.nl

Obs De Bijenburch
Beneluxlaan 14, 4334 GJ Middelburg
0118-613871
bijenburch@archipelscholen.nl

Obs De Dolfijnenburch
Gen. Hakewill Smithlaan 15, 4333 BW
Middelburg
0118-650408
dolfijnenburch@archipelscholen.nl

De Lonneboot,
Van Akenstraat 1, 4339 BR Nieuw- en
Sint Joosland
0118-601477
lonneboot@archipelscholen.nl

Obs De Leeuwenburch
Baljuwlaan 4, 4336 GL Middelburg
0118-611633
leeuwenburch@archipelscholen.nl

Obs De Beverburch
Keetenstraat 4

4335 TH Middelburg
0118-614517
beverburch@archipelscholen.nl

cbs cypressenhof,
Rentmeesterlaan 245, 4336 EL
Middelburg
0118-650305
info@vco-cypressenhof.nl

Herman faukeliusschool
Kuipers rietbergkwartier 33, 4333 EK
Middelburg
0118-614448
info@hfschool.nl

Cbs acaciahof
Gen. Hakewill smithlaan 9, 4333 BW
Middelburg
0118-650655
info@vco-acaciahof.nl

Cbs palmenhof, sint laurens
Noordweg 442, 4333 KL Middelburg
0118-650202
info@vco-palmenhof.nl

Regenboogschool,
Gen. Hakewill smithlaan 3, 4333 BW
Middelburg
0118-629341
gbsregenboog@xs4all.nl

Cbs wilgenhof,
Torenhofstraat 4, 4337 JV Middelburg
0118-650245
info@vco-wilgenhof.nl

Franciscusschool
Westmede 71, 4337 AL Middelburg
0118-650456
franciscus@prisma-scholen.nl

Cbs acaciahof
Zuidsingel 128, 4331 RW Middelburg
0118-650656
info@vco-acaciahof.nl

Cbs cederhof
Mosselkreekstraat 1, 4335 TG
Middelburg
0118-650251
m.vandevelde@vco-cederhof.nl

Cbs oleanderhof
Pereboomweide 1, 4341 LV Arнемuiden
0118-606081
info@vco-oleanderhof.nl

Petrus immensschool
Schoutstraat 5, 4336 HN Middelburg
0118-611270
info@petrusimmensschool.nl

Joos van larenschool, Arнемuiden
Clasinastraat 3, 4341 ER Arнемuiden
0118-601986
directie@joosvanlarenschool.nl

Alg. basisschool
Zuidsingel 17, 4331 RR Middelburg

0118-613508
info@absmiddelburg.nl

Vrije school zeeland
W. Arondeusstraat 59, 4333 DD
Middelburg
0118-612102
info@vsz.nl

O.B.S. Het Stelleplankier
Hovenierstraat 1
4486 CK Colijnsplaat
info@stelleplankier.nl

Christelijke Basisschool De Dubbele
Punt
Barkey Wolfstraat 18
4494 NP Geersdijk
Telefoon: (0113) 306 094
dubbelepunt@primas-scholengroep.nl

De Kamperschouw
Nieuwstraat 32
4493BD Kamperland
tel. 0113 37 61 16
email. kamperschouw@primas-scholengroep.nl

O.B.S. Prinses Margriet
Christinastraat 1
4485 AR Kats
info@margrietschool-kats.nl

O.B.S. De Zuidvliet
Wilhelminastraat 2a
4484 AG Kortgene
info@dezuidvliet.nl

O.B.S. De Vliete
Julianastraat 30
4491 GB Wissenkerke
info@devliete.nl

Christelijke nationale schoo
Nieuweweg 12
3233 BK Oostvoorne
0181-483430
info@cnssoostvoorne.nl

De driehoek (groep 1 – 4)
Vrouwe machteldweg 1
3233 TV Oostvoorne
0181-482415
info@jpsdriehoek.nl

Mildenburg
Mildenburglaan 6
3233 AS Oostvoorne
0181-482799
info@mildenburg.nl

Het overbos
Polderslaan 1
3233 VL Oostvoorne
0181-487094
info@hetoverbos.nl

Baron de Vos van Steenwijk
Willem de waalstraat 1
3235 BV Rockanje
0181-402401

info@barondevos.nl

De Hoeksteen
Dwarsweg 17-19
3235 CE Rockanje
0181-402500
info@obsdehoeksteen.nl

De zonnebloem
Kolpad 2
3235 BR Rockanje
0181-403541
info@obsdezonnebloem.nl

Tintestein
Strijpsedijk 48
3234 KS Tinte
0181-412336
info@tintestein.nl

Anker hoofdlocatie Fregat
Fregat 2-4
3232 CH Brielle
0181-414244
info@cbsanker.nl

Meester eeuwout hoofdlocatie st.
Catharijnehof
St. catharijnehof 6
3231 XS Brielle
0181-412608
brievenbus@meestereeuwout.nl

Geuzenschip hoofdlocatie venkelstr.
Venkelstraat 18
3231 XT Brielle
0181-414557
info@cbsgeuzenschip.nl

Geuzenschip locatie V. Sleenstr.
Van sleenstraat 4a
3231 XB Brielle
0181-414757
info@cbsgeuzenschip.nl

St. leonardus
Reede 1
3232 CR Brielle
0181-415922
info@sintleonardusschool.nl

Obs branding
Fregat 6-8
3232 CH Brielle
0181-414277
info@obsbranding.nl

De tiende penning
Dijckpotingen 4
3237 AK Vierpolders
0181-415372
info@obs10p.nl

't want
Schoolstraat 3
3238 AP Zwartewaal
0181-663258
info@obsdewant.nl

De nieuwe poort locatie SO
Brigittenweg 14

3231 XA Brielle
0181-412969
administratie@srgdenieuwepoort.nl

Hendrik boogaard
Sportlaan 4
3223 EV Hellevoetsslui
0181-313194
info@hendrik-boogaard.nl

De brandaris
Branding 53-55
3224 GA Hellevoetsslui
0181-315404
postbus@obsdebrandaris.nl

De bron
Planaanlaan 6
3224 TT Hellevoetsslui
0181-316868
info@cbsdebron.nl

De brug
Christinaplaats 1
3223 XE Hellevoetsslui
0181-313638
directie@cbs-debrug.nl

De houthoeffe
Kreeft 35
3225 AC Hellevoetsslui
0181-319993
houthoeffe@houthoeffe.nl

De tweemaster
Forel 18-20
3225 AJ Hellevoetsslui
0181-312801
infodetweemaster@gmail.com

De kring
Kasteelpad 4
3223 GE Hellevoetsslui
0181-318759
info@basisschooldekring.nl

Montessorischool
Schoolslag 2
3223 ER Hellevoetsslui
0181-312967
directie@montessorischoolhellevoetsuis.nl

Obs het palet
Jachthoornpad 1
3223 HR Hellevoetsslui
0181-315766
bonsenhoek@obs-hetpalet.nl

De ravelijn hoofdlocatie tiendweide
Tiendweide 2
3223 MG Hellevoetsslui
0181-312501
schoolderavelijn@hetnet.nl

De ravelijn locatie woelhoek
Dorpsstraat 22
3223 BG Hellevoetsslui
0181-399444
woelhoek@hetnet.nl

De regenboog dependance
Schelpenpad 4
3225 BZ Hellevoetsslui
0181-319509
postbus@regenboogschool.nl

De regenboog locatie schelpenpad
Schelpenpad 2-4
3225 BZ Hellevoetsslui
0181-311345
dependance@regenboogschool.nl

't schrijverke
P.A. de genestetlaan 2-4
3221 VP Hellevoetsslui
0181-313506
adm-schrijverke.org@xs4all.nl

De wateringe
Bremstraat 1
3222 XA Hellevoetsslui
0181-312155
info@obsdewateringe.nl

De windroos locatie bolwerk
Bolwerk 46
3221 VJ Hellevoetsslui
0181-312121
adminwindroos@xs4all.nl
De windroos locatie ploegschaar
Ploegschaar 13-15
3224 BM Hellevoetsslui
0181-317337
adminwindroos@xs4all.nl

De vliegerdt
Achterweg Z.Z. 2c
3216 AB Abbenbroek
0181-662559
info@devliegerdt.nl

Markenburg
Markenburglaan 1
3211 AV Geervliet
0181-669424
info@markenburgschool.nl

Merula
Bloemendaele 4
3218 XA Heenvliet
0181-662551
info@merula.nl

Tweespan
Bloemendaele 2
3218 XA Heenvliet
0181-662136
info@obs-tweespan.nl

De hoorn
Molenweg 12
3227 AR Oudendoorn
0181-461755
info@obsdehoorn.nl

De aanwas
Dr W. Dreesstraat 25
3214 XE Zuidland
0181-451840
info@pcbdeaanwas.nl

De bongerd
Julianastraat 54
3214 CJ Zuidland
0181-459256
info@pcbdebongerd.nl

De wissel
Emmastraat 7
3214 CC Zuidland
0181-451860
info@obsdewisselzuidland.nl

De akkers
Noordakker 2
3206 TC Spijkenisse
0181-633918
akkers@rvko.nl

Het anker hoofdlocatie
Maria rutgers hoitsemastraat 4
3207 EJ Spijkenisse
0181-643434
directie@hetanker-vcpo.nl

Het anker locatie lena schenkplein
Lena schenkplein 1
3207 HS Spijkenisse
0181-680764
directieanker@vcpo-scholen.nl

Mgr. Bekkers hoofdlocatie lindenstr.
Lindenstraat 8
3203 VJ Spijkenisse
0181-614445
bekkers.dir@rvko.nl

De bron hoofdlocatie vlasdreef
Vlasdreef 2
3204 GS Spijkenisse
0181-630782
directie@debron-vcpo.nl

Jan campert hoofdlocatie schiekamp
Slauerhoffstraat 2
3202 VV Spijkenisse
0181-612624
admin@jancampert.nl

De duif hoofdlocatie salamanderveen
Salamanderveen 354
3205 TG Spijkenisse
0181-640678
directieduif@vcpo-scholen.nl

De hoeksteen
Gangesstraat 13
3207 AC Spijkenisse
0181-622741
directie@dehoeksteen-vcpo.nl

De horst
Zwanenhoek 41-43
3201 HT Spijkenisse
0181-624186
directie@horst-spijkenisse.nl

Paus johannes
Galileilaan 9-11
3204 AK Spijkenisse
0181-616152
pausjohannes@rvko.nl

De klinker
Symphonielaan 9
3208 SE Spijkenisse
0181-637370
klinker.dir@rvko.nl

De krullevaar
Snoekenveen 945
3205 CK Spijkenisse
0181-641118
directie@krullevaarjenaplan.nl

De maasoever de hoofdlocatie
belinfantestr.
Emmy belinfantestraat 1-3
3207 HA Spijkenisse
0181-635180
maasoever.dir@rvko.nl

Marimba hoofdlocatie lindenstr.
Lindenstraat 6
3203 VJ Spijkenisse
0181-614701
directiemarimba@vcpo-scholen.nl

De meander
W. Bladergroenstraat 45
3207 TA Spijkenisse
0181-643406
directie@obsdemeander.nl

Montessorischool spijkenisse
Salamanderveen 352
3205 TG Spijkenisse
0181-635634
meesterwolter@montessorischool-spijkenisse.nl

De morgenster
Oranjelaan 27
3201 CN Spijkenisse
0181-621207
gbsdemorgenster@gpown.nl

De nachtegaal
Eksterlaan 2
3201 VC Spijkenisse
0181-612378
directie@nachtegaal-spijkenisse.nl

De piramide locatie groenewoud
Eikenlaan 88
3203 BM Spijkenisse
0181-613145
groenewoud@depiramidespijkenisse.nl

De piramide locatie schenkel
Rijnlaan 25
3207 PE Spijkenisse
0181-611121
schenkel@depiramidespijkenisse.nl

De piramide locatie sterrenkwartier
Galileilaan 1-3
3204 AK Spijkenisse
0181-614852
sterrenkwartier@depiramidespijkenisse.nl

De rank hoofdlocatie lisstr.
Lisstraat 15
3202 JG Spijkenisse
0181-613294
directie@derank-vcpo.nl

De schakel
Trompetpad 2
3208 SJ Spijkenisse
0181-641400
directieschakel@vcpo-scholen.nl

Annie M.G. schmidt hoofdlocatie M.
kramersstr.
Martina kramersstraat 2
3207 WB Spijkenisse
0181-630433
info@amgschmidt.nl
Annie M.G. Schmidt L. Groeneweg

Lange groeneweg 110
3207 JE Spijkenisse
0181-637123
dependance@amgschmidttonline.nl

De veenvlinder
Vlinderveen 221
3205 EB Spijkenisse
0181-640087
directie@deveenvlinder.nl

De vogelenzang locatie noord
Trombonestraat 1
3208 SG Spijkenisse
0181-687010
directie@obsdevogelenzang.nl

De wegwijzer
Vlinderveen 219
3205 EB Spijkenisse
0181-640203
info-ww@xs4all.nl

De branding
Nachtegaalstraat 14
3201 VL Spijkenisse
0181-620416
branding@debranding-vcpo.nl

De tandem
Aidastraat 91
3208 PA Spijkenisse
0181-636281
administratie@sbodetandem.nl

De gouwaert
Nicolaas van puttenstraat 20
3267 AN Goudswaard
0186-691400
school@gouwaert.nl

School met de bijbel
Koningin julianastraat 25
3267 AK Goudswaard
0186-692526
info@smdbgoudswaard.nl

Onder de wieden
Achterstraat 5
3264 AB Nieuw-Beijerland
0186-692208

info@obsonderdewieken.nl

School met de bijbel
Marktveld 11
3264 AL Nieuw-Beijerland
0186-691842
info@schoolmetdebijbelnb.nl

't kraaienest
Konin wilhelminastraat 5
3265 BH Piershil
0186-691661
directie@kraaienestschool.nl

De wegwijzer
Koningin wilhelminastraat 7
3265 BH Piershil
0186-692572
wegwijzer@csgdewaard.nl

De eendragt
Johan berkstraat 31
3284 XD Zuid-Beijerland
0186-661404
school@deeeendragt.nl

De regenboog
Johan berkstraat 35
3284 XD Zuid-Beijerland
0186-661343
regenboog@csgdewaard.nl

De viking
Vikingstraat 2
3284 BG Zuid-Beijerland
0186-661821
obsdeviking@xs4all.nl

Eben haezer
Langingpad 3
3262 JS Oud-Beijerland
0186-615923
info@ebenhaezerschool.nl

Sabina van egmond hoofdlocatie
sportln.
Sportlaan 1b
3261 AT Oud-Beijerland
0186-614018
sabvanegmond@pcpohw.nl

Sabina van egmond locatie graaf van
egmondtr.
Graaf van egmondstraat 46
3261 AL Oud-Beijerland
0186-616242
m.vanlinschoten@pcpohw.nl

De hoeksteen
Zilvermeeuw 2
3263 BP Oud-Beijerland
0186-619661
hoeksteen@pcpohw.nl

Keuchenius
Weegpad 4-6
3262 CL Oud-Beijerland
0186-618246
keuchenius@pcpohw.nl

De kriekenhof

Van ghentstraat 40
3262 EM Oud-Beijerland
0186-613638
kriekenhof@pcpohw.nl

De tandem
Weegpad 13-15
3262 CL Oud-Beijerland
0186-618314
de.tandem@xs4all.nl

De vlinderboom
Stravinskypad 2
3261 WT Oud-Beijerland
0186-621011
devlinderboom@pcpohw.nl

Vrije school hoeksche waard
Jasmijnstraat 6
3261 BK Oud-Beijerland
0186-612142
directie@vrijeschoolhoekschewaard.nl

St. willibrordus
Franks halsstraat 2
3262 HG Oud-Beijerland
0186-613456
directie@willibrordusschool.com

De zevensprong hoofdlocatie centrum-
zuid
W. van vlietstraat 2
3262 GM Oud-Beijerland
0186-614705
locatie.centrum@de-zevensprong.nl

De zevensprong locatie noord
Strienemond 17
3261 VC Oud-Beijerland
0186-616731
locatie.noord@de-zevensprong.nl

Obs Het Pluspunt
Jan lievenslaan 1
3262 ND Oud-Beijerland
0186-615403
info@pluspunthw.nl

Willem alexander locatie sbo
hoofdvest. Jordaensdreef
Jordaensdreef 1
3262 HL Oud-Beijerland
0186-612578
willemalexander@pcpohw.nl

De parel
Sleedoorn 40
3171 PN Poortugaal
010-5015016
info@pcbsdeparel.nl

Valckesteyn
Emmastraat 46
3171 AH Poortugaal
010-5060703
directie@valckesteyn.nl

Don bosco
Havendam 4
3161 XB Rhooon
010-5015426

info@donboscoschool.nl

De grote reis
Binnengracht 2
3162 WD Rhooon
010-2033690
info@bsdegrotereis.nl

Julianaschool
Julianastraat 6
3161 AK Rhooon
010-5015819
juliana.rhooon@xs4all.nl

Het lichtpunt
Binnengracht 4
3162 WD Rhooon
010-2033720
lichtpunt@cbshtlichtpunt.nl

De overkant obs rhooon hoofdlocatie
hovenier
Hovenier 2
3161 LG Rhooon
010-5018669
info@obsdeoverkant.nl

De overkant obs rhooon locatie de
beurs
De beurs 35
3162 WB Rhooon
010-2033488
obsportland@hotmail.com

Portland
De beurs 35
3162 WB Rhooon
010-2033488
obsportland@hotmail.com

De wegwijzer
Sportlaan 1
3161 TS Rhooon
010-5015484
info@wegwijzerrhooon.nl

De ark
Klipper 109
2991 KM Barendrecht
0180-616998
info@cbsdearkbarendrecht.nl

De draaimolen hoofdlocatie
stellingmolen
Stellingmolen 12
2992 DN Barendrecht
0180-615895
info@dedraaimolen.nl

De driehoek
Kouwenhoven-akker 14
2994 AS Barendrecht
0180-556847
info@obs-de-driehoek.nl

De dubbeldekker
Kruidentuin 10
2991 RK Barendrecht
0180-614152
info@odsdedubbeldekker.nl

Groen van prinsterer
Stellingmolen 10
2992 DN Barendrecht
0180-612557
info@prinsterer.nl
info_prinsterer@pcpobr.nl

De hoeksteen
Kruidentuin 6
2991 RK Barendrecht
0180-613938
christina.tadema@pcpobr.nl

Het kompas hoofdlocatie hoefslag
Hoefslag 20
2992 VH Barendrecht
0180-615225
info_kompashoefslag@pcpobr.nl

Het kompas nevenvestiging van
ravensteijndreef
Van ravesteijndreef 61
2992 HC Barendrecht
0180-624147
info_kompasdreef@pcpobr.nl

Rehoboth
Dorpsstraat 184
2992 AB Barendrecht
0180-615413F
admin@rehobothbarendrecht.nl

Dr. Schaepman locatie marijkesingel
Marijkesingel 30
2991 BK Barendrecht
0180-690279
schaepman.loc@rvko.nl

Dr. Schaepman locatie west
Evertsenstraat 16
2992 BG Barendrecht
0180-617002
schaepmanwest@rvko.nl

Smitshoek
Riederhof 37
2993 XJ Barendrecht
0180-627878
cbs.smitshoek@wolmail.nl
info_smitshoek@pcpobr.nl

De trinoom
Olmenwede 1
2993 GG Barendrecht
0180-623770
detrinoom@rvko.nl

De tweemaster
Schoener 120
2991 JN Barendrecht
0180-616144
info@obs-de-tweemaster.nl

De vrijeberg
Vrijenburglaan 61
2994 CD Barendrecht
0180-531794
info_vrijenburg@pcpobr.nl

De zeppelin
Middeldijkplein 3

2993 DL Barendrecht
0180-626317
info@odsdezeppelin.nl

De akker
Petrus camperstraat 1
2992 KK Barendrecht
0180-615151
info@sbodeakker.nl

De wijngaard
Dorpsstraat-oost 3a
2991 CR Barendrecht
0180-611077
info@speciaalonderwijsbarendrecht.nl

Klaver de heijplaat
Vestastraat 15
3089 RL Rotterdam
010-4297696
r.bissumbhar@klaver-heijplaat.nl

De plataan
Polluxstraat 12
3195 RH Rotterdam
010-4161023
plataan@stichtingboor.nl

Het waterschip
Burgemeester beyenstraat 81
3195 RB Rotterdam
010-4381553
info@waterschip.nl

Andries vd vlerk
Aalreep 24
3192 SE Rotterdam
010-2950905
andries.vd.vlerk@xs4all.nl

De boomgaard
Boomgaardhoekseweg 99
3191 VB Rotterdam
010-4380259
boomgaard@stichtingboor.nl

Jacobus
Hesselingstraat 5
3192 BC Rotterdam
010-2950095
jacobus@rvko.nl

Ds. J. koelman
Gebbeweg 14
3192 GE Rotterdam
010-2957148
info@koelmanschool.nl

Het middelpunt
Cromme meth 70
3191 TG Rotterdam
010-4168762
middelpunt@hetnet.nl

Oudeland
Traviataweg 53
3194 JW Rotterdam
010-4161446
barends@pcboudeland.nl
administratie@pcboudeland.nl

De plevier9
Plevier 97-99
3191 GA Rotterdam
010-4160777
plevier@stichtingboor.nl

't prisma
Nieuwe wetering 251
3194 TB Rotterdam
010-2957416
rwiersma@obsprisma.nl

De schakel locatie klencke
Klencke 601
3190 AE Rotterdam
010-4163970
directie@montessorischooldeschakel.nl

De tuimelaar
Lengweg 146
3192 BM Rotterdam
010-4165392
bsdetuimelaar@hotmail.com

Al-Ghazali locatie van lennepstraat
Van lennepstraat 17
3027 SP Rotterdam
010-4152167
info@sipor.nl

Al-Ghazali locatie borgersstraat
Borgersstraat 8
3027 EA Rotterdam
010-2621396
info@al-ghazali.nl

De boog locatie bospolder
Catharina beersmansstraat 80
3025 EJ Rotterdam
010-4760114
info@obsdeboog.nl

Delfshaven locatie mullerpier
Sint jobskade 14
3024 EN Rotterdam
010-4255385
locatiemullerpier@hotmail.com
info@locatiemullerpier.nl

Delfshaven locatie lieve
verschuierstraat
Lieve verschuierstraat 62
3021 ZH Rotterdam
010-4259306
delfshaven@stichtingboor.nl
mail@obsdelfshavenlvs.nl

De driehoek
Van duystraat 18
3026 SJ Rotterdam
010-2762280
c.versprille@obsdriehoek.nl

Duo 2002
Nicolaas beetstraat 4
3027 AR Rotterdam
010-4152770
duo2002@duo2002.nl

Eben haezer

Nozemanstraat 16b
3023 TN Rotterdam
010-4256394
eh.dir@vpcs.nl

Eben haezer/H.J. van Wijlenschool
Buitenhofstraat 145
3022 PC Rotterdam
010-4258594
vanwijlen.dir@eh-hjvw.nl

Eloutschool
Claes de vrieselaan 72
3021 JS Rotterdam
010-2447240
info@eloutschool.nl

Emmaus locatie jagthuisstraat
Jagthuisstraat 30a
3022 PR Rotterdam
010-4258129
alangmuur@emmaus-rotterdam.nl

Finlandia
Brigantijnstraat 46-48
3028 HH Rotterdam
010-4151130
info@obs-finlandia.nl

De korf
Korfmakersstraat 80
3026 XJ Rotterdam
010-4371050
i.stokhof@montessorischooldekorf.nl

Mariaschool locatie middelland
Schietsbaanlaan 90
3021 LN Rotterdam
010-4258686
info@kbs-mariaschool.nl

Mariaschool locatie spangen
Van meursstraat 143
3027 CE Rotterdam
010-2457081
info@maria-school.nl

De mozaiek
Jaap valkhoffplein 5
3023 PV Rotterdam
010-2440891
info@cbsmozaiek.nl

Mullerpier
St. jobskade 14-16
3024 EN Rotterdam
010-4255385
info@locatiemullerpier.nl

Nicolaasschool korfmakersstraat 12
Korfmakersstraat 12
3026 XH Rotterdam
010-2623245
info@nicolaas-school.nl

Nicolaasschool korfmakersstraat 127
Korfmakersstraat 127
3026XG Rotterdam
010-4624908
info@nicolaas-school.nl

Van oldenbarnevelt
Jagthuisstraat 14
3022 PR Rotterdam
010-2447125
info@oldenbarneveltschool.nl

prinses magriet
spaanseweg 40
3028 HW Rotterdam
010-4371800
s.stam@vpcpo.com

rotterdamse montessorischool
essenburgsingel 25c
3021 AN Rotterdam
010-4775767
info@montessoribasisschool.nl

shri saraswati
blokmakersstraat 46
3025 NH Rotterdam
010-4779494
jbilgoe@shrisaraswatie.nl

het spoor
velsenluststraat 7-11
3021 AW Rotterdam
010-4765531
info@bshetspoor.nl

valentijnschool
gijsingstraat 51
3026 RH Rotterdam
010-4761184
valentijnschool@valentijnschool.nl

de vierambacht locatie C.P. Tielestraat
C.P. Tielestraat 12
3023 TA Rotterdam
010-4771883
vierambacht@stichtingboor.nl

H.J. van wijlen (disl. Eben haezer)
Buitenhofstraat 145
3022 PC Rotterdam
010-4258594
vanwijlen.dir@eh-hjvw.nl

Dr. J. woltjer
Albregt engelmanstraat 34
3025 BH Rotterdam
010-4765521
m.weijs@woltjerschool.nl

Augustinus
Josephstraat 12
3014 TP Rotterdam
010-4364378
augustinus.dir@rvko.nl

Babylon
Van speykstraat 109
3014 VG Rotterdam
010-2417455
babylon@stichtingboor.nl

Jan prins
Nieuwstraat 15
3011 GM Rotterdam
010-4133111
info@janprinsschool.nl

Het landje
Schiedamsesingel 180
3012 BA Rotterdam
010-4123325
landje@stichtingboor.nl

Rotterdamse schoolvereniging noord
Schiedamsesingel 155
3012 BB Rotterdam
010-4138999
rsv-noord@rsv.nl

Van asch van wijck
Gaffelstraat 63b
3014 RC Rotterdam
010-4363836
aschvanwijck.dir@kindenonderwijs.nl

Willibrord
Nieuwstraat 1
3011 GM Rotterdam
010-2409541
info@kbs-willibrord.nl

Agnesschool
Persoonsdam 18
3071 EE Rotterdam
010-2909912
post@agnesschoolrotterdam.nl

De akkers
Jagerslaan 15
3075 AA Rotterdam
010-2907827
directie@de-akkers.nl

Blijvliet
Hillevliet 96
3074 KD Rotterdam
010-2908060
directie@blijvliet.nl
info@blijvliet.nl

Bloemhof
Putsebocht 3
3073 HD Rotterdam
010-4849093
info@bhof.nl

Bogermanschool
Stichtseplein 3
3074 TN Rotterdam
010-4192192
info@bogermanschool.nl

De clipper locatie rijtuigweg
Rijtuigweg 1
3071 ZA Rotterdam
010-4850642
a.m.g.dekker@declipper.nl

Da costa
Joh. Brandstraat 3-7
3072 BD Rotterdam
010-4843534
dcs@dacostaschool.com

De dukdalf
Persoonsstraat 1
3071 EG Rotterdam

010-4855250
info@dukdaif010.nl

Het festijn
Clingendaal 2
3075 LN Rotterdam
010-2917567
directie@hetfestijn.com

Globetrotter locatie afrikaanderplein
Afrikaanderplein 5
3072 EA Rotterdam
010-4849385
globetrotter-afrikaanderplein@rvko.nl

Globetrotter (disl.)
Walhallalaan 116
3072 EX Rotterdam
010-4842437
globetrotter-katendrecht@rvko.nl

Globetrotter toermalijn
Hillestraat 7
3072 JJ Rotterdam
010-4850395
globetrotter-toermalijn@rvko.nl

Groen van prinsterer locatie
nassauhaven
Nassauhaven 180
3071 JK Rotterdam
010-4852615
groen@zeelandnet.nl

Pantarijn, de groenweg
2e balsemienstraat 14
3073 VE Rotterdam
010-4853325
directie@obsdegroeneweg.nl

Heemskerk
Prins hendriklaan 10
3071 LD Rotterdam
010-4123274
directie@heemskerkschool.nl

Landelijk onderwijs aan varende
kinderen
Schulpweg 37
3084 NG Rotterdam
010-4130034
landelijk.bureau@lovk.nl

De mare
Grift 50
3075 SB Rotterdam
010-2917514
mm@obsdemare.nl

Nelson mandela
Joubertstraat 7-13
3072 XS Rotterdam
010-4841651
directie@mandelaschool.nl

Noordereiland
Prins hendriklaan 22
3071 LE Rotterdam
010-4144419
info@noordereilandschool.nl

Oranjeschool
Putselaan 184
3073 JM Rotterdam
010-4851907
directie@oranjeschool.com

De oversteek pantarijn
Dubbelstraat 6
3073 LG Rotterdam
010-4851184
info@pantarijnrotterdam.nl

De pijler
W.G. Witteveenplein 10
3071 MA Rotterdam
010-2900290
info@obsdepijler.nl

De piramide
Slaghekstraat 5
3074 LA Rotterdam
010-4190730
brievenbus@depiramiderotterdam.nl

Pnielschool
Sandelingplein 25
3075 AG Rotterdam
010-4844688
directie@pnielschool.nl

De savornin lohman
Zuidpolderstraat 63
3074 XT Rotterdam
010-4851879
directie@desavorninlohmanschool.nl

De schalm
Katendrechtsestraat 61
3072 NS Rotterdam
010-4858393
info@obsdeschalm.nl

De sleutel
Asterstraat 26
3073 ED Rotterdam
010-4844691
directie@cbsdesleutel.nl

Theressiaschool
Strevelsweg 155
3073 DZ Rotterdam
010-4840680
theresia.dir@rvko.nl

Vreewijk
Groenezoom 156
3075 GK Rotterdam
010-4190630
directie@vreewijkschool.nl

Willem van oranje
Hendrick croesinckstraat 36
3074 PG Rotterdam
010-4195289
willemvanoranje@dslwvo.nl

De wissel
Spoorweghaven 174
3071 ZG Rotterdam
010-4841493
directie@basisschooldewissel.nl

De zonnehoek
Hollandsestraat 74
3074 TM Rotterdam
010-2910909
directie@obsdezonnehoek.nl
info@obsdezonnehoek.nl

De akker
Millinxstraat 33
3081 PE Rotterdam
010-4844687
basisschool@cbsdeAkker.nl

Beatrixschool
Krabbendijkstraat 240
3086 LW Rotterdam
010-4802816
info@beatrix-pendrecht.nl

Charlois openbare internationale
basisschool OIBS
Clemensstraat 117
3082 CE Rotterdam
010-4297320
lvandenhoonaard@oibsscharlois.nl
hgoedegebuur@oibsscharlois.nl

Christophoor
Scherre 39
3085 DT Rotterdam
010-4808838
christophoor.dir@rvko.nl
info@christophoor.nl

Cosmicus
Van eversdijkckstraat 31
3083 MA Rotterdam
010-2909230
info@bscosmicus.nl

Elisabeth
Carnissedreef 292
3084 NN Rotterdam
010-4817244
elisabeth@rvko.nl

Elout van soeterwoude
Voetjesstraat 8
3081 HP Rotterdam
010-4853427
elout@soeterwoude.nl

De globe
Zwartewaalstraat 38
3081 HZ Rotterdam
010-4848282
globe@stichtingboor.nl

De hoeksteen
Kerkwerfvingel 24
3086 HH Rotterdam
010-4801179
directie@bs-hoeksteen.nl

Ibn-i sina
Zegenstraat 120a
3082 XZ Rotterdam
010-4282590
info@ibn-i-sina.nl

De kameleon
Fazantstraat 105
3083 ZG Rotterdam
010-4818199
directie@osbsdekameleon.nl

De klaver
Klaverstraat 44
3083 VH Rotterdam
010-4818340
hwaard@deklavercarnisse.nl
deklaver@deklavercarnisse.nl

Het kompas
Spijkenissestraat 15
3081 SX Rotterdam
010-4855109
school@gbshetkompas.nl

Over de slinge
Krabbendijkstraat 243
3086 LR Rotterdam
010-4803552
info@overdeslinge.nl

Steven stemerding
Slingeplein 10
3085 EZ Rotterdam
010-4808635
directie@stevenstemerding.nl

De toermalijn
Hijkerveld 5
3085 PA Rotterdam
010-4803603
info@obs-detoermalijn.nl

De triangel
De quackstraat 76
3082 VW Rotterdam
010-4290987
info@triangelrotterdam.nl

Wilhelmina
Natersweg 7
3082 VA Rotterdam
010-4292138
directie@wilhelminaschoolcharlois.nl

Meester baars
Koninginneweg 300
3078 GS Rotterdam
010-4831828
baars@meesterbaars.nl

De barkentijn
Oude watering 10
3077RC Rotterdam
010-4791526
info@debarkentijn.nl

Beatrix
Herenoord 10
3079 JJ Rotterdam
010-4829652
rsmit@cbsbeatrix.nl

Van brienenoord
Percevalweg 4
3077 NK Rotterdam
010-4828422

w.jansen@vanbrienenoordschool.nl

De catamaran locatie catullusweg
Catullusweg 25
3076 KB Rotterdam
010-4190859
info@decatamaran.nl

Mr. Van eijck
Ruimersdijk 100
3079 HK Rotterdam
010-4833222
info@mrwaneijck.nl

De kubus
Oldenoord 81
3079 KG Rotterdam
010-4829188
m.vandenbersselaar@obsdekubus.nl

Het open venster
Catullusweg 11-13
3076 KB Rotterdam
010-4198722
hetopenvenster@hetnet.nl

Paus joannes
Stuart millpad 82
3076 RK Rotterdam
010-4199622
info@pausjoannes.nl

Petrus datheen
Biezenkreek 15
3079 SK Rotterdam
010-4821730
admin@petrusdatheenschool.nl

Prins willem-alexander
Noorderhagen 80
3078 CK Rotterdam
010-4820600
bspwa@hotmail.com

Prinses magriet sportlaan
Sportlaan 80
3078 WR Rotterdam
010-4191489
directie@margrietsportlaan.nl

De regenboog (pc)
Molecatensingel 250
3077 SH Rotterdam
010-4825226
basisschool@pcbderegenboog.nl

De regenboog locatie gronsvelderf
Gronsvelderf 105
3077 SB Rotterdam
010-4820463
info@rkregenboog.nl

Rotterdamse schoolvereniging zuid
Stuart millpad 84
3076 RK Rotterdam
010-4324297
rsv-zuid@rsv.nl

Samsam
Moliereweg 629a
3076 GE Rotterdam

010-4190565
info@obs-samsam.nl

Basisschool De Achtsprong
Sportlaan 47
2678 BG De Lier
0174-521743
info@achtsprong.wsko.nl

Koningin Julianaschool
Abel Tasmanlaan 1
2678 ER De Lier
0174-513748
school@kjsdelier.nl

Basisschool Prins Willem Alexander
Van Haemstedestraat 28
2678 TX De Lier
0174-514395
info@pwadelier.nl

Basisschool Prins Maurits
Frankenthaler 1
2678 WE De Lier
0174-514625
info@pmsdelier.nl

Basisschool De Vlieten
Anjer 2
2678 PB De Lier
0174-514258
devlieten@devlieten.nl

De Driekleur locatie
Beatrix/Daltonschool
Spinel 6-8
2691 TM 's-Gravenzande
0174-414023
beatrix@obsdedriekleur.nl

De Driekleur locatie Wilhelmina
Van der Kest Wittenstraat 3
2691 XD 's-Gravenzande
0174-526060
wilhelmina@obsdedriekleur.nl

Eben Haëzerschool
Albert Klingstraat 24
2691 ZC 's-Gravenzande
0174-415187
info@ebenhazerschoolwestland.nl

Godfried Bomansschool
Spinel 2
2691 TM 's-Gravenzande
0174-413776
info@bomans.wsko.nl

John F. Kennedyschool
Obrechtlaan 12
2692 BV 's-Gravenzande
0174-414944
info@kennedy.wsko.nl

Kameleon
Eikenlaan 50
2691 EE 's-Gravenzande
0174-412587
kameleon@cbsdekameleon.nl

Basisschool Prins Willem Alexander
Wagenmakerstraat 51
2694 BW 's-Gravenzande
0174-416242
pwa@cbspwa.nl

Basisschool De Wegwijzer
Prins Bernhardstraat 28
2691 VK 's-Gravenzande
0174-412018
wegwijzer@cbsdww.nl

Kameleon locatie Heenweg
Boelhouwerstraat 1
2691 LR 's-Gravenzande
0174-413364
kameleon@cbsdekameleon.nl

Basisschool De Hoeksteen
Fazantlaan 4
2675 XT Honselersdijk
0174-624402
info@bshoeksteen.nl

Basisschool Het Palet
Adelaarshorst 23
2675 WJ Honselersdijk
0174-620309
honselersdijk@obshetpalet.org

Basisschool 't Startblok
Veilingweg 1a
2675 BR Honselersdijk
0174-630610
info@startblok.wsko.nl

Basisschool Andreashof
Leeuwerik 11
2295 PE Kwintshoeu
0174-294193
info@andreashof.wsko.nl

Basisschool Het Kompas
Trompstraat 5
2676 XH Maasdijk
0174-512628
info@hetkompas.net

Basisschool De Schakel
Kerkhoflaan 1
2676 CV Maasdijk
0174-515090
info@obsschakel.nl

Basisschool Het Tweespan
Zevensprong
Tuindersweg 52
2676 BJ Maasdijk
0174-514355
info@zevensprong.wsko.nl

Ichthusschool
Hazelaarstraat 46
2681 TD Monster
0174-212449
ichtmon@kabelfoon.nl

Immanuëlschool
Poelenburgh 1
2681 NW Monster

0174-213358
info@immanuelschoolmonster.nl

Basisschool Het Kompas
Havenstraat 28b
2681 LD Monster
0174-248333
info@hetkompas.wsko.nl

Eerste Westlandse Montessorischool
Madeweg 34a
2681 PM Monster
0174-280821
info@ewmm.nl

St. Aloysiusbasisschool
Rembrandtstraat 5
2681 AX Monster
0174-280337
info@aloysius.wsko.nl

Willemsschool
Zilvermewegstraat 1
2681 TT Monster
0174-212294
info@willemsschool.nl

Spiegelschool
Kloosterlaan 8
2681 LB Monster
0174-244329
info@spiegelschool.wsko.nl

Bernadetteschool
De Gouwe 10
2673 BK Naaldwijk
0174-625562
info@bernadetteschool.wsko.nl

Joannesschool
Wollegas 39
2671 ZZ Naaldwijk
0174-631017
info@joannes.wsko.nl

De Ouverture
Sibelius 1
2671 VV Naaldwijk
0174-628927
info@ouverture.nl

Palet (hoofdvestiging)
De Savornin Lohmanstraat 1
2672 BB Naaldwijk
0174-623913
naaldwijk@obshetpalet.org
info@obshetpalet.org

Basisschool De Regenboog
Aalbersestraat 47
2672 DR Naaldwijk
0174-622870
info@regenboog.wsko.nl

Basisschool Rehoboth
Hoeftblad 13
2671 WX Naaldwijk
0174-625271
info@rehobothbasisschool.nl

Basisschool Tweespan
Schubertstraat 2
2671 TB Naaldwijk
0174-628932
info@speelleerhorst.wsko.nl

De Boemerang
Sint Martinusstraat 160
2671 GM Naaldwijk
0174-625232
admin@sbo-boemerang.nl

De Windroos
Hoge Woerd 27
2671 DH Naaldwijk
0174-626164
info@windroos.wsko.nl

Herman Broerenschool
Verhagenplein 9
2671 HS Naaldwijk
0174-648164
info@hbschool.nl

Basisschool De Nieuwe Weg
Bernardolaan 18
2685 WB Poeldijk
0174-247166
info@denieuweweg.wsko.nl

Basisschool Het Palet
Bernardolaan 16
2685 WB Poeldijk
0174-248833
poeldijk@obshetpalet.org

Basisschool Verburch-hof
De Ruijtbaan 81
2685 RS Poeldijk
0174-210410
info@verburch-hof.wsko.nl

SBO De Delta
De Ruijtbaan 81
2685 RS Poeldijk
0174-210410
info@dedelta.wsko.nl

Jozefschool
Groentelaan 29
2292 AD Wateringen
0174-293348
info@jozefschool.wsko.nl

Basisschool De Kyckert
Lange Spruit 88
2291 LC Wateringen
0174-293116
dekyckert@dekyckert.nl

Mariaschool
Koningsspil 47
2291 MB Wateringen
info@mariaschool.wsko.nl

Basisschool Pieter van der Plas
Harry Hoekstraat 1
2291 SK Wateringen
0174-292303
pvdplas@kabelfoon.nl

Basisschool Pius X
Dr. Schaepmanstraat 2
2291 SX Wateringen
0174-292093
info@piusx.wsko.nl

OBS Nicolaas Beets
Beetslaan 97
2281 TH Rijswijk
Telefoon: 070 - 395 26 09
directie@obs-nicolaasbeets.nl

Obs 't prisma
Willem van
Rijswijkstraat 13-15
2282 HA Rijswijk
070-3907149
info@hetprisma.nl

Steenvoordeschool
Dr. Poelslaan 2-4
2285VD Rijswijk
tel: 070-3940760
E-mail: info@steenvoordeschool.nl

Wethouder
Brederodeschool
Goedendorplan 3
2286 MV RIJSWIJK
T:
E: info@brederodeschool.nl

elsenburgschool
Labouchèrelaan 3
2283 EG Rijswijk
070-3930303
E-mailadres:
info@elsenburgschool.nl

Prins Mauritschool
Kerklaan 144
2282 CN Rijswijk
telefoon : 070 - 3077829
e-mail : info@pms-rijswijk.nl

Daniel Catterwijkstraat 6
2282 HM Rijswijk
070-3077867
info@snijdersschool.nl

CBS Melodie
Admiraal Helfrichsingel 20
2287 BS Rijswijk
Telefoon 070 3944246
info@cbsmelodie.nl

Basisschool Het Zonnelicht
Broekslootkade 95/97
2281 TC Rijswijk
070 - 3077853
info@hetzonnelicht.nl

De voorde
Bazuinlaan 2
2287 EE Rijswijk
Telefoon: 070 – 3943042
Email: school@voorde.scoh.nl

De rehoboth
Dr. H. Colijnlaan 3
2283 XA Rijswijk

tel - 070-3930045
school@rehoboth.scoh.nl

Godfried Bomansschool
Wijnandt van Elststraat 1
2282 HH Rijswijk
Tel. (070) 3904426
E-mail
godfriedbomans@laurentiusstichting.nl

Mariabasisschool
Van Vredenburgweg 75
2282 SE Rijswijk
Tel. 070-3954050
Email:
mariarijswijk@laurentiusstichting.nl

Basisschool De Piramide
Mgr. Willekenslaan 143
2283 CP Rijswijk
070-3938929
info@bsdepiramide.nl

Petrusschool rijswijk
Johan Brouwerstraat 2
2286 RL RIJSWIJK
Tel.: 070 393 09 60
administratie@petrusschool.nu
petrus@laurentiusstichting.nl

Gereformeerde basisschool De Akker
Trompetstraat 3
2287 TK Rijswijk
070 - 3944853
gbsDeAkker@hetnet.nl

Anne de vriesschool
Aart v.d. leeuwlaan 12
2624 LD Delft
015-2561495
annedevriesschool@pcbodelft.nl

Cornelis Musiuschool
Prins Mauritsstraat 37
2628 SR Delft
Tel: 015-256 83 65
E-mail:
cornelismusius@laurentiusstichting.nl

Obs de delta
Kreekrijklaan 2
1567 LP Assendelft
075-7717980
info@obsdedelta.eu

Eglantier Voorhof
Ina Boudier-Bakkerstraat 2
2624 NX Delft
telefoon 015-2564208
directie@eglantierdelft.nl

Gabriëlschool
Michiel ten Hovestraat 9
2613VX Delft
015-2134615
e-mail:gabriel@laurentiusstichting.nl

De omnibus

Poptahof Noord 448
2624 RZ DELFT
Tel: 015-2612195
Email: directie@omnibusdelft.nl

De oostpoort
Oosteinde 6 2611 SN Delft tel.
2130856
oostpoort@laurentiusstichting.nl

Delftsche schoolvereniging
Koningsplein 83
2611 XG Delft
015-2120628
info@dsv-delft.nl

Delftse deltonschool
Borneostraat 2a
2612 AD Delft
015-2134602
directie@delftsedaltontschool.nl

CBS Het Mozaïek,
Caspar Fagelstraat 65
2613 GV Delft
Telefoon:
mozaiek@pcbodelft.nl

Openbare Montessorischool Jan
Vermeer
Raam 20
2611 LT Delft
015-2134603
info@jan-vermeer.nl

Kappeijne van de Coppellostraat 28
2613 XP Delft
T: 015-2146523
directie@depraktijkschool.nl

Laurentiuschool
Griegstraat 2
2625 AN Delft
015-2570190
laugrieg@laurentiusstichting.nl

Maurice Maeterlinckschool
Buitenhofdreef 10
2625 XR Delft
T (015) 278 02 00
E info@mmschool.nl

Mgr.Bekkersschool voor
Basisonderwijs
Isaïc da Costalaan 313
2624 ZA Delft
tel: 015-2561318
e-mail:
mgrbekkers@laurentiusstichting.nl

Prins mauritschool delft
Nassaulaan 54/56
2628 GJ Delft
015-2568251
info@prinsmauritschool.nl

Basisschool de bouwsteen
Griegstraat 4
2625AN Delft
Telefoon: 015 - 2570292
bouwsteen@bouwsteen.com

Titus Brandsmaschool
Van Rijslaan 6
2625 KX Delft
Tel: 015-2563929
e-mail:
titusbrandsma@laurentiusstichting.nl

R.K. basisschool Sint Jozef
Schoolplein 2
2636 GB Schipluiden
tel (015) 380 85 29
directie@jozefschool-schipluiden.nl

Christelijke basisschool De Ark
Sint Maartensregtplein 15
2636 GC Schipluiden
tel/fax (015) 380 86 96
directie@cbsdeark.nl

Openbare basisschool Het Galjoen
Postbus 154
Achterdijkshoorn 7 2670 AD Naaldwijk
2635 MK Den Hoorn tel (0174) 62 85 72
directie@obshetgaljoen.nl
info@openbaaronderwijswestland.nl

Christelijke Basisschool Het Talent
Achterdijkshoorn 9
2635 MK Den Hoorn
Postbus 323 2600 AH Delft
tel (015) 262 62 85
directie@cbshettalent.nl

R.K.basisschool Maria Laurentius
Oranje Nassaplein 27
2635 HX Den Hoorn
tel/fax (015) 261 54 30
mariadenhoorn@laurentiusstichting.nl
secretariaat@laurentiusstichting.nl

Aloysius school
Postbus 45
3155 ZG Maasland
010-5917116
directie@aloyusmaasland.nl

Daltonschool De Schutse
Meester Postlaan 1
3155 BM Maasland
tel.: 010-5918857
email: directieschutse@xs4all.nl

C.B.S. 'De Groene Oase'
Postbus 30
3155 ZG Maasland
010-5911033
directie@cbsdegroeneoase.nl

Obs prinses christina
Vincent van goghlaan 2
3141 KS Maassluis
010-5913714
admin@prinseschristinaschool.nl

Obs de hoofdlocatie dennendal dijk
Dennendal 147
3142 LC Maassluis
010-5919478
administratie@dedijk.nl

De groene hoek
Dennendal 141
3142 LC Maassluis
010-5920075
directie@cbsdegroenehoek.nl

Ichthus hoofdlocatie steenen dijk
Steenen dijk 1-2
3146 BX Maassluis
010-5914605
info@cbsichthusmaassluis.nl

Montessorischool maassluis
Seringenstraat 110
3142 NX Maassluis
010-5917410
info@montessorischoolmaassluis.nl

De regenboog
Zwaluwstraat 15
3145 NG Maassluis
010-5914791
directie@deregenboogmaassluis.nl

Het hoofdlocatie fenacoliushn
spectrum
Fenacoliushn 3
3143 AA Maassluis
010-5928880
info@spectrum-maassluis.nl

De westhoek
Dr. Jan schoutenlaan 36
3145 SZ Maassluis
010-5914870
info@dewesthoek.nl

De parasol
Richard hollaan 2
3144 BB Maassluis
010-5919807
directie@sbodeparasol.nl

't ambacht
Chrysantstraat 7
3135 HG Vlaardingen
010-4352399
info@cbsambacht.nl
infocbsambacht@cbsambacht.nl

Het anker
Kruidenpad 5/6
3137 WD Vlaardingen
010-4744150
info@cbs-het-anker.nl

De ark
Lissabonweg 8
3137 LR Vlaardingen
010-4741665
directie@arkvlaardingen.nl

Dr. H. Bavinck
Groen van Prinsterestraat 65b
3131 GD Vlaardingen
010-4353695
info@bavincknet.nl

De hoeksteen
Olmendreef 100, 3137 CR Vlaardingen

Postbus 6059, 3130 DB Vlaardingen
010-2499280
directie@kbsdehoeksteen.nl

Jenaplanschool vlaardingen
Seringenstraat 5
3135 ER Vlaardingen
010-4712914
directie@jenavld.nl

Johannes calvijschool
Claudius civilislaan 30
3132 JB Vlaardingen
010-4346530
info@JohCalvijschool.nl

Van kampen
Paterstraat 1
3131 CS Vlaardingen
010-4356696
info@vankampenschool.nl

Klimop.
Roerdompstraat 1
3136 JN Vlaardingen
010-4749951
bklimop@xs4all.nl
info@obs-klimop.nl

De klinker
Binnensingel 128
3134 NH Vlaardingen
010-4349052
directiedeklinker@xs4all.nl

't kompas
Baarnhoeve 4
3137 RL Vlaardingen
010-4740937
cbs.t Kompas@jenaplan-t Kompas.nl

Jan lighthart
Plein emaus 6
3135 JN Vlaardingen
010-4347007
info@janlighthartvld.nl

Het mozaiek
Rotterdamseweg 115
3135 PT Vlaardingen
010-4708516
info@cbshetmozaiek.nl

Open vensters
Albertine agneslaan 150
3136 NC Vlaardingen
010-4749607
info@openvensters.nl

't palet locatie centrum
Afrol 14-16
3131 BA Vlaardingen
010-4342697
directie.centrum@palet.info

't palet locatie holy
Kraanvogellaan 101
3136 JB Vlaardingen
010-4749688
directie.holy@palet.info

Rehoboth
Pompenburgsingel 30
3135 PS Vlaardingen
010-4341249
e.vpijkeren@gpown.nl
gbsrehoboth@gpown.nl

De schakel
Van boisotstraat 20-22
3132 XM Vlaardingen
010-4353396
info@schakelvld.nl

De singel
Kruidenpad 1
3137 WD Vlaardingen
010-4746379
info@obsdesingelvlaardingen.nl

Het spectrum
Boslaan 1
3134 XC Vlaardingen
010-4356608
spectrum@specweb.nl

Het visnet
Stationsstraat 117
3131 PS Vlaardingen
010-4356709
info@cbschetvisnet.nl

Vlaardingse dagschool erasmus
Huygensstraat 64
3131 KA Vlaardingen
010-4349968
erasmus12@xs4all.nl

De wereldwijzer
Erasmusplein 1
2132 EL Vlaardingen
010-4347904
info@obsdewereldwijzer.nl

Prins willem alexander
Melis stokelaan 55
2132 EN Vlaardingen
010-2489033
info@kindcentrumpwa.nl

Prof. Dr. I.C. van Houte
Philips de goedestraat 162
2132 XT Vlaardingen
010-4343513
directie@vanhouteschool.nl

SBO kameleon
Meeuwenstraat 2
3136 HA Vlaardingen
010-4751740
info@kameleon-vlaardingen.nl

Johannes calvij
Scheldelaan 15
3363 CK Sliedrecht
0184-412788 of 0184-412067
info@calvijschoolsliedrecht.nl

Roald dahl
Prickwaert 204
3363 BJ Sliedrecht
0184-415314

admin@obs-roalddahl.nl

Henri dunant
Kerkstraat 15
3361 BP Sliedrecht
0184-413933
admin@obshenridunant.nl

Oranje-nassau
Merwestraat 16
3361 HL Sliedrecht
0184-413191 of 0184-415111
info@cbsoranje-nassau.nl

Anne de vries
Prickwaert 200
3363 BJ Sliedrecht
0184-418892
directie@annedevriesschool.nl

Obs de wilgen
Valkweg 4
3362 GH Sliedrecht
0184-413788
info@obsdewilgen.nl

Prins willem alexander.
Prof. Van der waalslaan 2
3362 SP Sliedrecht
0184-416662
pwaschool@pwa95.nl
pwawaalslaan@pwa95.nl

Gravin aleida
Oostsingel 9
3112 GC Schiedam
010-4730575
info@gravinaleidaschool.nl

Annie M.G. Schmidtschool
Anthonie muijsstraat 2
3117 LD Schiedam
010-2730020
directie@amgsschiedam.nl

St. bernardus
Bosboomlaan 5
3116 JB Schiedam
010-4265810
directie@sintbernardus.nl

De regenboog
Eduard van beinumlaan 64
3122 TL Schiedam
010-4707380
directie@regenboogschiedam.nl

El furkan
Eduard van beinumlaan 61
3122 TK Schiedam
010-4716562
elfurkan@sic-schiedam.nl

De gorzen
Dwarsstraat 2
3114 LC Schiedam
010-4267815
directie@obsdegorzen.nl

St. jan
Van swindensingel 66

3112 RK Schiedam
010-4265630
directie@stjanschiedam.nl
info@stjanschiedam.nl

St. jozef
Nassaulaan 42
3116 EX Schiedam
010-4263900
info@jozefschool-schiedam.nl

Kethel
Lindeijerstraat 14
3121 JB Schiedam
010-4712219
cbskethel@cbskethel.nl

De klinker
Bernardus ijzerdraatsingel 1
3123 CC Schiedam
010-4709501
directie@klinkerschiedam.nl

De kring
Frans halsplein 33
3117 WE Schiedam
010-4269661
info@obsdekring.com

't meesterwerk
De meesterstraat 40
3119 PJ Schiedam
010-4736787
admin@tmeesterwerk.net

Montessorischool schiedam
Westfrankelandsestraat 124
3117 AX Schiedam
010-2730020
directie@amgsschiedam.nl

De peperklip
Fahrenheitstraat 2-4
3112 ZM Schiedam
010-4152685
directie@peperklip.com

De singel hoofdlocatie
Singel 5
3112 GH Schiedam
010-4268878
mgosens@singelschiedam.nl

De singel locatie buijs ballotsingel
Buijs ballotsingel 108
3112 JH Schiedam
010-4735079
singel1@kabelfoon.nl

Het startblok.
Burgemeester van haarenlaan 871
3119 GD Schiedam
010-4737889
info@hetstartblok.net

De taaltuin
Thorbeckesingel 2
3118 RW Schiedam
010-4709641
info@detaaltuin.net

De troubadour
Peter van anrooylaan 1
3122 TA Schiedam
010-4707079
directie@obsdetroubadour.nl

De violier
Stockholm 1
3124 SG Schiedam
010-4714603
info@deviolier.nl

De vlinder
Stockholm 3
3124 SG Schiedam
010-4717036 of 010-2470164
info@devlinder-schiedam.nl

De wieken
De wildestraat 65
3119 PL Schiedam
010-4738570
info@bs-de-wieken.nl

St. willibrordus
Poortugaalsestraat 19
3114 XH Schiedam
010-4262847
directie@willibrordus.nl

Het windas.
Nachtegaallaan 2
3121 XP Schiedam
010-4700245
admin@windas.nl

De poldervaart
Prinses beatrixlaan 18-20
3121 JN Schiedam
010-4701188
directie@de-poldervaart.nl